
**AUTONOMI OGASUNAK ETA
EUROPAKO KOMUNITATEKO
AURREKONTUAK**

Baleren Bakaikoa Azurmendi

© Baleren Bakaikoa / Udako Euskal Unibertsitatea

ISBN: 84-86967-41-4

Lege-gordailua: NA-659-1992

Inprimategia: Graficas Lizarra. Tafallako bidea 1. LIZARRA

Azala: Julio Pardo

Banatzaileak: UEU. General Concha 25, 6. BILBO

Zabaltzen; Esterlines kalea 10, 2. DONOSTIA

AURKIBIDEA

<i>Sarrera</i>	5
<i>Eusko Komunitate Autonomoaren finantz iturriak</i>	9
<i>Nafarroaren finantz iturriak</i>	49
<i>Lurralde Komunitate Autonomien finantz iturriak</i>	87
<i>Europako Komunitatearen aurrekontuak</i>	127
<i>Bibliografia</i>	191

SARRERA

Ekonomi Teoriaren adar garrantzitsu bat Ogasun Publikoarena da zeinek sektore publikoaren ekonomia aztertzen duen. Sektore publikoa, bestalde, oso zabala da. Izan ere, administrazio publikoaren iharduera ekonomiko guztiak hartzen ditu kontutan, hala nola enpresa publikoena administrazio zentralarena, probintzialena, udalena, etab. Bestalde, sektore publiko honek bere sarrera eta gastuak ditu, guztiz bereziak, sektore pribatukoekin alderatzen baditugu. Beraz, Ogasun Publikoak estudiatzen duen eremua oso zabala izan daiteke, halere, ez da honela izango aurrean duzun liburuxka honetan gertatuko dena.

Hasteko, esan behar dut, lan honek Zuzenbide-Fakultatean ematen dudan programaren zati handi bat betetzen duela eta beraz, Fakultate hortako ikasleentzat pentsatuta dagoela egina. Horrez gain, Ekonomi Fakultateetan ematen da honelako edukina duen Ogasun Publikoa eta beraz, zentru horietako ikasleak ere profita daitezke liburuxka honekin. Bestalde, diru publikoen gora-beherez zerbait jakin nahi duenarentzat ere egokia eta maila ulergarrikoa dela kontsideratzen dut. Haatik, irakurlego zehatzaz gain, egon, badaude, hainbat pertsona interesaturik egon daitezkeenak.

Liburua lau kapitulutan banatuta dago. Lehenengoan Eusko Komunitate Autonomoaren (EKA) Ogasuna aztertzen da eta beraz

Kontzertu Ekonomiko eta Kupoa dira oinarri. Azterketa honen helburua EKAre zerga-eskuduntzak zehaztea da eta alde batera uzten dira Ogasun autonomo eta Foru-Ogasunen arteko zerga-harremanak, Ekarpen-Legea eta beronen garapena ez bait da kontutan hartzen. Gauza bera egiten da Foru-Ogasun eta Udalen arteko zerga-harremanekin, harreman hauek ere Komunitateko barne-aferak direla eta ez bait ditugu aintzakotzat hartu lau hoentan. Hau da, hain zuzen, arrazoia gai hauek ez tratatzeko liburu honetan, kanpoarekiko harremanetan oinarritu bait dugu, jakiteko, noraino irits daitezkeen Eusko erakundeak zerga-arloan.

Bigarren kapitulua Nafarroako aurrekontu-sarrerez da. Jakin, badakigu, Nafarroak, EKAre antzera, zerga-sistema berezia duela, Komenio Ekonomikoan oinarritua. Lehen Kommenio Ekonomikoa 1841ean jarri zen indarrean eta eragin handia izan du Nafarroako ekonomian, batipat, azken urte hauetan. Eragin honen zergatia, zalantzarik gabe, 1969ko Komenio Ekonomikoaren Kupoa datza. Izan ere, 1985etik 1990era bitarteko Kupoa kalkulatzeko metodoa oso bitxia zen eta ondorioz, Nafarroak nahiko abantail ekonomiko erdietsi zituen. Baina egoera honek ezin zezakeen denbora gehiago iraun eta ondorioz, 1990ean, gaurregun indarrean dauden Komenio Ekonomikoa eta Kupoa onetsi ziren. Horregatik, 1990etik gerora, Nafarroako Ogasunaren egoera aldatuta geratzen da eta, nolabait esateko, EKAkoarekin homologatu egiten da.

Hirugarren kapituluan Espainiar estatuko gainontzeko 15 Komunitate Autonomoen (KA) zerga-sistema eta subentzioak ikusten dira. Komunitate hauen zerga-sistema arras diferentea da Nafarroa edo EKAkoarekin alderatzen badugu, haietan sarrera garrantzitsuenak subentzioen bidez iristen bait dira, nahiz zerga txikiak eskuratuta dituzten arren. Horrez gain, Lurraldearteko

Konpentsazio-Fondotik (LKF/FCI) ere heltzen dira zenbait sarrera eta aztergai izango da lan honetan.

Azkenik, laugarren kapituluan, Europako Ekonomi ELkartearen (EEE) aurrekontua tratatzen da. Aurrekoantu honen sarrerak aztertzen dira eta gauza bera egingo da gastuekin: Nekazal Politika Amankomuna (NPA), Eskualde-Garapenerako Europako Fondoa (EGEF/FEDER) eta Europako Gizarte-Fondoa (EGF/FSE). Horrez gain, EEE eta EKAre arteko fluxu publikoen hurbilketa bat ere egiten da. Beraz, EEEn finantz publikoak ikasteko parada izango dugu.

Lanaren mailari dagokionez, azpimarratu behar da, dibulgazio eta ikerketaren artean koka daitekeela, ikerketari ere heltzen bait zaio zenbait arlotan. Adibide gisa, Nafarroako Kupoaren determinazioa har genezake, ikerketa-ildoan sar bait daiteke liburu honetan azaltzen dena. Bestalde, esan behar da, gaiak irekita geratzen direla ikerketak egin nahi dituztenentzat.

Amaitzeko nire esker zintzo eta beroenak luzatu nahi dizkiet UEUko lankide guztiei nire eskuizkribuak ulertezinak ziren arren, lan ezinhobea egiteko gai izan direlako, eta liburu honetan agertuko diren errata edo akats guztien errudun bakarra ni besterik ez da izanen.

Donostian, 1992ko Otsailaren 23a.
Egilea.

EUSKO KOMUNITATE AUTONOMOAREN (EKA) FINANTZ ITURRIAK

Finkapen Legala

Espainiar Estatuko Konstituzioarekin hasi ordez, Autonomi estatutuari helduko diot, azken finean, haren ondorio eta garapen juridikoa besterik ez bait da bigarren hau. Honela, Autonomi estatutuaren 3. atala, Eusko Komunitate Autonomoko (EKA) Ogasun eta Ondareari buruz dihardu, gainontzeko Komunitate Autonomoek bezala, EKAk ere eskubide guztia bait du bere Ogasun propioa izateko eta beraz dagokion talde politikoari, hain zuzen gobernuari, bere programa politikoa aitzinera eramateko.

Estatutuaren artikuladuan sartuz gero, 41.ean esaten da EKA eta Estatuaren arteko zerga-harremanak Kontzertu Ekonomiaren bidez arautuko direla, baina zerga kontzertatuen gaineko eskuduntza guztia, honela espreski onesten da, Lurralde Historikoetako Erakundeek izango dute. Izan ere, Erakunde hauek zerga-sistema mantendu, ezarri eta arautzeko ahalmena izango dute, Lurralde Historiko bakoitzean.

Artikulu berak xehetasun ugariago ere ematen du. Foru Aldundiek, halaber, zerga-exazio, -kudeamendu, -likidazio, -bilketa eta -ikuskapena egiteko eskuduntza izango dute. Salbuespen Estatuak bere gain gordetzen dituen zergak izango

dira. Beraz, zerga-sistema kontzertatua EKAn aplikatzeko da, baina gauzatzea Foru-Aldundietako Ogasunei dagokie.

Autonomi Estatutuaren 41. artikulua honek, beste gauza batzuen artean, EKak Estatuari Kupo bat ordainduko diola azpimarratzen du, Estatuak EKAn egiten dituen gastuak finantziatzeko. Foru-Aldundiak, azken finean, izango dira Madrileko Gobernuari ordainduko diotenak. Izan ere, Gobernu zentralak EKAn gastuak egiten ditu eta gastu horiek nolabait finantziatu behar dira, Kupoaren bidez egiten delarik. Baina Kupo honen kontzeptupean ez dira bakarrik gastuak sartzen solidaritateko fondoak ere hor daude, gero ikusiko denez; beraz Kupoaren kontzeptua nahiko zabala da, ez bakarrik legediak ematen duen definizioa zehatza, edukin konplexuagoa bait du.

Aurrera jarraituz, Autonomi Estatutuak esaten digu zein izango diren Eusko Jaurlaritzaren sarrera garrantzitsuenak. Era honetan, bere 42. artikuluan sarrera hauen zerrenda azaltzen da eta ondoko hauexek dira, izan ere, garrantzi handienekoak:

- a) Hiru Foru-Aldundiek Jaurlaritzaren Ogasun Autonomoari egiten dizkioten ekarpenak.
- b) Eusko Komunitate Autonomoak berak sortutako zergen etekinak.
- d) Eusko Komunitate Autonomoak zergei ezartzen dizkien gainkargak erabilita erdietsitako sarrerak.
- e) Lurraldearteko Konpentsaziorako Fondotik eskuratutako dirutzak.

f) Zor Publikoa jaulkita lortutako sarrerak.

g) Tasak.

h) Beste zenbait iturritik sortutako sarrerak.

Sarrera garrantzitsuena, dudarik gabe, lehenengo iturrian aurkitzen da. Beraz, Foru-Aldundiek, lehenbizi zerga-bilketa egiten dute, azken finean, Kontzertu Ekonomikoan transferituta agertzen diren zergak Foru-Aldundiek gauzatzen bait dituzte eta gero, eskuratutako dirutza horren zati bat, Ekarp⁽¹⁾en Legearen arabera, Ogasun autonomora transferituko da. Hain zuzen, gero ikusiko denez, Jaurlaritzaren sarrera guztien % 73 inguru da Aldundiek egiten duten ekarpen hauen portzentaia.

Bigarren iturriak aukera gutxi ematen du. Printzipioz bederen, EKAn, beste edozein Autonomi Elkartetan bezala, Legebiltzarrak zergak sortzeko ahalmena badu, baldintza batzuren pean, hauen artean, Estatuak erabiltzen duen egitate zergagarririk ezin dezake har zerga bat ipintzeko. Baina bide hau, oraindik, irekitzeke dago, azken finean, presio fiskalaren gain eragina izango bait luke eta presio fiskala gehiago handitzea ez da batere komenigarria. Beraz, bide hau, baztertua izan da, oraingoz behintzat.

Zerga berririk ez da sortu baina dauden zerga zuzenei gainzerga aplikatu zaie. Bide hau, ahalgarria da Autonomi Elkart^e guztientzat eta EKAreⁿ kasuan, 1983ko uholdeek kausatutako kalteei aurre egiteko zela eta, gainzerga bat ezarri zitzaion

(1) Ekarp^een Legea. Orain arte hiru urtetarako onesten zen lege hau eta 1991ean bost urtera luzatu zen, beraz 1992-1996rarte. Lege honetan metodologia onartzen da, Foru-Aldundi bakoitzak Jaurlaritzari ordaindu behar diona kalkulatzeko.

Pertsona Fisikoaren Errentaren gaineko Zerga-tasari, (PFEZ). Baina behin-behinekoa izan zen, gero zerga-tasa arruntetara itzuli bait ziren hiru Aldundiak.

Baldintza gisa gainkarga ezartzeak ez du inoiz suposatu behar Foru-Aldundien sarrerak gutxituko direnik. Era honetan, ziurtatu nahi da Jaurlearitzak sarrera gehigarriak erdiestea, baina ez FAen(2) gain eta beraz, Foru-Ogasunaren sarrerak bermatuta gertatzen dira. Bestalde, gainzergak ondoko zerga kontzertatu hauei ezar diezaiekete: PFEZari, Ondare Netoari buruzko Zergari, Elkarteei buruzko Zergei, elkarte hauen zergak arautzeko eskuduntza EKAn dagoenean, Ondare-Transmisio eta Ekintza Juridiko Dokumentatuei buruzko zergei eta Oinordetza eta Dohaintzari buruzko zergei, xehetasunezko salmentetako zergei eta Jokua zergatzen duten zergei. Hauek dira, hain zuzen, diru publikoak gehitzeko erabili daitezkeen iturri gehigarriak, ez gehiago.

Hurrengo diru-iturria Lurraldearteko Konpentsaziorako Fondoak (LKF) da. Orain arte Estatuaren Aurrekontuetako Fondo honetatik zerbait jaso izan da, baina 1990ean beronen arauak aldatu ziren eta aldaketa hauen ondorioz, EKAk ez du dirurik jasoko LKFtik 1993tik aitzinera. Halere, ahalezko iturria bezala hor geratuko da, honela agintzen duen legea aldatzen ez den bitartean.

Gero, EKArek ondarearen ustiapenak sortutako sarrerak daude. Sarrera-iturri hau ez da oso garrantzi handikoa, EKArek sarrera guztien % 1,5 ingurukoa besterik ez bait da.

(2) Foru-Aldundiak, Araba eta Nafarroako Aldundiek Forutasuna Francoren garaian mantendu zuten, ez ordea Bizkaia eta Gipuzkoakoak, hauek, Konstituzio berria onetsi zenean eskuratu bait zuten.

Azkenik, eta aipatzeko modukoa denez gero, Zor Publikoa jaulkita erdiesten diren sarrerak daude. Izan ere, EKAK, edozein Komunitate Autonomok bezala, Zor Publikoa jaulki dezake, baina Autonomi Estatutuaren 45. artikulua dioenez, inbertsio-gastuak finantziatzeko erabiliko da. Honez gain, jaulkipena Gobernu zentralaren kreditu-politikarekin bat etorriko da. Beraz, jaulkipen honen irakurketa doktrina klasikoaren aldetik egin behar litzatekeela dirudi; hau da, Zor Publikoa jaulki daiteke, baina inbertsiotan erabiltzeko, era honetan etekin ekonomikoa aterako bait zaio eta beronen bidez amortizazioak eta korrituak estaltzen saiatuko da Jaurlaritza. Baldintza gehiago ere badu. Izan ere, Zor Publikoa jaulkitzeko beste baldintza bat bere iraupenean datza. Lurralde Historikoaren Legearen arauera, iraupen honek urtebetekoa baino luzeagokoa izan behar du. Bestetik Zor Publikoaren kopuruak ere bere mugak izan behar ditu. Aipatu behar da Foru-Aldundiek bere sarrera arrunta gordinaren % 12,5 baino txikiagoa izan behar duela Zor Publikoa amortizatzeagatik eta korrituagatik, urtebete batean, ordainduko dutena. Kopuru hau bera izango da Jaurlaritzarentzat, baina hiru Aldundienak batuta noski eta gainontzeko sarrera arrunten % 25a ere kontutan hartuko da, portzentai hau ere muga bait da. Hau da, Autonomi Estatutuko 42. artikuluan agertzen diren sarreren % 25a, baina sarrera hauetan Aldundien ekarpenak ez dira kontatuko. Beraz, hemen daude Zor Publikoak bete behar dituen gutxienezko baldintzak.

1981eko KONTZERTU EKONOMIKOA

Gipuzkoak eta Bizkaiak beren Kontzertu Ekonomikoa 1878tik gerora indarrean izan ostean, 1937an, gerrate zibilan traidoretzat jota, Kontzertu Ekonomikoa kendu zieten. Ez zitzaion honelakorik gertatu Arabari eta ondorioz kontzertu berria 1951ean sinatu zuen eta hurrengo 1976ean. Behin 1978ko Konstituzioa

indarrean ezarrita, Autonomi Estatutua onetsi zen 1979an eta nahitanahiez Kontzertu Ekonomiko berri bat zegokion, zeina hiru lurraldetarako izango zen. Era honetan, 1981ean, gaurregun indarrean dagoen Kontzertu Ekonomikoa onetsi zen Araba, Bizkaia eta Gipuzkoarentzat.

Kontzertu Ekonomiko honen iraupena 2001eko Abenduaren 31rartekoa izango da eta orduan, beste berri bat onetsi beharko da. Halere, 1981eko testua ez da guztiz finkoa, gaurarterainoko denboraldi honetan, iadanik, hiru aldaketa izan bait du: BEZa egokitu zitzaionean 1986ean, Udal Ogasunen Lege berria egokitzerakoan eta 1990ean Elkarteei buruzko Zerga zela eta beste zenbait aldaketa garrantzitsu sartu zitzaizkio indarrean dagoen testuari. Aldaketa gehiago ere, epe laburrean, sartzear daude(3).

Lege honek Lurralde Historikoetako Erakundeei eskuduntza ematen die Estatuko zerga-sistema "mantentzeko, ezartzeko eta arautzeko, Lurralde hauen esparruan". Baina Aduanetako Errentak, Monopolio Fiskalengatik ordaindu behar diren zergak eta Alkoholenak Estatuak bilduko ditu eta berak izango ditu eskuduntza guztiak, nahiz gero Kupoan isladatuta geratuko diren arren. Monopolioen artean ez da sartzen Telefonika. Izan ere, sozietate honek ordaindu behar dituen zergak (BEZa eta S.Z.), zuzen-zuzenean, hiru Foru-Ogasunetan sartuko ditu, Lurralde Historikoetan egiten dituen eragiketen arabera.

Lurralde Historikoetako zerga-sistema osatzen duten zergak ordainerazteko, kudeatzeko, likidatzeko, ikuskapenerako,

(3) Lambarri, C. eta Larrea, J.L., *El Concierto Económico*, IVAP/HAEE, Oñati, 1991, 43. eta 44. orr.

berrikusteko eta biltzeko ahalmena Aldundiek izango dute. Beraz, Lurralde bakoitzean, Foru-Ogasun bat(4) egongo da eta bakoitzari ordaintzeko zenbait baldintza bete beharko da, baina, printzipioz, edozein ogasunen ahalmen guztiak izango ditu, nahiz, goi-ikuskapena Estatuko Ogasun zentralak gordeko duen arren.

Esan denez, Lurralde bakoitzak bere Foru-Ogasuna izango du, baina, beraien artean eta praktikak erakutsita edo behartuta, koordinatuz eta harmonizatuz doaz; gauza bera ematen da Ogasun zentralarekin. Bestalde, Foru-Ogasunek Espainia Estatuak onartzen dituen nazioarteko zerga-hitzarmenak bete behar dituzte. Beraz, EEETik datozen harmonizazio-legeak edo BEZaren aldaketa guztiek, Kontzertu Ekonomikoan bere islada izan beharko dute.

Gero, Lurralde Historikoetan Estatuko zergen sistematika, terminologia eta kontzeptu berak erabiliko dira eta hauek Espainia Estatuko *Ley General Tributariatik* jasotakoak izango dira. Hau izango da, hain zuzen, EKAKo zerga-sistema mugituko den esparrua eta beraz autonomia mugatuko da, azken finean, Estatu osoan aplikatuko diren zerga-arauak EKAn ere aplikatuko bait dira, honek suposatuko duen murriztapenarekin.

Horretaz gain, badaude beste baldintza batzuk. Hain zuzen, neurri fiskalak hartzeko orduan kontutan izan behar da inbertsioak

(4) Gobierno Vasco, *Informe Anual Integrado de la Hacienda Vasca*, Gazteiz, 1990. Lurralde bakoitzak bere Ogasun autonomia izateak deskoordinazioa sortzen du eta iruzurrari bideak irekitzen dizkio. Deskoordinazio hori ez dadin eman, 1989an, 3/89 Legea onetsi zen "Armonización Coordinación y Colaboración Fiscal del País Vasco" deritzana eta beronen onespena, urte honetako Maiatzaren 30ean egin zen eta EHAOren 109 zbk.n argitaratu. Lege honen edukina lan honetatik kanpo geratzen da, hemen Administrazio zentral eta EKAn artekoak aztertu nahi bait dira.

ez dituela sustatuko. Beraz, neurri fiskalen bidez inbertsioak piztu nahi badira Estatu-mailarako izan beharko dute pizgarri horiek, ez EKArako bakarrik. Bestela, 1988an gertatu zen legez, Estatuak helegingo du, halere, praktikan zenbait abantaila ematen da.

Homogenizazio-prozesu horren barnean atxekipen-tasak ere sartu behar dira. Izan ere, Kontzertu Ekonomikoaren arabera EKAN aplikatuko diren atxekipen-tasek eta gainontzeko lurraldekoak ber-berak izan behar dute, bai PFEZarentzat, baita ere SZarentzat. Neurri hau ere, guztiz errestriktiboa da politika fiskala autonomia eratzeko.

Dena den, bada beste baldintza bat Foru-Ogasunek bete behar dutena eta ondorioz, autonomia fiskalari mugak hertsiagoak ezartzen dizkiona. Hain zuzen, Foru-Aldundiek ezin ditzakete pribilegio fiskalak eman berdin zuzenak edo zeharkakoak badira ere. Subentzioak ere galeraziak daude, azken finean zerga-itzulketa besterik ez bait dute suposatzen eta horiek abantaila emango lieke subentzioa jasotzen duten sozietateei, merkatuaren gardentasuna kolokan jarriko litzatekeelarik.

Honelako neurri fiskalak hartzeagatik, Administrazio zentralak errekurritu egin zuen 1988an, beronen ustetan Gipuzkoako Foru Aldundiak onartu zituen arauak inbertsioak pizteko zirela eta, Kontzertu Ekonomikoaren edukina kolokan jartzen bait zuten. Geroago, Araba eta Bizkaiko Aldundiek ere beurenak egingo zituzten arau hauk. Izan ere, arau horiek EKAKo presio fiskala gutxitzeko bidea irekitzen zuten eta, jakina, Kontzertu Ekonomikoak argi uzten du presio fiskalaren beherakada ezin dela iritsi lurralde Komunakoaren presio fiskalatik behera. Beraz, zailtasun handiak daude neurri fiskalak hartzeko orduan, hauek zerga-zama arintzen baldin badute edo zerga-itzulketa suposatu.

Halere, presio fiskala, kontzeptu gisa eta ondorioz bere determinazioa, ez da batere zehatza eta horren baitan arauak eman daitezkeela dirudi, baina errekurritzeko bideak ere berehala irekita geratzen dira, frogatuta dagoen legez.

Bestalde, Estatuak eskuduntza osoa izango du, lehen aipatu den bezala, Aduanetako Errentez, Monopolio Fiskalez eta Alkoholen Zergez iharduteko. Baita, subjektu pasiboa, pertsona juridikoa edo fisikoa berdin da, Estatuan egoitza ez duenean. Hauez gain, enpresen elkartze edo denboraldi baterako batasuna ematen denean aplikatzen zaien zerga-errejimena Estatuaren eskuduntza izango da, enpresa horien esparruak EKA gairatzen badu; halere, nahiz Ogasun zentrala izango den arren zergak bilduko dituen, gero, negozioen zifra erlatiboa aplikatuko da eta beraz, Kupoan isladatuko da.

Zerga zuzenak

Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga (PFEZ) eta Ondare Netoari buruzko Zerga (ONZ) zerga kontzertatuak dira eta arautegi autonomokoak. Baina ONZren kasuan, Kontzertu hau indarrean dagoen bitartean arautegi komuna aplikatuko zaio, salbu aitorpenerako aurkezpen-ereduak eta -epeak, eta ordainketa-erak urtealdi baten barruan; bestalde, zerga hau Foru-Aldundiek eskatuko dute zergadunak PFEZa Lurralde Historikoetan ordaintzen baldin badu, nahiz ondarea, zerga hau sortzen duena, edozein lurraldetan egon.

PFEZa, zerga kontzertatua da eta arautegi autonomokoa, Foru-Aldundiek eskatuko dutena Lurralde Historikoetan urtealdian 183 egunetako egoitza izan badu subjektu pasiboak. Famili unitatea osatzen dutenen helbidea diferentea bada, hau da, batek Lurralde Historikoan badu helbide hau eta besteak lurralde

komunean, orduan, ordainketa senar, aita edo bestela amaren egoitza kontutan hartuko da, ordainketa egingo zaion Administrazioa jakiteko.

PFEZi buruzko eskuduntza Biltzar Nagusiek(5) izango dute eta ondorioz zerga hau mantentzeko, ezartzeko eta arautzeko ahalmena. Eskuduntza hau ondoko gaietara iritsiko da:

- a) aktibo finkoen erregulapena edo eguneratzea, enpresari-lanbide- edo artista-iharduera denean, baina subjektu pasiboak beti pertsona fisikoa izan behar du;
- b) aktibo horien amortizaziorako plan berezi eta koefiziente maximo eta minimoak finkatzeko;
- d) negozioen errendimenduen ebaluaketa bakanerako erizpideak, indizeak eta zeinuak finkatzeko, baina behin ere, hauen erabilpena dela eta, ez du suposatzen behar batezbesteko presio fiskala, kontzeptu honengatik, lurralde komunekoa baino apalagoa izango denik. Beraz, laburbilduta, orohar, hauexek izango dira Foru-Aldundien (BN)(6) eskuduntzak PFEZi dagokionez.

Egoitza Espainiar Estatutik at baldin badu subjektu pasiboak, orduan, PFEZa Administrazio zentralak eskatuko dio, nahiz

(5) EKAKo Biltzar Nagusiek zerga honentzat zenbait arau eman dituzte amortizazio-tasak finkatzeko, etab. Esan behar ere, autonomia oso laburra dela onartzen dena.

(6) BNk = Biltzar Nagusiak. Uste baino protagonismo handiagoa dute Lurralde Historikoetako Erakunde hauek. Azken finean, Kontzertu Ekonomikoa gauzatzeko arauak berauek ematen dituzte eta horrez gain, aurrekontu garrantzitsu eta konplexua dute onartzeko eta kontrolatzeko.

sarrerak edo ondarearen inkrementuak EKAn erdiets daitezken arren. Gero, Kupoa zenbaterakoan, kontutan hartuko dira Ogasun zentralaren sarrera hauek. Atxekipenak sozietate atzerritarrek egiten dituen Ogasun zentralak bilduko ditu, ez Foru-Aldundiek. Beraz, printzipioz bederen, EKAn ez da eskuduntzarik izango elkarte atzerritarra denean, ezta ere atzerrian badu egoitza PFEZ ordaindu behar duen subjektu pasiboak.

Atxekipenarekin jarraituz, iharduera EKAn bakarrik duten enpresetan egindako atxekipenak Foru-Aldundietan sartuko dira; eragiketak bi lurraldeetan egiten dituztenek zerga honi dagokion zifra erlatiboen arabera Ogasun batean eta bestean sartuko dituzte dirutzak; azkenik Administrazio zentrolean edo Estatutuaren erakunde publikoetan (Ad.: Banku Ofizialak) lana egiten duten funtzionari edo edozein eratako langileen atxekipenak Ogasun Zentrolean egingo dira.

Laburbilduta, esan daiteke, EKAn PFEZa ordaintzeko obligazioa duten subjektu pasibo gehienek Foru-Ogasunei ordainduko dietela. Antzeko zerbait pasatuko da atxekipenekin, nahiz hemen sozietateak tartean sartu eta, jakina, sozietateek bi lurraldeetan egiten badituzte heuren eragiketek, atxekipenak bi Administrazioetan sartuko dira, baina atxekipen-kopuruak kontutan izango dira PFEZa ordaintzen dutenentzat. Hain zuzen, PFEZa Foru-Aldundiari ordaindu behar bazaio, atxekipenak Foru-Ogasunari dagozkio. Gero, sektore publiko zentroleko atxekipenak, Ogasun zentralak eskuratuko ditu, atzerritar sozietateen kasuan bezala, baina Kupoa zenbaterakoan kontutan hartuko dira. Zerga honekin amaitzeko, esan behar da ere, PFEZaren gaineko eskuduntza hau EKAk eta Nafarroak dutela, gainontzeko Elkarte Autonomoek, gaurregungo legediaren arabera, ez dute eskuduntzarik. Bai ordea EKAk eta Nafarroak.

Horregatik, EKAk (azken finean Foru-Aldundiak) eta Nafarroako sarrera publikoak gainontzeko Komunitate Autonomoetakoak baina askoz ere handiagoak dira. Halere, honek ez du esan nahi autonomia sakonagoa denik, nahiz besteeikiko zenbait abantaila badituen arren.

Hirugarren zerga kontzertatua, arautegi autonomoa izan dezakeena, zerga zuzena delako, sozietateei buruzko zerga da (SZ). Arautegi autonomoa aplikatuko zaio zerga honi eta honen arauak aldatu egin dira 1991ean, aplikazioaren eremua aldatu eta, bide batez, handitu egin delarik.

Arautegi autonomoa aplikatzeko hiru erizpide hauetan oinarrituko da(7):

- 1) Sozietate batek bere zergak, bakar-bakarrik, Foru-Aldundietan ordaintzen dituenean; erizpide hau dela eta aztertu beharko da zein baldintza bete behar dituzten sozietateek Foru-Ogasunei ordainketa oro egiteko;
- 2) Helbide fiskala EKA duten sozietateek, nahiz zergen ordainketa bi Administrazioetan egin; baina helbide fiskal hori, EKAn badu eta bere eragiketa ororen % 75a edo gehiagoa lurralde komunean egin, orduan arautegi komunpean geratuko da sozietatea; beraz, kasu

(7) Gipuzkoako Biltzar Nagusiek onartu zituzten Foru-Arauak Inbertsioak pizteko Gobernu Zentralak errekurritu zituen eta Epaitegi Gorenak arrazoia Foru-Aldundiari eman zion. Arau hauek, bere garaian, Araba eta Bizkairako onetsi ziren ere. Azkenik, aitortu behar da ere, arau hauek, Europako Ekonomi Elkartek errekurritu zituela. Beraz, nahaspila ugari dabil arlo honetan.

honetan, araudi autonomoan egoteko, helbide fiskalez gain, eragiketen % 25a baino gehiago EKAn egin beharko du.

- 3) Testuaren arabera ondoriozta daiteke sozietate batek produkzioa EKAn egiten badu eta instalazioak lurralde komunean eta instalazioaren balioa kontraprestazio guztiaren % 15 baino gutxiago bada, eragiketa Lurralde Historikoetan eginga dagoela kontsideratuko da; beraz, mota honetako sozietate bat baldin badago, arautegi autonomoa aplikatuko zaio.

Kontzertu Ekonomikoaren lehenengo testua baino zabalago geratu da 1991eko erreformak sartu ostean. Erreforma aurretik, hain zuzen ere, arautegi autonomoan egoteko, sozietate batek bere eragiketa guztiak EKAn egin behar zituen eta ez da oraingo kausa honelakoa. Haatik, orain arakatu behar da noraino iristen den araudi autonomo hori.

Araudi autonomoak zer adierazten du? Hain zuzen, Lurralde Historikoetako Biltzar Nagusiak gai direla zerga honi buruz arauak emateko. Baina Kontzertu Ekonomikoaren arabera, arau hauek oso mugatuak izango dira alderdi ekonomikoei dagokionean ezin bait zaio sozietate bati subentzio izkurturik eman, zerga-tasa txikiago bat ezarri, bestela presio-fiskala gutxituko bait luke zerga honen eremu barruan. Beraz, mugak ugariak dira eta eskarmentua ez da batere ona izan Foru-arauak emateko orduan, beti gobernu zentralaren oztopoa agertu bait da.

Zerga hau eskatzeko eskuduntza, Foru-Ogasunek izango dute sozietateen eragiketen kontraprestazioak 300 milioi pezetatik behera izan baziren aurreko urtean (zifra hau bost urtetik berrikusi

behar da), nahiz bi lurraldeetatik eskuratu dirutza hori, helbide fiskala EKA baldin badu. Eta alderantziz, baldintza berak betetzen dituen sozietatea bada eta helbide fiskala lurralde komunean badu, orduan, Ogasun zentralak eskuratuko du sozietatei buruzko zerga guztia.

Era honetako sozietatea, gaurregun, nahiko txikia dela kontsideratu behar da. Bestalde, helbide fiskala EKA izateaz gain, pentsa dezakegu, eragiketan bi lurraldeetan egiteko, faktoria bana, gutxienez izango duela lurralde bakoitzean, ondasunen entregak faktoria horietatik egingo bait dira eta beraz, negozioaren erlatibitasuna hortik emanda etorriko zaie. Beraz, txikitasunean oinarrituz, ez dira kontutan hartuko lurralde bakoitzean sortutako zergak iturri honen bidez.

Bigarren sozietate-mota bat badago zerga guztiak Foru-Aldundiei ordainduko dizkietenak. Sozietate hauek, normala denez, 300 milioi pezeta baino gehiago fakturatu behar zituen aurreko urtean eta horretaz gain, eragiketa guztiak EKA egiten baditu, nahiz helbide fiskala lurralde batean edo bestean egon, Foru-Ogasunei ordainduko die zerga hau. Erreforma egin aurretik, era honetako sozietateak bakarrik zeuden arautegi autonomoetan eta honetarako helbide fiskala ere EKA izan behar zuten. Orain, arau autonomoak aplikatzeko eremua zabaldu egiten da, teorikoki bederen, eta helbide fiskala lurralde komunean izan dezake, baina eragiketa guztiak EKA egiten baditu, araudi autonomoa aplikatuko zaio.

Halaber, araudi autonomoaren esparruan sartuko da ondoko sozietate-mota hau: Sozietateak helbide fiskala EKA badu eta eragiketak lurralde komunean egiten baditu. Baina bi lurraldeetan badituzte eragiketak eta helbide fiskala EKA eta eragiketen % 75

baino gehiago lurralde komunean egiten badu, orduan, arautegi komuna aplikatuko zaio. Beraz, araudi autonomoa aplikatzeko EKAn eragiketen % 25 baino gehiago egin beharko du.

Orain arte esandakoagatik jakin dezakegu zein sozietatek bakarrik ordaintzen dien Foru-Aldundiei. Laburbilduta: 1) helbide fiskala EKAn izan eta eragiketak 300 milioi pezeta baino gutxiago izan nahiz eragiketa hauek bi lurraldeetan egin eta 2) eragiketa guztiak lurralde Historikoetan egin, hauen maila 300 milioi pezetatik gora egon eta helbide fiskala edozein lurralden egon.

Gainontzeko kasuetan bi ogasunei ordainduko zaie. Honetarako, 300 milioi pezeta baino gehiago suposatu beharko dute aurreko urteko eragiketak. Eta jakina, sozietate hauek araudi autonomoan edo araudi komunpean egon daitezke. Azkenik esan, Ogasun bakoitzari ordainduko zaiona kalkulatzeko zenbait erizpide badagoela, gero ikusiko den bezala.

Gogoratu, Ogasun zentralari, bakar-bakarrik, ordainduko dioten sozietateak ere badaudela. Hain zuzen, Banka Ofiziala, Estatuaren Monopolio Fiskalak (Hidrokarburuak, Tabakoa, Alkoholak, etab) eta Atzerritar Sozietateak. Horietaz gain, edozein arrazoigatik zenbait sozietate elkartzen bada zerga-abantailak eskuratu nahi direla eta, orduan, Ogasun zentralak eskuratuko du Sozietateei buruzko Zerga, elkarte hortako sozietateek EKAre eremua gaingitzen badute behintzat.

Eragiketen esleipena(8)

Normalki, sozietate batek lurralde komunean eta Historikoetan bere negozioak egiten ditu eta urteko irabaziak (edo galerak) non egin diren, zein lurralden sortu diren, zaila da jakitea, iharduera homogeneoa izan badu behintzat. Beraz, sozietate batek bere sal-erosketak bi lurraldeetan, lurralde komunean eta Historikoetan egiten baditu, nola dakigu zenbat irabazi izan duen sozietateak lurralde batean edo bestean? Honetarako, 1981ean Kontzertu Ekonomikoa onetsi zenean, zenbait erizpide finkatu zen eta erizpide horiek sozietateen balio higiezin, salmenten balio, eta zuzendaritza eta administrazioaren helbidean oinarritzen ziren. Ez ordea berriki onetsi den testuan.

1991etik aurrera, aintzinako testua aldatuta geratzen da eta negozio erlatiboez diharduten artikulua berrituak. Oraingo testuak sozietateen ondasunak eta zerbitzuak nondik emanak diren kontutan hartuko ditu, hein handi batean behintzat. Irteeren balioa edo kontraprestazioa izango da negozio erlatiboa kalkulatzeko oinarria. Baina kontraprestazio honek suposatuko duen sarrerari BEZa kendu behar zaio.

Gaurregun, kontutan izan behar da sozietate batek faktoria bat baino gehiago dituela. Sozietate batek faktoria bat bakarrik balu, garbi dago, indarrean dagoen Kontzertu Ekonomikoaren arabera, bere eragiketa guztiak faktoria hori kokatuta dagoen lurraldean egiten dituela. Izan ere, mota honetako sozietateak 300 milioi pezeta baino gutxiago edo gehiagoko eragiketak egiten baditu ez du inolago eragozpenik izango jakiteko Foru-Ogasunei ordaindu edo Ogasun zentralari, faktoria Lurralde Historikoetan badago

(8) Lambarri eta Larrea, Op. cit. 185-203. orr.

lehenengoei eta bigarrengoari lurralde komunean badago. Arazoak faktoriak bi lurraldeetan dituenean sortuko dira. Faktoriak bi lurraldeetan daudenean, Kontzertu Ekonomiko erreformatuek, gardenki, egotziko ditu lurralde batera edo bestera sozietate baten eragiketak, honek ondasunak produzitzen baditu. Testu honen arabera, eragiketa Lurralde Historikoetan egina dela kontsideratuko da ondasun higikorren emateak EKAn kokatuta dauden lan edo eraldaketa-zentruetatik egiten direnean. Orain, lan- edo eraldaketa-zentruak bi lurraldeetan badaude, orduan azken fabrikazio-prozesua EKAn egin beharko da EKAr egi egi nahi bazaio eragiketa. Beraz, ez da nahikoa izango ondasunak EKAr Madriletik, adibidez, ekartzea eta Donostiako biltegitik saltzea, Lurralde Historikoetan eragiketa egina dagoela esateko, honetarako lan-prozesua edo eraldaketa egitea eskatzen bait da, aipatu kasu honetan existitzen ez dena.

Normalean, ondasun higikorra saltzen denean bere instalazioa ere sozietate berak egiten du eta fakturatzeko orduan alde batetik ondasunaren balioa azaltzen da eta instalatzeagatik ordaindu behar dena bestetik. Mota honetako ondasunak EKAn sortzen badira eta bertan instalatu, orduan ez dago inolako eragozpenik eragiketak non egin diren baieztatzeko. Baina ondasuna EKAtik eman bada eta lurralde komunean instalatu, eragiketa korapilatu egiten da. Kasu hauetan, ondasuna instalatzeagatik ordaindutako diru-kopurua faktura osoaren % 15 baino gutxiago bada, eragiketa guztia EKAn egina izan dela kontsideratuko da. Beraz, azken kontraprestazio hau % 15 baino gehiago bada, orduan eragiketa, hau da, instalazioarena lurralde komunean egina bezala hartuko da eta ondasunaren balioa, ematea egin den lurraldeari egotziko zaio (EKAr).

Sozietatearen iharduera elektrizitatea produzitzea bada emateak EKAn eginak direla kontsideratzeko, beraz eragiketak, elektrizitatearen sortzaile-zentruak, EKAn kokatuta egon beharko dute.

Ondasun higikorra denean eta ondasun hauen eroslearen eskuetan jartzeko garraitu behar beste lurraldera, kasu honetan, ematea, espidizioa hasten den lurraldean egin dagoela kontsideratuko da, ez garraia bukatzen den lurraldean. Beraz, EKAtik Andaluziara garraitzen bada ondasun bat, ematea EKAn egin bailitzan izango da, fakturazioa bertan egingo bait da, nahiz ordainketa eskualde hartzailean egin.

Ondasun higigaitza denean eta berau EKako lurraldeetan badago, beronen gain egiten den edozein eragiketa, EKari egotziko zaio, eta alderantziz.

Beste maila diferente batean zerbitzuak daude. Eta jakina, sozietate batek bere zerbitzuak EKatik eskaintzen baditu, Lurralde Historikoetatik ematea egin bailitzan izango da eta eragiketa EKako Foru-Ogasunei egotziko zaie. Baina zerbitzu hori jasotzen duena ondasun higiezinak bada eta berau EKatik at egon, orduan, nahiz zerbitzuak EKatik eginak egon edo eskaini, ez zaio honi egotziko, bai ordea lurralde komunari.

Gero, zenbait kasutan sozietateen helbide fiskala izango da eragiketa non egin den determinatzen duena. Kasu hauen barruan iharduera hauetako sozietateak egongo dira:

- a) Nekazal hustiaperen, baso-hustiaperen, abelgintza edo arraingintza eta natur ondasunak harrapatzeko untzi-elkarteak, ondasun hauen eraldaketarik ez dagoenean,

baizik, berauen laborantza, hustiapena eta ondorioz harrapaketetan egin eta ondasunak zuzen-zuzen datozenean.

- b) Garraio-zerbitzuak, nahiz aldaketak, erremolkeak eta gruak izan.
- d) Garraiobideak akuratzeko elkarteak.
- e) Hemen aipatzeke geratzen diren ihardueretako antolatutako sozietateek eta helbide fiskala EKA-n badute Foru-Aldundietan ordainduko dute Sozietateei buruzko Zerga, eragiketak helbide fiskala dagoen tokian egiten direla kontsideratuko bait da.

Laburbilduta esan behar da eragiketa bat definitzeko orduan ondasuna edo zerbitzua nondik eskaintzen den, nondik ematen den ikasi behar dela. Salbuespenek helbide fiskala izango dute ordaintzeko Ogasuna zehaztuko dutena. Gero, zerga-ordainketa egiterakoan, Ogasun bakoitzari eragiketa horien proportzioa egingo zaio. Berdin, itzulketa egin behar badute. Beraz, zerga-ordainketetan lurralde bati edo besteari egozterakoan, lurralde horietan egin diren eragiketen portzentaletan egingo da eta haatik, gardenki geratu behar da nondik egin diren emateak eta hauen kontraprestazioak.

Beraz, ahalezkoa da jakitea nola banatzen diren Sozietate baten eragiketak, zenbateko balioa izan duen lurralde batean eta bestean eta proportzio horretan banatzen dira sozietate honen irabaziak. Honela kalkulatu diren irabazien aitorpena egingo da eta erraza da jakitea Ogasun bakoitzari, Foru- edo zentralari, ordaindu behar zaiona.

Oinordetza eta Dohaintzari buruzko Zerga

Oinordetza eta Dohaintzari buruzko Zerga kontzertatuen barruan kokatzen da eta araudi autonomoa eta ahalmena Foru-Aldundiek izango dute ondoko kasu hauetan:

- a) Oinordetzaren kusatzaileak bere helbidea EKAn duenean.
- b) Ondasun higiezinaren dohaintzetan, hauek EKAn kokatzen direnean eta gainontzeko ondasun (higikorra) eta eskubideetan, dohain-hartzaileak bere ohizko egoitza EKAn duenean.
- d) "Mortis causa" dela eta sortzen den gehigarri-tasa 10 milioi pezeta gaindu delako a) eta b)-n esan den arabera ordainduko da Administrazio batean edo bestean.
- e) Pertsona Juridikoen Ondasuni buruzko Zerga, pertsona horien helbide fiskala EKAn dagoenean.

Bestalde araudi komuna aplikatuko da kusatzaileak edo dohain-hartzaileak 10 urte baino gutxiago bada bere egoitza EKAn ipini zuela.

Zerga honen araudia arakatuta esan daiteke ahalbide handia ematen diela EKAKo Erakundeei zerga honi buruz arauak emateko(9).

(9) Elcarte, J., *La aplicación y desarrollo de la Ley del Concierto Económico*, Hacienda Autonómica y Local. vol XX. 60. zbk, Iraila/Abendua, 1990. Egile honek esaten digu Gipuzkoako Biltzar Nagusiek 3 Foru-Araudi (F.A.) onetsi duela gai honi buruz eta gaurregun 1990eko 3. Foru-Araudia dago indarrean. Bien bitartean, Bizkaian eta Araban, 1989ko 2. eta 25. FAK daude indarrean 409. orr. Azken une honetan, Bizkaian beste Foru-Arau bat onartu da eta Araban ere bide hortatik doaz.

Halere, beti kontutan hartu behar dira Kontzertu honen mugak eta beraien barruan mugitu beharko dute Erakunde hoiek. Bestalde, zerga honek ere ez luke gehiegiko entitaterik eta beraz ez luke aunitz aldatuko EKAKo zerga-egitura.

ZERGA ZEHARKAKOAK

Zerga zeharkakoei araudi komuna aplikatuko zaie eta beraz, Lurralde komuna eta Lurralde Historikoen artean benetako harmonizazioa egongo da. Izan ere, printzipio oinarritzko, arau substantibo, egitate zergagarri, exenzio, sortze, oinarri eta zerga-tasa berak izan behar bait dituzte zerga hauek. Halere, Lurralde Historikoetako Biltzar Nagusiek aitorpen-eredu eta likidazio-epeak finkatzeko ahalmena izango dute. Baina aitorpen ereduak, gutxienez, lurralde komuneko aitorpen-ereduen informazioa jaso beharko dute eta likidazio-epeak ez dira asko aldatuko lurralde komumetik Historikoetara.

Esandako hau, BEZari aplikatuko zaio, lehen, 1986 baino lehenago, Enpresa-Trafikoari buruzko Zerga zegoen indarrean eta antzeko gauza gertatzen zen. Izan ere, Europako Ekonomi Elkartean sartzerakoan, Espainiar estatuak eta beraz EKAK (Lurralde Historikoak) BEZa ezarri zuten, Enpresa-Trafikoari buruzko zergaren ordeiz. Eta jakina, estatuko merkatuaren batasuna ezin zitekeen zatitu zerga honekin eta hortik arau berberak, maila guztietan, ipintzea.

Subjektu pasiboak BEZa Foru-Aldundiei ordainduko die bere helbide fiskala EKAn duenean, nahiz edozein lurralden egin bere eragiketak eta eragiketen kopurua, aurreko urtean, 300 milioi pezeta baino gutxiago izan bazen. Kopuru hau, 1990erarte 200 milioi pezeta izan zen eta azken erreforma ostean, zenbaki hori igotzen egin

dute. Alderantziz ere funtzionatzen du erizpide honek, hau da, subjektu pasiboak bere helbide fiskala lurralde komunean duenean eta eragiketak, aurreko urtean, 300 milioi pezeta baino gutxiago izan baziren, orduan, ordainketa Ogasun zentralari egingo zaio.

Balio Erantsiaren gaineko Zerga ordaintzerakoan subjektu pasiboak lan-zentru bat bakarrik badu ez da arazo handirik sortzen definitzerakoan zein ogasun izan behar duen diru-hartzailea. Baina, subjektu pasiboak bere faktoriak edo lantokiak bi lurraldeetan baldin baditu, orduan eragiketa erlatiboen arabera egingo dira zerga-ordainketak. Dena dela, Sozietateei buruzko Zerga erlatiboa kalkulatzeko erabiltzen diren erizpide berak dira, kasu honetako subjektu pasiboa, zergaburua, zabalagoa delarik, sozietateez gain, edozein eratako fakturazioa egiten duen pertsona guztia, fisikoa edo juridikoa, sartzen bait da.

Badaude, egon ere, bi zerga zeharkako zeinek arautegi autonomia izan dezaketen. Hain zuzen ere, Ondare-Transmisioei buruzko Zerga eta Ekintza Juridiko Dokumentatuei buruzko Zerga dira, arautegi autonomoetan sartzen diren bi zerga hauek. Bestalde, Ondare-Transmisioei buruzko Zerga, Foru-Aldundiei ordainduko zaie, baldintza hauek betetzen baditu behintzat:

- 1) Ondasun higiezinak bere transmisioagatik edo garantian uzteagatik edo edozein eratako eskubidegatik sortzen den zerga-obligazioa EKako Foru-Ogasunetan ordainduko da, ondasun hau EKAn kokatuta badago.
- 2) Ondasun higigarria edo erdihigigarriaren transmisioagatik, kredituagatik edo edozein eratako eskubidegatik sortzen den zerga-obligazioa EKako Foru-Ogasunetan ordainduko da eskuratzailerak, pertsona fisikoa bada, bere helbide

fiskala EKAn duenean; eta pertsona juridikoa bada, bere helbide fiskala ere, EKAn duenean, Ogasun beretan egingo du zerga ordainketa.

Orain, akzioen salerosketa, harpidetza-eskubide, bazkide-partaidetza, obligazio eta antzeko tituluetan, zerga-ordainketa, eragiketa formalizatzen den lurraldean egingo da. Eta, azkenik, hipoteka higigarria eratzerakoan garantia egiten den lurraldean ordainduko da zerga hau.

Bestalde, mailegu-, fidantza-, errenta ez-higiezin- eta pentsio-eraketetan, mailegari, errentari, fidantzagarri edo pentsiogarria, pertsona fisikoa denean eta bere ohizko egoitza EKAn badu, Foru-Aldundietan ordainduko da eragiketa hauetan sortzen den zerga, eta pertsona juridikoa bada, eragiketa berberetan, pertsona juridikoaren helbide fiskala dagoen lurraldean.

Baina, maileguak berma errealekin direnean, hipoteka higiezinak izanez, orduan Foru-Aldundiek izango dute ahalmen guztia zergak biltzeko, ondasun higiezinak EKAn kokatuta badaude. Eta hipotekatutako ondasun higiezinak bi lurraldeetan badaude, ordaindu behar den zerga, ondasun horien balioaren arabera egingo da lurralde batean eta bestean.

Gero, ondoko kasu hauetan helbide fiskala zein lurralden, han ordainduko da:

- a) Sozietate berriak eratu, fusionatu eta bertan-behera utzi.
- b) Sozietatearen kapitala gehitu eta gutxitu, fusionatu, etab.

Eraketa hauetan kasuistika zabala dago, baina, normalki, helbide fiskalak emango digu ordaintzeko gunea.

Ekintza Juridiko Dokumentatuetan, dokumentua egiten den tokian ordainduko da. Beraz, edozein dokumentu EKAn egiten bada, dokumentu honek sortzen duen zerga Foru-Ogasunei ordainduko zaie.

Amaitzeko, Luxozko zerga dago. Zerga hauen artean, Estatuak zuzen jasotzen ez dituenen artean, Telefonoaren Zerga dago. Zerga hau, hain zuzen ere, Telefonikak, zuzenean, Foru-Aldundietan sartuko du EKAn sortzen bada. Hemendik ondorioztatzen da Telefonika negozio erlatiboan funtzionatzen duela eta bere sozietateei buruzko zerga ere era honetan kalkulatu eta ordainduko dela.

Orain, Zerga berezi horiek edari ez-alkoholdunak direnean Foru-Ogasunetan ordainduko da emateak eta salmentak egiten dituen fabrikak EKAn kokatuta dauden biltegi, fabrika edo lantegietara igortzen baditu.

Azkenik, Jokoaren gaineko zerga dago eta berau kontzertatua eta arautegi autonomoa izatez gain, Foru-Aldundiek eskuratuko dute.

OGASUN AUTONOMOAREN SARRERAK

Lehenago emana izan da Eusko Jaurlaritzak dituen sarreren zerrenda. Orain, sarrera horiek nola banatzen diren ikusiko da.

1. Taula**EKAko Sarrerren Egitura**

KONTZEPTUA	1982	1987	1988
*Foru-Aldundien ekarpenak (Inserso eta Insaludentzat Estatuaren transferentziak)	79,4	79,4	83,7
*Lurraldearteko Konpentzazio- rako Fondoa (LKF)	8,9	6,2	4,4
*Ondare-Sarrerak	0,7	2	1,4
*Zor publikoa	9	10,7	6
*Finantz aktiboen aldaketak	—	0,2	3,7
*Tasak eta beste sarreak	—	1,2	0,7

1. taulan gardenki ikusten da Jaurlaritzaren sarrera garrantzitsuena Aldundietatik datorrela, hain zuzen, % 80 inguru. Banaketa hau egiteko Finantzetako Eusko Kontseilua biltzen da eta honek landutako Ekarpeneen Legearen arabera banatuko dituzte Aldundiek beraiei sarrerak bertikal eta horizontalki. Gero, LKFtik eskuratzen du beste zenbait dirutza. Baina, geroago ikusiko denez, Fondo honetatik datorrena desagertzeaz dago, Fondoa banatzeko erizpideak aldatu egin bait dira. Azkenik, Zor Publikoa jaulkita erdiesten diren fondoak daude, hauek ere nahiko garrantzia dutelarik. Gainontzeko sarrerak ez dira hain nabariak.

2. taulan Foru-Aldundien sarrerak ikusten dira. Izan ere, Foru-Aldundiak dira Kontzertuaz arituko direnak eta honexegatik dira hain garrantzitsuak.

2. Taula

FAen Sarrerren Egitura

KONTZEPTUA	82	87
Zerga Zuzenak	60 %	58,6 %
*PFEZ	—	49,7 %
*Sozietateei buruzko Zerga	—	7,3 %
*Ondare Netoari buruzko Zerga	—	0,8 %
*Oinordetza eta Dohaintzari buruzko Zerga	—	0,6 %
Zerga Zeharkakoak	32 %	41,4 %
*BEZ	—	36,6 %
*Ekintza Juridiko Dokumentatuei buruzko Zerga	—	2,3 %
*Ondare-transmisioei buruzko Zerga	—	2,0 %
*Besteak	—	—

Bigarren taula honetan ikusten da BEZa, 1986an, indarrean ezarri ostetik gerora, sarrerren egiturari, zerga zeharkakoek gorakada nabaria esperimentatzen dutela. Beraz, BEZak demostratu du nahiko efizientea dela. Halere, PFEZa da zerga-sarrerari guztien erdia suposatzen duena. Gainontzeko zergek, pisua galtzen dute, Sozietateei buruzkoa izanez, hurrena datorrena, % 7,3ekin, Ekintza Juridiko Dokumentatuei buruzko Zergak %2,3 suposatzen du eta Ondare-Transmisioei buruzkoak %2. Azken hiru zerga hauek, nahiz garrantzi handikoak diren arren, halere, oso urruti geratzen dira PFEZ edo BEZarekin konparatzen baldin baditugu.

3. Taula**FAen Sarrerak Lurraldeka (milioiak)**

Lurraldea	1987		1988	
		%		%
Araba	60.635	16,4	67.817	15,5
Gipuzkoa	123.530	33,5	140.971	32,2
Bizkaia	183.996	50,1	221.612	52,9

Iturria: Lankide Aurrezkia (LKA)

3. Taulak ez du komentario handirik merezi, hain zuzen Lurralde bakoitzaren zama besterik ez da ikusten, sarrera publikoei dagokienez.

Azkenik, 4. Taulan, FFAAk beraien sarrerak nola banatzen dituzten ikusiko dugu, kontutan hartuz, era berean, Estatu, Jaurlaritza, Aldundia eta Udalen sarrerak ere badirela.

4. Taula**FAen Ekarpinak (Portzentaietan) eta Kopurua**

Erakundea	1987	1988	Milioi (1988)
Estatua	28,2	22,9	99.995
Jaurlaritza	38,2	42,6	184.200
Aldundiak	33,6	34,4	152.203
Udalak	—	—	—
	100	100	436.400

Iturria: LKA

4. Taulan ikus daitekeenez, Aldundien sarrerren herena, bakarrik, beraientzat da, baina kontutan hartu behar da, Aldundiek hein handi batean, Udalen aurrekontuak ere finantziatzen dituztela. Bestalde, Kontzertu Ekonomikoen bidez erdietsitako sarrerren erdia baino gutxiago, %42,6, Jaurlaritzarentzat dela eta portzentai hori haziz doala Madrilek eskuduntzen transferentziak gauzatzen dituen bezala; Estatuak eskuratzen duena, Kupoaren bidez, aldiz, gutxituz doa, %28,2tik (1987) %22,9ra (1988) eta ahalgarri da, transferentziak gauzatzen badira behintzat, portzentai hori gutxitzea. Halere Kupo likidoak adierazten duena arreta handiarekin hartu behar da, hori ez bait da EKAk Madrili ordaintzen dion guztia. Izan ere, zifra hauetan agertzen dena Kupo likidoa da eta ez Kupo gordina. Eta bi kontzeptu hauen arteko diferentzia, kuantitatiboa, arrunt nabaria da.

KUPOAREN DETERMINAZIOA

Kontzertu Ekonomikoaren iraupena 25 urtetakoa bada ere, ez da honela gertatzen Kupoarekin, beronen iraupena 5 urtetakoa besterik ez bait da. Bost urte igaro ostean aztertu eta berrikusten da, denboraldi berrirako metodologia onetsiz. Jakina, Kontzertu Ekonomikoa bezala, lege onesten da Kupo. Halere, lehenengo Kupo, 1981etik aurrera indarrean egon zena, behin-behinekoa izan zen eta lege izatera ez zen iritsi. Bai ordea bigarren Kupo, 1987tik 1992ra bitartean indarrean dagoena, nahiz 1988an onetsia izan, atzerantzeko efektuekin.

Baina, zer da Kupo? Kupo EKAk Gobernu zentralari ordaindu behar diona da, Gobernu zentralak EKAn egiten dituen gastuak finantziatzeko. Hau izan daiteke, hain zuzen, Kupoaren definizioa.

Jakina da, Gobernu zentralak zenbait gastu EKAn egiten duela. Gastu horiek bere eskuduntzetan egiten dituenak dira, honela agintzen bait du Konstituzioak eta Autonomi Estatutuak. Bestalde, oraindik gordetzen ditu beste zenbait eskuduntza, EKara transferitzeke daudenak eta hainbat tirabira sortzen dituenak Madril eta Gazteizen arteko harremanetan. Beraz, bi mota hautako eskuduntzak finantziatuko ditu Kupoak, baina EKari dagokion proportzioan. Eta honetarako egozpen-indizea definitzen da.

Egozpen-indizea aplikatuz Kupoak zenbatesten da eta beraz, Gobernu zentralak EKAn, zehatz-mehatz, egiten dituen gastuak eta Kupoak ez dute zergatik berdinak izan behar; hurbilketa baizik. Haatik, Kupoak, gastuen bidea hartuz, kalkula daiteke beste era batera ere. Baina ez da honela egiten, eta orokorki zenbatesten da.

Egozpen-indizea kalkulatzekoan EKako ekonomiaren zama ikusi zen Estatukoarekin konparatu zelarik. Eta zenbait aldagai makroekonomiko erabiliz, %6,24 onetsi zen lehenengo Kuporako eta bigarrenen ere zenbaki hori bera mantendu egin da. Bestalde, esan behar da ere, zifra hau oso garrantzi handikoa dela, azken finean, zifra horren hamarrenak edo ehunekoak diru asko suposa dezake EKarentzat eta, alderantziz, kopuru arbuigarria Gobernu zentralarentzat, honen aurrekontu-zenbakiak askoz ere handiagoak bait dira eta beraz, erlatiboki, garrantzi txikiagoa dute.

1981-86ko behin-behineko metodologia

Urte hauetako Kupoak kalkulatzeko Estatuaren aurrekontuko gastuetatik hasten zen, hain zuzen, gastu orokorretatik. Gero,

EKAra transferitutako eskuduntzen gastuak kentzen ziren aurreko datuetatik, baina gastu horiek Estatu-mailan izan behar zuten, bestela ezin bait zitekeen egin inolako kenketarik, zenbaki homogeenak behar bait dute honelako kenketa egiteko.

Gastu ez-hartutakoen artean, beti ondoko kontzeptupean dauden gastuak daude: a) Lurraldearteko Konpentsaziorako Fondorako esleitzen diren partidak barne egongo dira; b) Estatuak bere Erakunde publikoei egiten dizkien diru-laguntza, subentzio edo transferentziak, Erakunde horien eskuduntza Gobernu zentralak gordetzen duenean; d) Estatuaren aurrekontuetan agertzen diren amortizazio eta korrituak, berauek Kontzertu Ekonomiko hau indarrean sartu aurretik edo geroztik sortuak badira ere; beraz, Estatuaren korritu eta amortizazio-kuota guztiak sartuko dira atal honen barruan.

Gero kanpo-merkataritzak eragiten duen doikuntza zetorren. Hain zuzen ere, merkantziak inportatzen direnean barne-merkatuan lehiatzeko zerga bat ezartzen zaie, lehenengo Kupoan indarrean zegoenean Enpresa-Trafikoei buruzko zerga eta gaurregun BEZa. Edozein zerga dela ere, Gobernu zentralak sarrera batzuk eskuratzen ditu eta sarrera hauek, normala denez, EKAr egotzi behar zaizkio. Lehenengo Kupoan, egozpen hori inportazio-zergen % 6,24 zen eta beraz, kopuru hori Kupotik gutxitu behar zen, jadanik Gobernu zentralak kobratuta bait zuen.

Bestalde, 1986arte, BEZa indarrean sartu arte, exportazioak deszergatu egiten ziren eta urtean zehar Ogasun zentrala exportatzaileei dirua itzuliz joaten zen. Eta jakina, EKAr exportatzaileei ere itzultzen zitzairen zenbait diru eta beraz,

kopuru honi aurre egiteko, EKAk, Kupoaren bidez, ordaindu behar zion Madrili. Gorago aipatutakoari kenketa eginez gero, ez da pentsatu behar kopuru hau, positiboa edo negatiboa, garrantzi handikoa zenik. Horregatik, Kupoaren gain ez zuen eragin berezirik izaten, are gutxiago egozpen-indizearekin, %6,24, biderkatuz gero.

Hurrena, Kupoaren kalkuluan, konpentsazioak datoz eta hauek hiru arrazoigatik egiten dira. Badakigu, orain arte esan denarekin, Estatuak zenbait diru-iturri beretzat gordetzen dituela eta beraz, EKAn, bide honetatik, sarrerak ere erdiesten ditu. Orduan, lojikoa da, Kupo kalkulatzerakoan kontutan izatea eta berauen balioa kalkulatzea eta gero konpentsatzea.

1981-86ko Kupoan hiru konpentsazio-iturri zeuden; 1)Zerga ez-kontzertatuak 2)Estatuaren sarrera ez-tributarioak eta 3)Defizit publikoa. Estatuak hiru kontzeptu hauekin biltzen zuenaren % 6,24a Kupo gordinatik deskontatu behar zen eta emaitza, behin dointzak eta konpentsazioak egin ostean, Kupo likidoa zen eta hori zen Ogasun zentrolean sartu behar zena, hain zuzen, zati bat Maiatzean, Irailean bestea eta azkenekoa Abenduan.

Kupoa kalkulatzeko metodologia hau urtero aplikatzen zen, 1986rarte. Halere Gobernu zentrala eta EKAKoa ez ziren inoiz bat etorri eta behin-behineko zifrak ziren. Azkenean, 1988an, diferentzia horiek negoziatuz, kitatu ziren, eta Kupo berria, 1987-91ekoa onetsi zen.

Gero, Madrilek eskuduntza bat transferitzen zuenean, eskuduntza honetan Estatuak urte honetan gastatzen zuenari % 6,24 aplikatzen zitzaion eta emaitza Kupotik deskontatu.

Honela egiten zen eskuduntza urtearen hasieratik pasatzen baldin bazen Jaurlaritzara. Eta urtean zehar egiten bazen transferentzia hori, gastu proportzionala kenduko zen Kupertik. Eta honela funtzionatu zuen lehen kupo honek 1988an berritu arte, baina bere iraupen erreala 1986ean amaitu zen.

1987-1991ko Kupoaren metodologia

Azkenik, 1988an, 1987-91rako behin-betirako Kupo onetsi zen, atzerazko efektuekin. Izan ere, oinarrizko urte gisa 1988a hartu zen eta 1987rako oinarri honekin kalkulatu zen, eguneratze-indizea aplikatuz. Hurrengo hiru urteetako Kupoak ere indize hau aplikatuz erdietsiko zen, metodoa aurreko Kupokoa baino praktikoagoa zelarik. Beraz, bigarren denboraldirako Kupo metodo diferente baten bidez kalkulatu da, nahiz oinarri-oinarrian elementu berak mantendu. Hain zuzen ere, Kupoaren Legeak, bere 2. artikuluan, Kupo likidua determinatuko dela dio, bosturteko oinarrizko urterako eta gero, gainontzeko urtetarako, eguneratu. Beraz, diferentzia nabaria, aurreko Kupoan ez bait zegoen oinarrizko urterik.

Lehenengo Kupoan bezala, Estatuak bere gain dituen eskuduntzen gastuak izango dira abiapuntu. Bestalde, kontzeptu honen pean aurrekoan bezala, LKF, Estatuaren Erakunde publikoetara eginiko transferentzia edo subentzio eta Estatuaren korritu eta amortizazio-kuota guztiak sartuko dira. Beraz, orain arte, 1981-86rarteko Kupoaren ihardunbide bera, eta egozpen-indize bera ere, hau da % 6,24. Emaizta hau Kupo gordina izango da. Beraz, gastu ez-hartuei % 6,24 aplikatuko zaie eta hortik Kupo gordina aterako da (Ikus gehigarria).

Gero, aurreko Kupoan lez, konpentsazioak daude eta berauek mantendu egiten dira hiru arlotan: a) zerga ez-kontzertatuagatik, b) estatuaren sarrera ez-zergagarriagatik eta d) defizit publikoagatik. Kopuru hauei % 6,24 aplikatzen zaio eta Kupo gordinatik deskontatu. Hiru konpentsazio hauez gain, laugarren bat ere badago. Hain zuzen, Kupoaren Legearen 6. artikulua d) atalean esaten da Kupoan konpentsatu behar direla Kontzertu Ekonomikoaren 12. artikulua. 1.a)-n aipatzen dena eta 18.aren, lehenengoa. Izan ere, artikulua hien edukinak EKAn Estatuaren Banka Ofiziali, atzerritarrei eta kanpo-sozietateei egozten zaizkien irabaziegatik Ogasun zentralari ordaintzen dizkieten zergak kontutan hartzen ditu eta ondorioz, Kupotik kentzen dira.

Behin kenketa guzti horiek eginez gero, Kupo likidora iritsiko gara eta hori izango da Estatuko Administrazio zentralari ordainduko zaiona. Baina beti kontutan izan, oinarritzko urteaz ari garela, 1988rako. Gainontzeko urtetarako eguneratze-indizea erabiliko da ordaindu behar den Kupo likidoa kalkulatzeko.

Nola kalkulatu da eguneratze-indizea? Indize hau zatidura bat da zeinek zenbakitzailea edozein urtetako Estatuaren sarrerak izango diren kontzertutako zergen kontzeptupeen bidez eskuratzen dituenak, baina ez dira kontutan hartuko gainontzeko Komunitate Autonomoetara eman diren zergen bidez erdietsitako sarrerak eta zatitzailea, oinarritzko urtean kontzeptu berengatik eskuratutako sarrerek osatuko dute. Laburki idatzita eta kontutan izanez kontzertutako zergak eta gainontzeko Elkarte Autonomoetara eman ez direnak PFEZ, SZ eta BEZa direla, eguneratze-indizea, t urterako, o , oinarritzko urtea bada, honela geratuko da:

$$Ie_t = \frac{PFEZ_t SZ_t + BEZ_t}{PFEZ_o SZ_o + BEZ_o} \quad (10)$$

Ie_t = t urterako eguneratze – indizea

$PFEZ_t$ = t urtean Estatuak izango dituen sarrerak PFEZa dela eta

SZ_t = t urtean Estatuak izango dituen sarrerak Sozietateei buruzko zerga dela eta

BEZ_t = t urtean Estatuak izango dituen sarrerak BEZa dela eta

O = Oinarrizko urtea

Beraz, t urteko Kupo likidua honela lortuko da:

$$K_{Lt} = K_{LO} \bullet Ie_t$$

Dena dela, aurrekonturako Kupoa behin-behinekoa izango da eta urtean zehar zerga guztiak gauzatu direnean behin-betirakoa kalkulatu da eta behar diren doikuntzak egingo dira bi zifra horiek desberdinak badira. Baina, doikuntzak, urtealdia amaituta gero egiten dira.

Lehenengo Kupoan bezala bigarren honetan ere, Gobernu zentralak oinarrizko urtean eskuduntza bat transferitzen badio EKAr, Kupertik, eskuduntza honetan Estatuak egiten duen gastu orori % 6,24a aplikatuz ateratzen den diru-kopurua kenduko da eta alderantziz, EKAk eskuduntza bat Gobernu zentralari transferitzen badio. Gainontzeko urteren bat denean, transferituko den eskuduntzean Administrazio zentralak, urte horretan, gastatu

(10) Larrea, José Luis.- *El Concierto Económico: El Cupo y las Leyes Quinquenales del Cupo (Un balance)*. In Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco. IVAP. Oñati. 1991. Hemen xehetasun ugari ematen dira eguneratze-indizeari buruz, baina hemen ematen den formula nahikoa da Kupoak determinatzeko. Kontutan izan eguneratze-indize hau ez dela erabiltzen Ertzantza, INSALUD eta INSERSOren egozpenak kalkulatzeko. 1788-1792. orr.

behar duenari egozpen-indizea aplikatuko zaio eta emaitza Kupotik deskontatuko da. Hurrengo urteetarako, oinarritzko Kupora joan behar da eta eskuduntza honetan Administrazio zentralak, estatu-mailan, gastatu zuenari egozpen-indizea aplikatuko zaio eta emaitza oinarritzko urteko Kupo likidoatik deskontatu; gero, Kupo likido "berri" horri, eguneratze-indizea aplikatuko zaio dagokion urteko kupoa zenbatesteko.

Badira, oraindik ere, zenbait gauza zehazteke geratu direnak. Adibidez, kanpo-merkataritzatik lortutako Aduanetako Errentak hor daude, hor egon daitezkeen bezala zenbait desdoikuntza BEZak sortuta, sistema behar den bezala eratu gabe dagoelako. Gerta daiteke, EKAn barne-BEZa dela eta biltzen dena % 4 izatea, Estatu osokoarekin konparatuta edo %8 eta, bienbitartean, EKArekin ekonomi zama, Estatuarekiko, gutxi gora-behera, % 6,24a.

Beraz, zenbait kasu ez-normal egon daiteke eta indarrean dagoen Kupoak egoera hauetan ematen diren arazoak konpondu behar ditu eta horretarako lanabes egokiak eduki.

Doikuntza hauetan, kanpo-merkataritzak sortutako zergen zati bat EKari dagokio, merkantzia edo zerbitzu horiek EKAn kontsumitzen bait dira eta beraz, EKAn sortzen da ondasun edo zerbitzu horiei dagokien BEZa eta bertako sarrera izan behar luke. Orain, era honetan EKari egozten zaion kopurua Aldundiek eskuratzen duten barne-BEZari erantsiko zaio eta erantsiko zaion kopurua ondoko formula erabiliz erdietsiko da:

$$BEZ_K = 0,06875 \text{ Aduanetako Errenta}$$

$$BEZ_K = \text{kanpo} - BEZ$$

Formula honetan erabiltzen den egozpen-indizea Kupoa kalkulatzeko erabiltzen dena baino handiagoa da. Kupoan, 0,0624

erabiltzen da. Diferentzia honen esplikazio bat EKAKo kanpo-ondasunen kontsumo mailan egon daiteke. Izan ere, arrazoi batzurengatik inportatutako ondasun eta zerbitzu gehiago kontsumitzen dira Estatuko batezbeste baino. Eta hori, kontutan hartzen da doikuntza errealagoak egiteko. Aurreko Kupoan, kanpo-merkataritzaren doikutzan % 6,24a erabiltzen zen, ez ordea bigarren honetan.

Bigarren doikuntza eta beraz, EKAKo barne-BEZari erantsi behar zaiona ondoko formularen bidez lortutako kopurua izango da(11):

$$BEZ_b = 0,01232 \times \frac{RR_{TC} - RA}{0,94357} \text{ baldin } \frac{RR_{TF}}{RR_{TC} - RA} > 0,05643$$

$$BEZ_b = 0,01232 \times \frac{RR_{TF}}{0,05643} \text{ baldin } \frac{RR_{TF}}{RR_{TC} - RA} > 0,05643$$

non: RR_{TC} : Lurralde komunean Ogasun zentralak bildutako BEZa

RR_{TF} : Foru-Lurraldeetan Foru-Ogasunek bildutako

RA : Aduanetako Errentak (inportazioak sortutako)

Doikuntza honetan ikusten da, lehen-lehenik, Lurralde Historikoetan BEZaren kontzeptupean biltzen dena eta lurralde komunean bildutakoa erlazionatuz, inportazioen BEZa kenduz gero, oinarri gisa, 0,05643 ematen duela. Zenbaki hori, 0,01232 eransten bazaio, 0,06875 (% 6,875) ematen du, hain zuzen, EKARI

(11) Formula hauen beste irakurketa bat Lambarri eta Larrearen aipatu liburuan aurkitzen da. Nik zertxobait diferentea egiten dut eta sinpleago ipintzen saiatzen naiz. Xehetasun gehiago Nafarroako kasurako ematen ditut (Ikus: 78, 79, 80 eta 81. orr.) eta neurri batean hemen ere aplikagarriak izan daitezke.

dagokion kanpo-BEZaren pontzentaia. Bestalde, pentsatu behar da, EKArekin ekonomi maila eta kontsumo-maila, Estatuarekiko, % 6,24 baino altuago izan behar duela, eta hortik kopuru gehigarri hori EKArekin dela kontsideratzea. Azken finean, kontsumitzaileek ordaintzen dute BEZa eta EKArekin kontsumoa % 6,875 hori da.

Orain, zer gertatuko da EKArekin bildutako BEZak lurralde komunean bildutakoarekiko % 5,643 gainditzen badu?. Hau da,

$\frac{RR_{TF}}{RR_{TC} - RA} > 0,05643$. Horrek adieraziko digu, lehenbizi, EKArekin zergak hobekiago bildu direla edo gehiago sortu direla. Orduan, EKArekin itzuli behar zaiona gehiegi ez dadin igo, hazkunde txikiena izan duena hartuko da zuzentzaile gisa, hau da, $RR_{TC} - RA$. Kopuru hau, 0,94357rekin zatitzen bada, Estatu osoan, EKA barne, BEZarengatik bilduko litzatekeena da. Estatu osoan, hipotetikoki bildutakoari % 1,232 aplikatzen zaio eta kopuru hau Ogasun zentralak EKArekin Foru-Ogasunei esleitzen die.

Zuzenketarako erizpide hau erabili ordez, erabili zitekeen:

$$\frac{RR_{TF}}{RR_{TC} - RA} > 0,05643.$$

Zatiketa honen adierazpena Estatu osoan BEZa dela eta bilduko litzatekeena da, baldin eta Estatuan EKArekin zerga-parametro berrekin egiten dela suposatuko bazen. Beraz, hipotesia da EKArekin BEZak duen errendimendu bera duela Estatuan eta ondorioz zatiketa honen emaitza kopuru hipotetikoa da. Gero, 1,232rekin biderkatzen badugu, EKArekin Foru-Aldundien BEZarekin erantsiko zaio. Baina, kasu honetan ateratzen den emaitza, aurreko parrafoan kalkulatu dena baino handiagoa da eta hura aukeratzen da, hau erabiltzen den bitartean.

Bigarren kasuan,

$$\frac{RR_{TF}}{RR_{TC} - RA} > 0,05643$$

ematen da. Honek adierazten du lurralde komunean BEZa dela eta biltzen den diru-kopurua, EKAn kontzeptu horregatik eskuratutakoa baino gehiago hazi dela. Orduan, gutxiena hazi den kopurua hartzen da, hain zuzen RR_{TF} , eta EKAn BEZak dituen baldintza berak izanez Estatu-mailan, lurralde komuna eta Lurralde Historikoan barne, bilduko litzatekeen kopuru hipotetikoa hartzen da eta honetarako, RR_{TF} , 0,05643rekin zatitzen da. Gero, era honetan lortutako kopurua 0,01232rekin biderkatzen da eta emaitza hau, hain zuzen, Foru-Aldundiek BEZarekin erdietsitakoari erantsiko zaio. Era honetan, BEZaren bidez sortutako desorekak doituta geratuko dira.

Amaitzeko esan, Kupoa hiru epetan ordaintzen dela: Maiatzean, Irailean eta Abenduan. Aldiro kopuru berdina sartuko da Ogasun zentrolean.

GEHIGARRIA

Oinarriko urterako (1988) Kupoa

Milioi pezeta

Estatuaren aurrekontua: Gastuak	8.939.236,6
---------------------------------------	-------------

EKAk beregain hartutako kargak (*)

Ministeritza eta Lurralde-Enteak	3.083.285
Ertzantza	266.466
	3.349.751,0

Orotara hartzekeko kargak		5.589.485,6
----------------------------------	-------	-------------

Egozpen-indizea hartzeko kargei aplikatuta:	Kupo Gordina
---	---------------------

% 6,24 x 5.689.485,6		384.783,9
----------------------	-------	-----------

KONPENTSAZIOA

Kontzertu gabeko zergak:

1.554.624 x 6,24%		97.008,6
-------------------	-------	----------

Sarrera ez-zergazko

564.005,9 x 6,24%		35.194,0
-------------------	-------	----------

Zor Publikoa

1.576.424,7 x ,24%		98.372,9
--------------------	-------	----------

Kontzertutako Zerga zuzenak		17.069,4
-----------------------------	-------	----------

- 247.644,9

KUPO LIKIDOA(*)

.....
101.139,0

(= Kupo gordina-konpentsazioak)

(*) Kopuru honetan urte horretan INSALUD eta INSERSOren gastuak sartzen dira Estatu-mailan 352.307,7 milioi pezeta ziren. Egozpen-indizea aplikatuta 21.984 milioitako finantzapena ateratzen da.

NAFARROAKO FINANTZ ITURRIAK

NAFARROAKO ZERGA-SISTEMA

Nafarroak, Foru-sistemaren azken aztarnak mantendu ditu 1841etik gaur arte. Ezaguna da "Itundako Legea" (Ley Paccionada) zeina 1841ean onetsi zen eta beraren ondorioz, Gobernu zentrala eta Nafarroako Aldundiaren artean eman diren zerga-harremanak Komenio Ekonomikoan arautzen dira.

1990. urterarte indarrean egon zen Komenio Ekonomikoa 1969koa izan zen eta berau, printzipioz bederen, Amejoramendu-Legea onetsi bezain pronto bertan behera geratu behar zuen, baina 8 urte luzatu zuten, Amejoramendu-Legea 1982an onetsia izan bait zen. Bestalde, aitortu behar da ere, Kontzertu Ekonomiak ez bezala, Komenio Ekonomikoak ez duela iraupen finko bat, baizik bi alderdiak, hau da, Nafarroako Aldundiak (Gobernu) eta Gobernu zentralak ados jarri behar dute eta Komenio Ekonomiko berri bat negoziatu eta onartu, honetara iristen ez den bitartean indarrean mantentzen da.

1982ko Autonomi Estatutuak (Amejoramendu Legeak), bere 45. artikuluan esaten du Komenio Ekonomikoaren bidez arautuko direla Nafarroako zerga- eta finantz-iharduera, ohizko sistemarekin lotuz. Bestalde, Nafarroak Estatuko gastu orokorrak finantziatu behar ditu, berari dagokion heinean, eta kontribuzio hori Kupoaren bidez egingo du, urtero egokituz, horretarako metodologia finko bat aplikatuko delarik.

Beraz, Komenio Ekonomikoan azalduko da zenbat ordaindu beharko zaion Estatuari honek Nafarroan egiten dituen gasto orokorrak estaltzeko eta kopuru hau eguneratzeko metodoa ere bertan etorriko da. Era honetan, aurreko Komenio Ekonomikoek ere jasotzen zuten zehaztasun hau, indarrean dagoenak daukan bezala, baina Kupo hau kalkulatzeko metodoa aldatu egin da. Guztiz aldatu ere.

Autonomi Estatutuak, bere 45.3. artikuluan, Nafarroa ahalmentzen du bere zerga-sistema mantentzeko, ezartzeko eta arautzeko, baina beti kontutan hartuz, 1969ko Komenio Ekonomikoak esaten zuena. Gainera, ez da ahaztu behar, Nafarroa solidario izan behar duela gainontzeko Komunitate Autonomoekin eta bere zerga-sistema ere harmonizaturik egon behar duela Estatukoarekin.

Solidaritate kontzeptua, Konstituzio eta Autonomi Estatutuetan bezala, agertzen da Amejoramendu-Legean ere, eta beraz Nafarroak solidario izan behar du, nahiz, orain arte indarrean egon den zerga-sistemarekin zaila eta koropilatsua izan den arren solidaritate hori gauzatzea. Baina, 1990ko Komenio Ekonomikoa onetsi ostean, solidaritate hori gauzatzea posible izango da, azken finean, Lurraldearteko Konpentsazio-Fondoa bait da honetarako tresna nabariena.

Azkenik, gainontzeko Komunitate Autonomoen gisa, baina haiek baino hertsitasun gutxiagorekin, Nafarroari Zor Publikoa jaulkitzeko ahalmena onartzen zaio eta fondo publiko bezala kontsideratuko da. Halere, Estatuko Gobernuarekin kontatu beharko du zor honen bolumena eta baldintzak finkatzerakoan. Dena den, Zor Publikoa edonola ezin daiteke jaulki, bere eragina bait du moneta-politikan eta, politika-mota hau, Gobernu

zentralaren esku utzi nahi izan da, gainontzeko Autonomi Estatutuetan gardenki geratzen den antzera.

1969ko KOMENIO EKONOMIKOA⁽¹⁾

1969ko Komenio Ekonomikoa sinatu zenenan eztabaida asko sortu ziren Nafarroan, azken finean aurreko Komenioarekin baino gehiago ordaindu behar zela aitortzen bait zuten zenbait "navarristek". Baina denbora joan ahala, Komenio honek ahalezko egin zuen Nafarroak finantz autonomia handia erdiestea eta finkatzea, eta Estatuak Nafarroan egiten zituen gastuak estaltzeke uztea. Izan ere, Estatuari ez zitzaion oso zaila egiten Nafarroa bezalako komunitate txiki batean eskuratzen zuen dirutza baino gehiago gastatzea. Horretarako arrazoi politikoak egon ziren eta honela izan zen Komenio berria indarrean ezarri arte behintzat.

Komenio honetan kontenplatzen ziren Zerga asko itxuraz eta edukinez aldatuz joan ziren eta behin Balio Erantsiaren gaineko Zerga (BEZ) indarrean (1986) ezarrita gero, honoko Zerga hauek ziran komenituak Nafarroa eta Estatuaren artean:

A-Zerga zuzenak

- 1.- PFEZa
- 2.- Sozietateei buruzko Zerga
- 3.- Ondareari buruzko Zerga
- 4.- Oinordetza eta Dohaikuntzari buruzko Zerga

B. Zerga zeharkakoak

- 5.- Balio Erantsiaren gaineko Zerga (BEZa)
- 6.- Telefonoari buruzko Zerga.

(1) Burgo, J.I. del, Régimen Fiscal de Navarra, Editorial Aranzadi. Pamplona 1972.

- 7.- Ondare Transmisio eta Ekintza Juridikoei buruzko Zerga.
- 8.- Alkohol, azukre eta tabakoaren produkzioari buruzko Zergak, azken honen fabrikak Nafarroan kokatzen zirenean. (Tabakoa fabrikatzen den enpresarik ez da aurkitzen!).

Zerga bakoitzak bere ñabardurak zituen Foru-Ogasunari edo Ogasun zentralari ordaintzeko definitu behar zirenean. PFEZa, adibidez, Nafar hiritartasun zibilaren arabera ordaindu behar zitzaion Ogasun bati edo besteari; BEZa ordaintzeko, berriz, kontutan hartzen zen nondik irtetzen ziren ondasunak edo zerbitzuak, Nafarroatik edo gainontzeko lurraldetik, Foru-Ogasun edo Ogasun zentrolean aitorpena egiteko. Beraz, Zerga bakoitzak bere berezitasuna zuen aitortzerakoan, eremua ongi definitu behar bait zen Ogasun bati edo besteari ordaintzeko.

Gaurregun indarrean dagoen Komenio Ekonomikoak zenbait Zerga gorde du, adibidez BEZa eta 1985ean onartu ziren arau berek diraute. PFEZak ere aldaketa gutxi izan ditu, hiritartasuna kenduz gero, baina azpimarratu behar da itxurazko aldaketak gehiago direla benetakoak baino.

1969ko KOMENIOAREN KUPOA

Nafarroak bere Komenio Ekonomikoa sinatu zuenean 1969an, Gobernu zentralari urtero ordaindu behar zion Kupo ere ongi definituta geratu zen Komenio bertan. Gero, 1986ean BEZa indarrean ezarri zenean, Kupo honen alderdi batek bere aldaketak izan zituen, baina, orohar, filosofia aldatzeke geratu zen. Bestalde, 1969ko Kupo hiru zatitan banatzen zen:

- a) Urtero ordaindu behar zen, 230 milioi pezetetako kopuru finkoa edo Foru-emia. Kopuru hau ez zen aldatuko Komenio Ekonomikoa indarrean zirauen bitartean eta Kupoaren kopuru finkoa da, aldagaitza.
- b) Kopuru aldakorra, Zerga zeharkakoak konpentsatzeko. Normal denez, urtero edozein Ogasunek eskuratzen duen diru-kopurua, kontzeptu horregatik, aldatu egiten da, gehitu. Horregatik Nafarroako Ogasunak ere aldatu behar zuen, Ogasun zentralari ordaindu behar zion Kupoaren kopuru aldakorra.

Bestalde, konpentsazio aldakor hau, Enpresa Trafikoaren gaineko Zerga, Luxozko Zerga eta Zerga bereziak Nafarroako Ogasunean geratzearren truk ezarri zen. Eta jakina, urtero kopuru hau aldatu egin behar zen, doitu, eta horretarako metodologia egoki bat zegoen. Hain zuzen, 1970 eta 1971erako 390 milioi pezeta finkatu ziren eta urte hortatik aurrera kopuru hori portzentai batean aldatuko zen (gehitu) eta portzentai hori, Enpresa-Trafikoen gaineko Zerga, Luxozko Zerga eta Zerga bereziagatik Ogasun zentralak izango zuen sarreraren portzentai-aldaketa bera izango zen. Hau da, Ogasun zentrolean aipatu Zerga horiegatik urte batean %10 igotzen baziren, Kupo aldakorra 390 milioi pezeta horiek, %10ean inkrementatuko zen. Erizpide zentralista hau zela eta, zenbait "navarrista" kexu zen, baina, azken finean, finantz autonomiaren kontrola zetzan atzean. Nafarroako Ogasunak zerga-kontzeptu horiegatik eskuratzen zuen dirutzan portzentai-aldaketa erabili izan bazen Kupo aldakorra doitzeko, normala denez, Estatu-mailakoak baino "apalagoa" izango zen, negatiboa ez bazen eta Ogasun zentralak hori ezin zezakeen onar.

- d) Kopuru aldakorra exportazioak zerga arinketa zutelako. Jakina denez, exportatzen ziren ondasun edo zerbitzuek zergak itzultzeko eskubidea gordetzen zuten eta eskubide hau enpresa exportatzaileei zitzaien. Diru-itzulketa Ogasun zentralak egiten zien exportatzen zuten enpresa guztiei, Nafarroakoak barne, eta horregatik Nafarroako Foru-Ogasunak konpentsatu behar zuen Ogasun zentrala. Beraz, konpentsazio gisa, 1970 eta 1971erako 80 milioi pezetetako kopurua finkatu zen eta urte honetatik aurrera Ogasun zentralak Nafarroako enpresei itzuliko zien diru-kopuruaren portzentai-aldaketen arabera egingo zen. Hau da, 1972an zerga arinketa hori 1971ean baino % 20 gehigo izan bazen, 80 milioi horiek % 20an hazi behar zen.

Kupoak zituen hiru kontzeptu hauek kontutan hartuta, 1970etik aurrera Madrili ordaindu behar zitzaizkion urteroko kopuruak handituz joan ziren eta 1985ean, hau da, BEZa indarrean jarri zen urte aurretik, kopuru hori 7.135 milioi pezetetakoa izan zen. Esan behar da, bestalde, kopuru honetan Foru-emia eta exportazioen desgrabaziorako konpentsazioa ere sartzen zirela.

1986ean BEZa indarrean jarri zen eta beraz, Komenio Ekonomikoa egokitu beharra zegoen, bertan kontenplatzen ziren zenbait Zerga ikuituta geratu bait zen. Bestalde, exportazioak ez dira desgrabatuko lehen bezala, baina BEZa ez da ordainduko ondasunak edo zerbitzuak exportatzerakoan. Hau zela eta, 1969ko Komenioak zenbait modifikazio izan zuen eta Komenio Ekonomiko berri bat sinatzen ez zen bitartean akordio batera iritsi ziren Kupo aldakorra kalkulatzeko. Egokitze hau zela eta, Kupo aldakorraren bi alderdiak, hau da, b) eta d) desagertu ziren eta hauen ordeaz ondoko formula honen bidez kalkulatu zen aipatu Kupo aldakorra:

$$C_v = \frac{d'}{1-d'} RRT_c - RRI_{N+hRRI_N} \quad (a)$$

non:

C_v = Konpentsazio aldakorra, 1969ko komenioan agertzen diren
b) eta d)ren ordeztzatzen dena

$$d' = \frac{v - f - e}{V - F - E}$$

v = Nafarroko Balio Erantsi Gordina, (BEG), faktore-
-kostutan.

V = Estatuko (BEG), faktore-kostutan, Eusko Komunitate
Autonomoa, Kanariak, Ceuta eta Melilla kenduta.

f = Nafarroako kapital-moldaketa gordina

F = Estatuko kapital-moldaketa gordina, EKA, Kanarias, Ceuta
eta Melilla kenduta.

e = Nafarroako exportazioak

E = Estatuko exportazioak EKA, Kanarias, Ceuta eta Melilla
kenduta.

d' = Nafarroaren balio erlatiboa definitzen du, BEZa ordaintzen
duten iharduera kontutan hartuz, eta Estatuan ematen den
kontzeptu berarekin konparatzen da. Bestalde, inportazioak
sortutako BEZa ez da agertzen, barruan sortutakoa baizik.

RRT_C = Ogasun zentralaren delegazioak lurralde amankomunean eskuratutako dirutzak BEZa dela eta, inportazioek sortzen dutena kenduz.

RRI_N = Nafarroako Ogasunak eskuratuko lukeen dirutzaren estimazioa zerga zeharkakoen edo BEZak ordezkatu zituen zergen bidez, exportazioko desgrabazioa kenduz gero. Kopuru hau estimatu egiten da estimazio hau egiteko Nafarroak 1985ean bertan behera geratu ziren zergen bidez eskuratutako kantitatean oinarritzen da eta hurrengo urtetako kopurua kalkulatzeko, kontzeptu horien hazkundera, 1980tik 1985era ematen den urteko portzentai metatua da.

h = 1985ean Nafarroak Estatuko Ogasunari Kupo aldakorragatik ordaindu zion kopuruak, Nafarroari, zerga zeharkakoekiko suposatzen zitzaion portzentaia da. Gainera, zerga zeharkako hauek BEZak ordezkaturiko zituenak izan behar zuten.

Orain joan gaitezen termino hauek ulerteraztera eta honetarako atzetik hasiko gara, hain zuzen, $h.RRI_N$ terminotik. Imaginatu behar da, 1969tik 1985era Nafarroak zerga zeharkakoagatik ordaindu behar zuen Kupo aldakorra komenitutako zerga zeharkakoekiko erlazioa mantendu nahi zela. Bestalde, RRI_N denboraldi horretan, komenitutako zerga zeharkakoak esperimentatu zuten hazkunde-tasarekin egokitzen ziren, oinarritzko kopurua 1985ean bildutako dirutza izanez. Baina, RRI_N ez da inoiz zenbaki erreala izango, zenbatestua baizik.

Beste bi termino, berriz, RRI_N -k aldaketa nabariak baldin bazituen doitzeko ezarrita zeuden. Bietan lehenak,

$$\left(\frac{d'}{1-d} RRT_c \right)$$

adierazten digu Nafarroak eskuratuko zukeen dirutza, Estatuako zerga zeharkakoen egitura bera izan bazuen. Honek, bestalde, adierazten digu Nafarroak ez zuela Estatuaren zerga zeharkakoen egitura mantendu behar. Bigarren terminoak ($-RRI_N$) adierazten digu Nafarroak hipotetikoki bildu behar zuen dirutza-kopurua, 1985etik aitzinera.

Egoera ideala bi termino hauek kitatzea da eta emaitza zero izatea. Baina honek ez du zergatik gertatu behar. Izan ere, gerta daiteke Estatuak eskuratutako dirutza, RRT_c , RRI_N Nafarroarentzat hipotetikoki kalkulaturakoa baino handiagoa izatea. Kasu honetan, $hRRI_N$ kopuruari,

$$\left(\frac{d'}{1-d'} RRT_c - RRI_N \right)$$

diferentzia positiboa erantsi behar zaio eta orokorki, C_v handitu egiten da. Izan daiteke ere, gero honela gertatu zen bezala, bi termino horien diferentzia negatiboa izatea eta ondorioz, $C_v < h RRI_N$ ematen du. Beraz, lehenengo bi terminoen eginkizuna, Estatu-mailako zerga-sistema eta Nafarroakoa lotuta eta margen txiki baten barruan mantentzea zen, ez zedin gerta Estatuako zerga zeharkakoen hazkunde-tasa, Nafarroakoena baino diferenteagoa izan zedin, nahiz azken hauen konputoa guztiz hipotetikoa zen arren.

Gauzak gehiago zehazten baditugu h kalkulatzeko edo bere balioaren hurbilketa bat egitea ez da guztiz zaila izango. Hain zuzen ere, 1985ean badakigu konpentsazio aldakorragatik 5.768

milioi pezeta ordaindu zela eta bienbitartean ordezkatu zen zerga zeharkakoak, 20.600 milioi pezeta suposatu zutela eta nola h bi zenbaki hauen zatiketa den, bere balioa % 28 inguru aterako da. Beraz, elementu garrantzitsu baten jabe gara.

Orain, RRI_N kalkulatzeko falta da, 1985etik aitzinera, eta ez da kopuru erreala izango, baizik hipotesi baten bidez konputatua. Hau dela eta, 1985ean ordezkatuak izango ziren zerga zeharkakoetatik eskuratu zen dirutza oinarritzko datua izango zen eta 1986ko kopurua oinarri-datu horri 1980-1985. bitartean, kontzeptu horren pean ematen zen urteko batazbesteko hazkunde-tasa metatua biderkatuko zitzaion, era honetan 1986ko RRI_N -a erdietsiz. Eta hurrengo urtekoa, 1987koa, 1985eko sarrera horiek bi aldiz biderkatuko ziren hazkunde-tasa metatu horrekin. Eta metodo bera aplikatu zen gerora ere, bertan behera geratu arte.

Kalkulo horiek egitea ez da batere konplikatua baina errealitatean eman ziren datuak eta hipotesi horren bidez 1980-1985. bitartean ematen zen hazkunde-tasa metatua zerga zeharkakoak (komenituta zeuden) kontzeptupean-zenbatetsi zirenak oso diferenteak dira, kontutan izan behar da 1980 eta 1985 artean zergak asko igo zirela bi arrazoigatik: 1) Zerga-sistemaren hobekuntza eta 2) inflazio-tasa altua, batezbeste % 10 inguru izan bait zen, urte horietatik gerora % 5-7ra erori zelarik. Gauza da, urte horietako hazkunde-tasa metatu hori % 18,75 izan zela. Beraz, 1985eko datu oinarritzkoari portzentai hau erantsi behar zaio hurrengo urtetako RRI_N -k kalkulatzeko. Hau honela ikusita, galdera asko etortzen dira burura, garrantziena, zergatik erabili zen kalkulatzeko metodo ez-erreal hau, urteroko datu zehatzak erabili ordeztu izango litzateke.

Aipatu metodologia aplikatu ostean zenbaki hauetara iritsi gara:

1. Taula

Nafarroako Kupo Aldakorra (mila pezetatan)

Urtea	$\frac{d'}{1-d'} RRT_c$	$- RRI_n$	$+ hRRI_n$	$= C_v$
1986	15.514	24.308	6.806	-1.988
1987	18.833	28.865	8.082	-1.950
1988	20.963	34.277	9.595	-3.719
1989	23.256	40.704	11.397	-6.051

Iturria: Nik landuta Nafarroako aurrekontutan oinarrituta.

Datu hauen arabera ondorio garbiak ateratzen dira. Hain zuzen ere, BEZa indarrean ezarri zenetik C_v edo Kupo aldakorra negatiboa da eta ondorio honek Kupoaren filosofia bera kontraesanetara eramaten du, C_v zerga zeharkakoak Nafarroan biltzeagatik eta dirutza bertan geratzeagatik, konpentsasio gisa, ordaintzen den diru-kopurua bait da. Beraz, printzipioz beti positiboa izan behar luke, eta inoiz ez, bost urte hauetan bezala, negatiboa. Dena dela, zifra hauek arreta handiarekin erdietsi dira eta behetik jota daudela dirudi; teknikari batzuen ustetan, BEZak ordezkutzen dituen zerga zeharkakoen hazkunde-tasa metatua, 1980-1985 arteko epean, % 30 inguru izan omen zen, eta beraz gauzak, oraindik nabariagoak geratzen dira.

Arazo honekin lotuta, badaude zenbait irakurketa. Alde batetik, legea, hau da, Komenio Ekonomikoa, dagoen bezala azken muturreraino eramanez, Estatuak Nafarroari ordaindu behar lioke. Izan ere, 86tik 90era metatuz joan zen kopuru negatibo hori

Nafarroari dagokio. Bestetik, Nafar negoziatzaileek izugarrizko ziria sartu ziotela Administrazio zentralekoiei.

Halere, Kupoaren afera ez da hor amaitzen. Izan ere, 1985eko Abenduko Dekretuak beste alde batzuk jasotzen ditu. Akordio honen 1. xehedapen iragankorrak zioenez, Komenio berria sinatzen ez zen bitartean, Nafarroari Inportazio-BEZagatik zegokion sarreran –berau Akordioaren 6. artikuluan jasotzen zen–, ez zen ipiniko indarrean. Beraz, Madrilek diru-kopuru ederra gordetzen zuen eta nolabait esateko, C_v gertatuko zena aurrikusi zutela dirudi eta neutralizatzeko neurriak hartuta zeudela. Horregatik, oro har, ez-normaltasun honen balantzea orekatuta zegoen, bestela arraroa egiten bait da zenbait artikulua onartzea eta legea indarrean dagoen bitartean ez dela inoiz aplikatuko esatea. Hau ez da batere normala.

Baina, ez da hemen amaitzen Kupoaren historia. Izan ere, Kupoaren kontzeptupean Nafarroak biltzen ez zituen Zergek suposatzen zutena ere sartzen bait zen. Beraz, petrolioia, eta beratik eratorriak eta gasolinaren Zergak Ogasun zentralak eskuratzen zituen, zuzen-zuzenean, 1969ko Komenio Ekonomikoaren arabera eta ondorioz dirutza horiek Madrilek jasotzen zituen Foru-Ogasunak, ezertxo eskuratu gabe. Eta dirutza hauek Kupoan zeudela kontsideratzen zen, hain zuzen, Madrilek Nafarroan egiten zituen gastuak finantziatzeko.

Kupoaren kuantifikazioa

1969ko Komenio Ekonomikoak ezartzen zuen metodologia erabiliz, Kupo orokorra handituz joan zen 1986rarte. Urte honetatik aurrera eguneratze hori bertan behera geratzen da eta 230 milioi azaltzen dira, nahiz Estatuaren aurrekontutan, sarrera gisa, beste zenbaki batzuk azaltzen ziren arren. Hauek dira datuak:

2. Taula

KUPOA	
URTEA	KOPURUA
1985	7.173
1986	8.098
1987	1.594
1988	230
1989	230
1990	230

Iturria: Lankide Aurrezkiko Informeak, Nafarroako aurrekontuak eta Estatuko aurrekontuak

1987tik aurrera Nafarroako aurrekontuetan "Foru-emia" agertzen da eta hori da Kupoari buruz ordaintzen den bakarra. Bestalde, "Zerbitzuak Eskuratzeko Fondoa" ere azaltzen da, baina Nafarroako gobernuak dirutza honen erreserba egiten zuen Madrilek eskuduntzaren bat transferitzen zuenean finantzatzeko, eskuduntzak ez bait zuten inposatzen Kupo txikiagoa ordaintzea, Eusko Komunitate Autonomoan ematen den bezala. Jakin beharra dago 1986, 1987 eta 1988an Nafarroara 635 langile transferitu zituela Madrilek eta eskuduntzen balioa 1000 milioikoa kontsidera daitekeela, eta ez da isladatzen denboraldi hartako Kupoan.

Zifra hauei, bestalde, Estatuak Nafarroan gasolina, petroleo eta honen eratorritakoei buruzko Zergagatik eskuratzen zuena

kontutan hartu behar zen gaurregun Hidrokarburoei buruzko Zerga bezala ezagutzen direnak. Zerga hauek zirela bide, Nafarroaren Kupoa 10.000 milioitan jartzen da 1990ko kopurua, hori Madrilek inportazioagatik itzuli ez zuena gehitzeke. Azken hau, 17.000 milioi pezeta inguru izango zen (24 mila milioi ere esan da), eta beraz, Kupo osoa, 27.000 milioikoa izango zen gutxienez 1990ean, Komenio berria onartu zen urte berean. Halere, ez zen nahikoa Hezkuntzak eta Asegurantzak Sozialak (INSERSO ETA INSALUD) suposatuko zituen gastuak estaltzeko. Gainera, Estatuak berak gordetzen zituen eskuduntzak ere kontutan hartu behar dira (Defentsa, INEM etc). Hor zegoen kakoa eta hor dago arrazoia 1990ko Komenio Ekonomiko berria onesteko, bestela ezin bait zitekeen jarraitu.

KOMENIO EKONOMIKO BERRIA⁽²⁾

Komenio Ekonomiko berria, 1990ean onetsia, Foruaren Amejoramentuaren Legepean ezartzen da eta Lege honen hedapena besterik ez da Ogasunaren eremuan. Oinarritzko Lege honek aitortzen du Komenio Ekonomikoak Nafarroaren Zerga-sistema eta diru-ekarpenak arautuko dituela. Bestalde, Komenio honetan, diru-ekarpena edo Kupoa aipatzen da eta beronen kopuruak zeintzu izango diren eta eguneratzeko metodoa ere emanak daude. Baita Zerga-errejimena harmonizatzeko bideak, eta beste zenbait alderdi ere kontutan hartuko da.

1990eko Komenio Ekonomikoaren edukina

Komenio Ekonomiko hau, 1981ean Kontzertu Ekonomikoarekin egin zen bezala, artikulua bakarra bezala onartu

(2) Burgo, J.I. del, *Introducción al estudio del Fuero* (Los Derechos Históricos de Navarra), Gobierno de Navarra, Pamplona, 1987.

zen Madrileko Parlamentu zentralean. Korteetan eztabaidatu ostean artikulatu guztia onetsi edo bertan behera geratu behar zuen. Eta, kasu honetan, normala denez, arazorik gabe gainditu zen Legebiltzarreko tramitea.

Komenio Ekonomikoaren arau orokorren barruan, lehenengo artikuluan, Nafarroak, bere foralitatea dela eta, bere "Zerga-sistema mantendu, ezarri eta arautzeko" boterea duela esaten da. Beraz, besterik ezean, ahalmen nabaria gordetzen du Nafarroak Lege honetan, Foru Amejoramenturako Legeak jasotzen duena indartuz.

Bestalde, iraupenari buruz ez da ezer esaten eta aurreko Komenioaren antzera, epe jakinik gabekoa da, mugarik gabea iraupenaren aldetik. Bi gobernuak ados jartzen ez diren bitartean ez da berrikusketarik egingo. Puntu hau izango da nabarmen Kontzertu Ekonomikoarekin konparatuta, honek iraupen jakina bait du.

Iraupenaren aldetik mugarik ez duen bezala, beste zenbait muga badu. Esate baterako, Estatuak Nazioarteko Hitzarmen bat sinatzen badu zergen arloan, orduan, automatikoki, Komenioan sartuko da eta berau ikuitu eta egokitu egin beharko da. Beste gai garrantzitsu bat Zerga-errejimenaren harmonizazioa izango da. Hemendik ere ez da at geratzen Nafarroa, hertsiki Estatuaren zerga-sistemari lotuta egon behar bait zaio. Baina, honek, batipat Zerga zeharkakoei dagokienez, ez dio suposatuko oztopo handiegirik, harmonizazioa mundu osoan ematen ari bait da, are gehiago Europako Ekonomi Elkartean. Zerga zuzenetan autonomia handiagoa izango du eta beraz, harmonizatzeko arazo gutxiago egongo dira.

Amejoramenduaren Legearen Lehenengo artikuluekin bat dator, bestalde, Komenio Ekonomikoaren 2. artikulua, d), zeinek aipatu egiten bait du Nafarroa solidarioa izan behar duela eskualde txiroagoekin. Solidariotasun honen gauzatzea, Estatu-mailan, Lurraldearteko Konpentsazio-Fondoaren (LKF) bidez egiten da eta Nafarroak hor bere egin beharko ditu. Gainera, LKF hau, 1990ek erreformaren ostean, 1992tik aitzinera Nafarroak eta EKAK ez dute dirutzarik jasoko, bai ordea ordaindu Kupoaren bidez, gero ikusiko den bezala.

Estatuak ez dizkio zerga guztiak Nafarroari transferitzen. Badira zenbait zerga beretzat gordetzen duena. Izan ere, Aduanetako Errentak, Hidrokarburuei buruzko Zerga bereziak eta Tabakoaren eraldaketari buruzko Zerga Estatuaren eskuduntza izango da, Komenio Ekonomiko hau indarrean irauteen duen bitartean. Beraz, Komenio berrian Estatua da eskuduntza hauen jabe nahiz gero Kupoa kalkulatzeko orduan kontutan hartuko den arren.

Arau orokorrekin jarraituz, azpimarratu behar da, Nafarroako Zerga-sistemak Estatuko Ley General Tributarian erabiltzen den terminologia eta kontzeptu ber-berak erabili behar dituela. Horrez gain, eta hau serioagoa da, Nafarroan ezin daiteke neurri fiskalik hartu, Estatuko presio fiskalaren batezbestekotik jaistea suposatuko duenik. Hau da, neurri fiskalak hartzekotan, Estatuko batezbesteko presio fiskalatik gora joan beharko du eta inoiz ez txikiagotu. Neurri honek, bestalde, Komenio eta Kontzertuaren autonomia auzitan jartzen du, politika ekonomiarako esparru autonomoa itxitzear geratzen bait da, hein handi batean, aurreko Komenioarekin ez bezala.

Industri, nekazal, merkatal, lanbide-, zerbitzu-, abelzaintza- eta arrantza-ihardueretako sailkapenak lurralde komunean erabiltzen diren berberak izango dira eta horrela nahi bada, lurralde komunean baino xehetasun gehiago jasotzea ahalezkoa izango zaio Nafarroari. Beraz, irtenbide autonomo gutxi geratuko zaizkio alderdi honetatik ere, lurralde komuneko kalko hutsa izango bait da, inongo okerrik gabe.

Zerga pertsonalak

Nor dira Nafarroako Foru-Ogasunari Zerga ordaindu behar diotenak? Pertsona fisikoa baldin bada, urte natural batean 183 egunetan Nafarroan egoitza izatea nahikoa litzateke. Pertsona juridikoa denean, egoitza soziala Nafarroan baldin badago, baina administrazioak gestioak eta zuzendaritzak ere lurralde honetan egon behar dute. Beste kasutan, gestioak eta zuzendaritza Nafarroan egiten badira, nahiz egoitza soziala kanpoan den arren. Azkenik, nortasun juridikorik gabeko enteak badira, Nafarroan ordaindu beharko dituzte Zergak zuzendaritza eta gestioa bertan egiten badira eta erizpide honekin ezin badaiteke erabaki non egin ordainketak, ala lurralde komunean, ala Lurralde Historikoan, orduan, mugigaitzaren balio handiena kokatzen den lurraldean egingo da zerga-ordainketa hori. Hauek izango dira erizpide nagusiak jakiteko non ordaindu behar diren zergak, baina salbuespenak kontutan izan behar dira.

Salbuespen hauek suposatuko dute zenbait pertsonak, nahiz Nafarroan egoitza duten arren, Estatuko Ogasunari ordainduko diotela (atxekipena barne). Kasu honen barruan egongo dira Estatuaren Administrazioan erdiesten badituzte sarrerak; Komunitate Autonomo, lurralde komuneko udal edo hauen gainontzeko erakunde publikoetatik jasotzen badituzte beren

sarrerak. Kasu hauetan, beti, Ogasun zentralak bilduko du PFEZa eta gero kontutan hartuko du Kupoaren zenbatesterakoan. Bestalde, korbonak edo korrituak Banka Ofizialetik, Estatuaren Monopolioetatik edo atzerriko enpresetatik badatozte, nahiz Ogasun zentralak jaso atxekipenak edo aurreraketak, Nafarroan egindako negozioen arabera banatuko dira Kupoaren kalkulatzeko. Gauza bera egingo da sarrerak izan dituen atzerritarra bada. Beraz, atzerritarrek edo egoitza Espainiako estatuan ez dutenak, Ogasun zentralari ordaindu behar diote, nahiz gero Kupoan kontutan hartu, Nafarroan erdiesten baditu sarrera horiek. Halere, nafar izakera politikoa gordetzen badute, nahiz atzerrian egoitza duten arren, kasu honetan, Nafarroako Foru-Ogasuna izango da pertsona fisiko horretaz arduratuko dena, ez Estatuko Ogasun zentrala.

Elkarte batek bi lurraldeetan egiten baditu bere negozioak eta beraz bi Ogasunek badute sozietateei buruzko Zerga eskuratzeko eskubidea, atxekipena, proportzio berean, bi Administrazioentzat izango da eta berdina likidatuko den Zerga. Hemen, horregatik, eragiketen zifra erlatiboa hartuko da kontutan banaketa egiteko.

Ondareari buruzko Zergak PFEZari aplikatzen zaizkion erizpide berak ditu, independentzia osoa izanez ondare hau lurralde batean edo bestean egoteak. Beraz, ondarea lurralde komunean baldin badago eta jabeak, pertsona fisikoa izanez, Nafarroan badu bere egoitza, Foru-Ogasuna izango da ondare horregatik ordaintzen den Zerga jasoko duena.

Sozietateei buruzko Zerga

Sozietateei buruzko Zergak arautegi autonomoa izan dezake baldintza batzuren barruan. Antzeko egoera ematen da Kontzertu

Ekonomikoan. Baina arreta handiarekin ikusi behar da arautzeko ahalmen hori, EKAn gertatu zena ez dadin eman, erraza bait da Komenioaren izpirituarekin topo egitea, arautze horrek presio fiskala gutxitzea suposatzen baldin badu, EKako lurraldeetan gertatu zen bezala. Beraz, Zerga-autonomia oso apala izango da, ordainketa-epeak edo azaleko alderdiak kenduz gero.

Nafarroan, Foru-arautegia aplikatuko da sozietate batek bere helbide fiskala Nafarroan badu eta aurreko urteko eragiketek ez bazuten gainditu 300(3) milioi pezeta baino gehiago, nahiz eragiketa horiek bi lurraldeetan egin. Hau da, beraz, muga bat arautegi autonomia aplikatzeko orduan. Baina, sozietate batek bere eragiketetan 300 milioi pezeta gainditu zituen aurreko urtean eta eragiketa guzti hauek Nafarroan egiten baditu, nahiz helbide fiskala lurralde komunean izan, zerga guztia Foru-Ogasunari ordaindu beharko dio eta arautegi autonomia aplikatu. Gainontzeko kasuetan, bi Administrazioei ordainduko zaie eta helbide fiskala duen lurraldeko arautegia aplikatu da. Zerga honi buruzko arauak diferenteak ziren 1981eko Kontzertu Ekonomikoan eta 1990ean Kontzertua egokitu zenean Nafarroarako onartu ziren erizpide berak sartu ziren, homogeneousazio-prozesuarekin jarraituz. Halere, esan behar da, ahalezkoa dela lurralde bateko edo besteko arautegia aplikatzea, baina honek berak adierazten du bi araudien arteko diferentziak, ondorioz, txikiak eta azalekoak izan behar dutela, inongo transzendentziarik gabekoak.

Sozietate batek bere eragiketak bi lurraldeetan egiten baditu, eragiketen balioa, aurreko urtean, 300(4) milioi pezeta baino gehiago izanez, eta helbide fiskala Nafarroan badu, baina

(3) Bost urte hauetarako da zifra hau.

(4) Hurrengo bosturtekoan egokitu egingo da.

eragiketen % 75 baino gehiago lurralde komunean egin, orduan arautegi komuna aplikatuko da. Orain, eragiketa hauek sortzen duten irabaziak bi Administrazioek Zergatuko dute eta bi Administrazioen artean banatuko da bildutako zerga, eragiketen proportzioaren arabera.

Bestalde, arautegi autonomorik ez dute izango eta Ogasun zentralak bilduko ditu zergak Banka Ofiziala, –Estatuarena–, Estatuaren Monopolio eta atzeritar elkartearen irabaziak zergatzen direnean. Gero, Kupoa determinatzerakoan kontutan hartuko dira erakunde hauek Nafarroan egin dituzten eragiketak eta ondorioz Nafarroari dagokion zerga-kopurua.

Eragiketen lurraldetasuna

Eragiketen lurraldetasuna, Sozietateei buruzko Zerga eta Balio Erantsiari buruzko Zergan (BEZ), berdina izando da Nafarroako Komenio berrian. Hurbilketa hau ere ematen da Kontzertu Ekonomikoaren erreforman. Beraz, Nafarroako Zerga-sistemak eta EKAkoak beste urrats garrantzitsua eman dute berdintze-prozesuan. Hau garbi geratzen da bi lege hauen artikuladu guztia arakatu ostean.

Eragiketen zenbatespena egiteko metodo berri hau lehengoa baino errazago eta sinpleagoa da, nahiz konplikazioak sor daitezkeen arren. Lehengoa diodanean ez dut bakarrik kontutan izan Nafarroako Komenio ohia, Kontzertu Ekonomikoa ere bai, honen kasuan Lurralde Historikoari edo lurralde komunari irabazi kopurua egozteko lurralde bakoitzean kokatutako higiezinaren balioa, salmenten balioa, e.a. estimatu behar bait ziren, oraingo Komenioan eta Kontzertuaren erreforma ostean desagertu delarik metodo hori.

Hemendik aurrera, eragiketak Nafarroan egin direla kontsideratuko da ondasunak lurralde honetan ekoiztu edo eraldatu badira. Gerta daiteke, subjektu pasiboak, produkzio- edo eraldaketa-zentruak bi lurraldeetan dituela, orduan, azken fabrikazio- edo eraldaketa-prozesua Nafarroan egiten bada, eragiketa Lurralde Historiko honetan egiten dela kontsideratuko da.

Eta ondasun bat emateaz gain Nafarroatik kanpo instalatu egin behar bada eta instalazio hori egiteagatik kobratzen denak kontraprestazio osoaren % 15 baino gutxiago suposatzen badu, orduan, eragiketa Nafarroan egin dela kontsideratuko da. Portzentai hori baino gehiago bada instalazioaren kostua, eragiketa lurralde komunari egotziko zaio dagokion proportzioan.

Energia elektrikoa produzitzen duten sozietateen eragiketak Nafarroan egiten direla kontsideratuko da, energia hori ekoizteko zentroak lurralde honetan kokatuta daudenean. Eragiketa-mota hauek honela definitzeak ondorio negatiboa izango du Nafarroako Ogasunarentzat, elektrizitatea inportatu egiten bait du. Antzeko zerbait gertatzen da EKA, lehengo metodoarekin gertatzen ez zen bezala.

Ondasun bat garraitu behar denean, eragiketa Nafarroan egin dela kontsideratuko da, herrialde honetan ematen bada ondasun mugikor hori. Eta ondasuna garraitu behar bada Nafarroatik lurralde komunera, orduan, garraioa hasten den tokian emana dela ulertuko da, ez garraioak uzten duen lurraldean. Eta ondasun higiezin denean eta Nafarroan kokatuta egon, orduan ere, lurralde honetan entregatu dela kontsideratuko da.

Ondasunak ekoitzi ordeztu, elkarrekin zerbitzuak eskaintzen baditu, eragiketak Nafarroari egotziko zaizkio zerbitzu hori lurralde horretatik gauzatzen bada. Baina zerbitzu hori lurralde komuneko ondasun higiezin bati egiten bazaio orduan eragiketa lurralde komunean egin dela kontsideratuko da.

Gainontzeko kasutan, eragiketak, egoitza fiskalaren arabera egiten direla kontsideratuko da. Hala nola nekazal, baso-, abelzaintza-, arrantza-ustiapenaren eta etab.-en ondorioz egindako emateak egiten dituen elkarrekin Nafarroan badute egoitza fiskala, eragiketa Nafarroan egin dagoela kontsideratuko da.

Gauza bera garraio-zerbitzuetan eta garraiorako akurak egiten direnean. Izan ere, elkarrekin hauen egoitza fiskala Nafarroan badago, eragiketa Nafarroan egintzat hartuko da.

Laburbilduta, esan daiteke Komenio Ekonomiko honetan sozietateen eragiketak nahiko garbi definituta geratzen direla. Behin lurralde bakoitzeko eragiketa-proporzioa konputatuz gero, zergatu behar den irabazi osoa proporzio horretan egotziko zaio Ogasun zentral eta Nafarrokoari.

Oinordetza eta Dohaintzari buruzko Zerga

Oinordetza eta Dohaintzari buruzko Zerga, Zerga zuzena da eta arautegi autonomoa izan dezake. Beraz, Nafarroako Legebiltzarrak Zerga hau arautzeko ahalmena izango du(5). Halere, Zerga hau

(5) Elcarte, J., *La aplicación y desarrollo de la Ley del Concierto Económico*, Hacienda Autónoma y Local. vol XX. 60. zbk. Iraila/Abendua, 1990. Egile honek esaten digu Gipuzkorako Biltzar Nagusiek 3 Foru-Araudi (F.A.) onetsi duela gai honi buruz eta gaurregun 1990eko 3. Foru-Araudia dago indarrean. Bien bitartean, Bizkaian eta Araban, 1989ko 2. eta 25. FA daude indarrean. 409. orr.

bigarren mailako bezala kontsidera daiteke, beronen bidez erdiesten diren sarrerak nahiko apalak bait dira Nafarroako Foru-Ogasunarentzat, eta beraz, joko handia ezin dezake eman arautegi autonomoak. Hortik eskuduntza nabaria izatea Nafarroan eta gauza bera gainontzeko Foru-Lurraldeetan.

Bestalde, Zerga honen ahalmena Nafarroako Foru-Ogasunak izango du ondoko kasu hauetan:1) heredentzia edo edozein eratako oinordetza kausatzen duenak bere ohizko egoitza Nafarroan badu 2) ondasun higiezinak eskuratzean eta berauen gaineko eskubideak erdiesten direnean, dohaintza edo edozein negozio juridiko dela bidez, hauek Nafar lurraldean kokatuta badaude eta 3) gainontzeko ondasun edo eskubideetan dohaintzariak edo mesedetutakoak helbidea Nafarroan badu. Eta jakina, edonork egoitza 183 egun baino gehiago Nafarroan badu, Foru-Arautegia aplikatuko da, Komenioaren 8.2. artikuluaaren arabera.

Zerga zeharkakoak

Lehenengo zerga zeharkakoa eta, zalantzarik gabe, garrantzi handienekoa Balio Erantsiaren gaineko Zerga (BEZ) da. Zerga hau dela eta, Nafarroako Legebiltzarrak arautzeko ahalmenik ez du eta lurralde komuneko araupean egongo da oinarrizko printzipio, arau sustantibo eta formalei dagokienean. Baina, Nafarroako Administrazioak ahalmena izango du aitorpen-ereduak eta sarrera-epeak onartzeko, honetarako, gutxienez, Estatuan zehar eskatzen diren datuak jaso beharko dituelarik eta, gainera, sarrera-epeak ere ez dute oso desberdinak izan behar bi lurraldeetan.

Ordainketari dagokionez, Nafarroako Foru-Ogasunean egingo da ondoko kasu hauek ematen direnean:

- a) Subjektu pasiboak Nafarroan duenean bere helbide fiskala eta eragiketen-bolumena, aurreko urtealdian, 300 milioi pezetetakoa baino txikiagoa izan bazen.
- b) Subjektu pasiboak Nafarroan egiten baditu eragiketa guztiak eta aurreko urtealdian 300(6) milioi pezeta baino gehiago egin bazituen, berdin izanez non duen bere helbide fiskala.

Orain arte esan dena, nolabait, Sozietateei buruzko zergarekin lotzen da. Baina kontutan hartu behar da, BEZean subjektu pasiboak direla eta beraz, elkarteak izan daitezke, pertsona fisikoak izan daitezkeen bezala. Aldiz, Sozietateei buruzko Zergan, pertsona juridikoak dira.

Zerga honetan ere bi Administrazioek hartuko dute parte subjektu pasiboek eragiketak bi lurraldeetan egiten badituzte. Honetarako, eragiketa bolumenak 300(7) milioi pezetetakoa baino gehiagokoa izan beharko zuen aurreko urtean, eragiketak bi lurraldeetan eginak izan eta edozein lurraldetan helbide fiskala egon.

Eragiketa-bolumena bezala ulertzen dena zera da, subjektu pasiboak eskuratzen duen kontraprestazioaren kopuru osoa, BEZa kenduz gero, ondasun edo zerbitzu ematearen truk, edozein delarik kontraprestazio hori sortzen duen iharduera (enpresarena, lanbidea, etab.). Bestalde, emanaldi edo entregak egiten diren

(6) Bost urteko honetan zifra hau izango da. Hurrengoan egokitu beharko da.

(7) Hurrengo bosturtekoan aldatuko da.

lurraldeari dagokio eragiketa. Beraz, hemen esaten denaren arabera, subjektu pasibo batek Nafarroatik egiten baldin baditu bere emateak, eta erosle bat Nafarroan badago eta beste bat Madrilan, eragiketa biak Nafarroan eginak daudela kontsideratuko da.

Bestalde, ondasun-emateak edo zerbitzu-prestakuntzak non egin diren definitzeko erizpideak Sozietateei buruzko Zergan erabilitako berberak izango dira. Beraz, gorago aipatuta geratu dira erizpide horiek, sozietateak ikusi direnean eta ez du merezi berriro errepikatzea.

Zerga Bereziak

Zerga bereziak direnean, nahiz berauen eskuduntza Nafarroak eskuratuta duen arren, beti arau komunak aplikatuko zaizkie eta Nafarroako Legebiltzarrak ez du inolako arau ematerik izango.

Nafarroako Foru-Ogasunari ordainduko zaio Alkohola, beronetik eratorritako Edariak edo Garagardoa zamatzen duen Zerga denean, fabrikak Nafarroan kokatuta baldin badaude. Zerga hauei buruzko eskuduntzak diferenteak dira EKAn. Bestalde, Estatuko Ogasun zentralak jasoko ditu Tabakoaren lan eraldaketa, eta Hidrokarburuei buruzko Zergak, nahiz gero kontutan hartu, ikusiko den bezala, Kupoa kalkulatzeko orduan.

Telefonoa erabiltzeagatik ordaintzen den Zergari buruz ez du ezer esaten indarrean dagoen Komenioak. Ez da honela gertatzen Kontzertu Ekonomikoan. Baina jakin behar da Telefonikaren fakturretan BEZa normala, hau da, % 13 kargatzen dela eta ondorioz pentsa daiteke BEZa Nafarroko Foru-Ogasunarentzat kobratzen duela, negozioak Nafarroan egiten badira eta beraz,

Telefonika Elkartea Anonimoak Nafarroan eskuratzen duen BEZ guztia Foru-Ogasunarentzat izango da. Honek ez du arazo handirik sortzen, EKAKo Foru-Aldundiei sortzen ez dien bezala. Azkenik, Telefonikaren irabaziak ere, erizpide beraren arabera, Nafarroako Foru-Ogasunari, berari dagokion portzentaian, egotziko zaizkio.

***Ondare-Transmisio eta Ekintza Juridiko Dokumentatuei
buruzko Zerga***

Zerga hau sortzen denean Nafarroako Foru-Ogasunari ordainduko zaio, orokorki, ondoko baldintza hauek betetzen baditu:

- 1) Ondasun higiezinak Nafarroan kokatuta daudenean edozein izanez Zerga oinarritzen duen iturria.
- 2) Ondasun higikorrek direnean eta zergadunak Nafarroan baldin badu bere helbide fiskala.
- 3) Nafarroan egiten direnean edozein dokumenturen eraketak.
- 4) Nafarroan libratzen direnean letrak edo giroaren antzeko papera betetzen duten dokumentuak.
- 5) Nafarroatik jaulkitzen badira ordaindukoak, bonuak, obligazioak edo antzeko tituluak.

Tasak eta prezio publikoak

Nafarroako Foru-Ogasunak eskuratuko ditu erabiltzaileek ordaintzen dituzten tasak, zerbitzuak Nafarroako erakunde

publikoak eskaintzen dituztenean. Joku, errifa edo edozein eratako apostuak direnean, Nafarroako Foru-Ogasunak ezarri eta kobratuko ditu iharduera hauek baimentzeko dauden tasak.

Prezio publikoekin funtzionatzen duten elkarteek Nafarroako Foru-administrazioak kudeatzen baditu, prezio publikoak Foru-Ogasunarentzat izango dira, eta beste sarrera gehigarri bat izango da Nafarroako aurrekontuetan.

EKARPEN EKONOMIKOA (KUPOA)

Ekarpen ekonomiko edo Kupoaren kontzeptua lehen bezala mantentzen da. Bere helburua, azken finean, Nafarroan Estatuak egiten dituen gastu orokorrak finantziatzeko izango da. Izan ere, Estatuak, bere eskuduntzak direla eta, aurrekontuetan bere gastu-partidak ditu eta gastu horien bidez eskainiko diren zerbitzu publiko-horniketa Nafarroara ere iristen da eta ondorioz, Nafartarrek gastu horiek finantziatu behar dituzte. Finantzapen hori Kupoa deritzana ordainduz egiten da.

Kontutan izan behar litzateke gastu horien balioa konputa daitekeela zuzen-zuzenean; hau da, zehatz-mehatz neurtu daitezke Madrilek Nafarroan egiten dituen gastuak. Baina bide hau, zailagoa denez, ez da erabiltzen, baizik zenbatespenaren bidez kalkulatzeko da Kupoa. Eta honetarako, egozpen-indizea finkatu behar da eta Estatuak egingo dituen gastu orokorrak ezagutu. Bi elementu hauek izango dira hurrengo Kupoa kalkulatzeko oinarri. Kupoak finantziatu behar ditu Estatuak bere eskuduntza eksklusibotan egiten dituen gastu guztiak eta Nafarroak, oraindik behintzat, beregain hartu ez dituenak. Beraz, Estatua arduratzen denean eskuduntza bat mantentzen, bere propioa delako edo transferitu ez delako, eskuduntza horien balioa konputatu behar da, gero Nafarroari ordaina eska diezaion.

Horretarako, Estatuaren gastu orokorretatik hasiko gara eta kendu Nafarroak beregain hartuta dituen eskuduntzen balioa, baina Estatu-mailan baloratuta. Era honetan, zenbaki homogeenak izango dira eta kenketa ahalezkoa izango da.

Bestalde, badaude, egon ere, beti Estatuaren eskuduntzak direnak eta Konstituzioa aldatzen ez den bitartean Gobernu zentralaren esku geratuko direnak eta hauek dira; a) Lurraldearteko Konpentsazio Fondoa (LKF); b) Estatuaren Aurrekontu Orokorretan agertzen diren transferentziak edo subentzioak erakunde publikoentzako, hauen eskuduntzak Foru-Gobernuak ez dituenetan eta d) Estatuaren zor guztien amortizazioak eta korrituak.

Estatuak edo Administrazio zentralak egin behar dituen gastu guzti horien kopurura iritsi ostean, egozpen-indizea aplikatzen da eta Kupo gordina emango digu. Hau izango da Nafarroak, aurrekontu orokorretatik, ordaindu beharko diona, urtean zehar, Madrilgo Gobernuari, baina, jakina, Gobernu zentralak gorde ditu zenbait Zerga eta sarrera eta beraz kontutan hartu beharko ditugu Kupo likidua kalkulatzeko orduan. Hain zuzen ere, aurretik Madrilek Nafarroan bildu dituen diru guztiak konpentsatu egingo dira.

Lau dira konpentsazio iturriak; 1) Zerga ez-komenituak direla eta; 2) Estatuak eskuratzen dituen sarrerak, edukin ez-zergatiarra dutela eta; 3) Zor Publikoa jaulkitzeagatik Nafarroari egotzitakoak; 4) Kanpo-elkarteak, atzerritarrak eta elkarte ez-arruntak direla bidez Ogasun zentralak eskuratutako dirutzak, baina Nafarroak eskuratu behar lituzkeenak direnean, hemen eragiten dutelako. Lehenengo hiru konpentsazioei egozpen-indizea aplikatuko zaie eta emaitza Kupo gordinatik deskontatuko da eta laugarrena kenduta, Kupo likidua iritsiko gara.

Metodoa

Hasteko, noizean behin, Kupoa, berrikusi behar da eta horretarako epea bost urtetan finkatu da. Izan ere, lehenengo urtea, oinarritzkoa bezala kontsideratuko da eta hurrengo lau urtetako oinarritzko datuak egokitu besterik ez dira egingo, eguneratze-indizea aplikatuz. Baina, eskuduntza berriak jasotzen baditu Nafarroako gobernuak edo uzten baditu, beti kontutan hartuko dira Kupoaren egokitze-prozesu horretan.

Eguneratze-indizea, bestalde, dagokion urte baterako, Estatuak zerga komenituen kontzeptupean eskuratzen dituen sarrerak, sarrera horietatik gainontzeko Komunitate Autonomoetan utzi daitezkeen zergen bidez eskuratutako diru-kopurua kenduta, kontzeptu ber-berauean pean oinarritzko urtean estatuak eskuratzen duen diru-kopuruarekin zatituta erdiesten da. Gaurregun, Nafarroak dituen zergak eta ez ordea gainontzeko Komunitate Autonomoak, hauexek dira; PFEZ, SZ, BEZ eta zenbait zerga marginal. Orduan, nahikoa da Zerga hauen bidez Estatuak bilduko duena 1992an kalkulatzeko eta zenbat bildu zuen 1990ean. Era honetan, eguneratze-indizea zenbatetsiko da eta indize hau aplikatuta 1992ko Kupoa kalkulatzeko guztiz mekanikoa izango da.

$$i_e = \frac{\left[\begin{array}{l} \text{Komenitutako zergen} - \text{Komunitate Autonomoei} \\ \text{kontzeptupearen} \quad \text{utzitako zergen bidez} \\ \text{bidez Estatuak} \quad \text{Estatuak bilduko lukeena} \\ \text{bildutakoa} \end{array} \right]_{1992}}{\left[\begin{array}{l} \text{Komenitutako zergen} - \text{Komunitate Autonomoei} \\ \text{kontzeptupearen} \quad \text{utzitako zergen bidez} \\ \text{bidez Estatuak} \quad \text{Estatuak bilduko lukeena} \\ \text{bildutakoa} \end{array} \right]_{1990}} = \quad (8)$$

(8) Kopuru hauek Estatuaren Aurrekontuen I. eta II. kapituluetan daude.

Kontuan izanez zerga guzti hauek honela laburbil dezakegu goikoa.

$$i_e = \frac{[PFEZ + SZ + BEZ]_{1992}}{[PFEZ + SZ + BEZ]_{1990}}$$

Halaber, bost urtetako denboraldi honetan Estatuak Nafarroari eskuduntza bat uzten badio, Kupotik deskontatuko da. Horretarako kontutan hartuko da zenbateko gastua egiten duen Estatuak eskuduntza horretan, baina Estatu osoan, eta gero, Nafarroako egozpen-indizea aplikatuz, deskontatu behar den kopurua aterako da eta berau Kupo likidotik kendu, Kupo likido berria lortuz.

Doikuntzak

Komenio Ekonomikoaren arabera, kanpotik etortzen diren ondasunen prezioek sortzen duten BEZa Estatuak biltzen du. Baina ondasun horiek Nafarroan ere kontsumitzen dira eta beraz, Zergadun hauek Nafarroan daude eta hauek ordaindutakoa, zuzen-zuzenean, Madrilera doa. Horregatik Kupo kalkultzerakoan kontutan hartu behar da, dirutza hau Nafarroarentzat izan behar bait du.

Beraz, kanpotik ekarritakoen ondasunen BEZa dela eta, Nafarroari dagokio honoko kopuru hau:

$$K_B = cRR_{AD}$$

non:

$$c = \frac{\text{Nafarroako erresidenteen kontsumoa}}{\text{Estatuko erresidenteen kontsumoa} \\ (\text{minus Canarias, Ceuta, Melillakoak})}$$

eta

RR_{AD} = Inportazioengatik Estatuak erdiesten dituen sarrerak.

Hau da, hain zuzen, doikuntzaren zati garrantzitsuena eta logika osoan sartzen da, azken finean, BEZ guztia kontsumitzaileek ordaintzen bait dute eta normala da Nafarroako kontsumitzaileek ordaindutako kopurua Nafarroari itzultzea. Halere, egokiagoa izango litzateke Nafarroak, zehatz-mehatz, ordaintzen duen kanpo BEZa kalkulatzeko zenbatespen hauek egin ordez.

K_{Bk} suposatzen duen dirutza oso garrantzi handikoa da, baina ez da guztia, beste partida bat ere erantsi behar bait zaio aipatutako honi eta K_d deituko diogu. K_d -ren balioa hauex da:

$$K_d = (c - d) H \quad (9)$$

non c lehen definituta geratu den,

$$d = \frac{v - f - e}{V - F - E}$$

non

v = Nafarroako Balio Erantsi Gordina faktoreen kostutan.

V = Id. Estatukoa (minus Kanarias, Ceuta eta Melilla)

f = Nafarroako Kapital-Gordin eraketa.

F = Id. Estatukoa (minus Kanariak, Ceuta, Melilla)

(9) Diferentzia, $(c-d)$, Nafarroako Kontsumitzaileek ordaintzen duten BEZa eta lurralde horretako Foru-Ogasunak bildutako BEZaren artekoa da. Bai EKAn eta gauza bera Nafarroan, diferentzia hori positiboa da. Honek esan nahi du nafarrek ordaintzen duten BEZ-kopurua handiagoa dela Foru-Aldundiak bildutakoa baino. Hortik doikuntzak egin beharra eta Ogasun zentralak zenbait dirutza transferitu beharra.

e = Nafarroako exportazioak

E = Estatuko exportazioak (minus Kanariak, Ceuta eta Melilla)

eta

$$H = \frac{RR_N}{d} \text{ baldin } \frac{RR_N}{RR_{TC}} < \frac{d'}{1-d'}$$

edo

$$H = \frac{RR_{TC}}{d''} \text{ baldin } \frac{RR_N}{RR_{TC}} > \frac{d'}{1-d'}$$

non

RR_N = Nafarroak urtero eskuratutako BEZa

RR_{TC} = Lurralde komunean Ogasun zentraleko ordezkoei eskuratutako BEZa

$$d' = \frac{v - f - e}{V' - F' - E'}$$

non V' , F' eta E' aldatzen diren, minus zeinuaren barnean Eusko Komunitate Autonomoa sartzen baita eta

$$d'' = \frac{V'' - F'' - E''}{V - F - E}$$

non V'' , F'' eta E'' , V' , F' eta E' bezala diren, baina minus zeinuaren barnean, orain, Nafarroa ere sartzen da.

Formula honek bigarren doikuntzarako bi termino du: $(c-d)$ eta H . Lehenengoa, hain zuzen, $(c-d)$ $c-k$ eta $d-k$ ez dute berdinak zain behar, are gutxiago ere, baina $c-k$ Nafarroaren kontsumo-maila

neurtzen du Estatuarekiko erlatibizatuz eta d - k Nafarroaren Balio Erantsia kapital osaketa eta exportazioen balioa kenduz, berriz ere, kontzeptu hori nolabait Estatuarekiko erlatibizatuta geratzen da. Beraz, bien balioa oso antzekoa izango da eta ondorioz, Kd , zifra gehigarri hori ezin daiteke oso nabaria izan.

c eta d kalkulatzeko hurbileneko datuak famili-errenta erabilgarria eta Balio Erantsi Gordina edo Netoa dira. Lehenengoa, erlatiboki, % 1,4 inguru da eta bigarrena % 1,5. Datu hauen arabera, Kd litzateke oso handia izan.

Halere, eta behin-behinerako, bost urte honetako c -ren balioa %1,547 izango da eta beraz, kanpo BEZren portzentai hau Nafarroan bildutako BEZari erantsi edo gehitu beharko zaio. Horrez gain, (c - d)ren ordezt, bost urteko honetan, zenbaki zehatz bat erabiliko da eta berori % 0,255 izango da. Gero, zenbaki hau ondoko kopuru hauetako batekin biderkatuko da:

$$\frac{T_i}{0,92811} \text{ baldin } \frac{T_{iN}}{T'_i} > \%1,392$$

edo

$$\frac{T_{iN}}{0,01292} \text{ baldin } \frac{T_{iN}}{T'_i} < \%1,392$$

non

T_i = Estatuan biltzen den barne-BEZA (BEZ guztia inportazioek sortutakoa kenduz).

T_{iN} = Nafarroak biltzen duen BEZA.

T'_i = Estatuak biltzen den barne-BEZA, baina kontutan hartzeke EKA bildutakoa.

Oinarrizko urterako ekarpen zehatza

Ekarpena kalkulatzeko oinarrizko urtetzat 1990a hartu zen. Beraz, urte honetako Estatuko aurrekontuaren gastuak kontutan hartuko dira eta Kupoa edo ekarpena honela da:

Kontzeptua	Miloi pezetak
Estatuko aurrekontuko gastuak(1)	12.694.509,0
Nafarroak bere gain hartuta dituen eskuduntzen balioa (estatu mailan).....(2)	3.556.579,1
Estatuak bere gain dituen eskuduntza guztien balioa [(1)-(2)](3)	9.137.929,9
Nafarroaren ekarpena $1,6\% \times (3) = 9.137.929,9 \times 0,016$(4)	146.206,9
Konpentsazioak: (5)+(6)+(7)+(8).....	(-) 84.379,3
–Komenitzeke Zergak ($1.796.200 \times 0,016$)....(5)	-28.739,2
– Zergak ez diren sarrerengatik ($1.036.680,0 \times 0,016$)(6)	-16.586,9
– Aurrekontu defizita(7)	-32.120,5
($2.007.529,0 \times 0,016$)	
– Komenitutako Zerga zuzenak(8)	6.932,8
KUPO LIKIDOA	61,827,5

Kalkulu hauen arabera, Nafarroak, 1990ean, Estatuari 61.827 milioi pezeta ordaindu behar zion Kupo likido gisa. Baina zifra honek kalkuluak egiteko besterik ez du balio. Hain zuzen, urte honetan, 1990ean, Kupo likidoa zero ingurukoa izan zen orain ikusiko dugun bezala.

Lehenbizi, kontutan hartu behar da Komenio Ekonomikoa eta Ekarpen berria, 1990eko Uztailaren lehenean indarrean ezarri zela, hau da, azken sei hilabetetan. Ondorioz, kopuru horren erdia ordaindu behar zitzaion Estatuari, urte erdiko Kupo zelako. Gero, Nafarroak Irailaren lehenetik aurrera Hezkuntz-eskuduntzak hartu zituen, lehen Estatuak zuzen-zuzen finantziazten zituen eskuduntzak, eta ondorioz, Nafarroak 1990ean 7 mila milioi pezeta bere gain hartu zituen eskuduntza hori finantzatzeko. Haatik, kopuru hau, Kupoaren erditik kentzen badugu, 24 mila milioi inguru geratuko zaigu. Baina hemen ez da amaitzen guztia.

Gorago ikusi da nola egokitu zitzaion BEZa 1969ko Komenio Ekonomikoari eta bertan esaten zen Nafarroari kanpo-BEZaren zati bat zegokiola, baina legearen arabera Estatuak egin behar zion ordainketa hori bertan behera geratzen zela, Komenio berria indarrean ezartzen ez zen bitartean. Behin Komenio Ekonomikoa indarrean egonez gero, kanpo-BEZ honek suposatzen zuena Nafarroari dagokio eta hau honela izanez gero, 1990erako 24 mila milioi pezeta Nafarroari itzuli behar zitzaizkion, arau honek bere efektuak 1990aren hasieratik bait zituen. Ondorioz, Kupo likidoa eta itzuli beharreko kopuru hau berdintsuak izanez gero, fluxuak orekatuta geratu ziren urte honetan, Kupoagatik ezer ordaindu behar gabe.

1991ean Kupo metodologia berdinarekin kalkulatu da, metodologiak bost urtetarako onetsia bait dago. Horren arabera,

1991eko Kupo likidoa 68 mila milioi pezetetakoa izango da. Baina kontutan izanez doikuntzagatik Nafarroak (kanpo-BEZA) 24 mila milioi pezeta eskuratuko dituela eta Komenio berriak, sozietateei buruzko Zerga dela eta, 9 mila milioi pezeta gehiago erdiesteko aukera eman dakiokela Nafarroako Foru-Ogasunari eta azkenik, INSALUD eta INSERSO bere gain hartzeagatik Estatuak Nafarroari 12 bat mila milioi pezetekin kopentsatuko dio. Beraz, Kupo likidoaren fluxoa $(68 - (12 + 9 + 24) = 23)$ 23 mila milioi pezetetakoa izango da, Gobernu zentralaren alde.

Jakina, Estatuak Nafarroari eskuduntza berri bat uzten badio, Kupo honetatik eskuduntza honetan estatu-mailan egiten den gastuaren %1,6a kenduko da. Eta alderantziz, Nafarroak Estatuari eskuduntzaren bat pasatzen badio.

Kritikak

Kupo honi buruz egin daitezkeen kritika nagusiak bi puntutan zehaz daitezke: a) Metodologiak Estatuaren-gastuak hartzen ditu determinatzaile gisa eta b) egozpen-indizea puztuta dago.

Onartutako metodologiak lehentasuna Estatuaren gastuei ematen die. Hau da, Estatuaren eskuduntzen gastuek Nafarroaren eskuduntzetan egiten diren gastuak baldintzatuko dituzte. Beraz, Estatuaren gastuak dute lehentasun handiena. Era honetan, Estatuaren gastuak sarrera orokorren igoera baino gehiago handitzen badira, Kupoa ere modu berean handituko da, Nafarroak bere gain dituen eskuduntzak finantzatzeko, erlatiboki, gutxiago geratuz. Haatik, Nafarroako gobernuaren gastuak Estatuak baldintzatuko ditu, sarrera-iturri berriak sortzen ez baditu behintzat, baina honek presio fiskala gehitzea suposatuko luke eta zergen panorama aldatu.

Bigarren kritika egozpen-indizearen zenbatespenetik ateratzen da. Lehen ikusi denez, Nafarroak Estatuak bere gain dituen eskuduntzak finantziatzeko % 1,6 ordaindu behar du. Zenbaki hauek, Nafarroaren zama ekonomikoa neurtzen digu Estatuarekiko. Eta zenbaki hau puztuta dagoela deritzogu ondoko arrazoi hauengatik:

- 1) Banco Bilbao-Vizcayak argitaratutako "Renta Nacional de España y su distribución provincial. 1987" arakatzen baldin bada beheko makroaldagaien emaitzak hauexek dira:

- a) $\frac{\text{Nafarroako populazioa}}{\text{Estatu osoko populazioa}} = \%1,33$
- b) $\frac{\text{Nafarroako enplegua}}{\text{Estatu osoko enplegua}} = \%1,42$
- d) $\frac{\text{Nafarroako Balio Erantsi Netoa}}{\text{Estatu osoko Balio Erantsi Netoa}} = \%1,50$
- e) $\frac{\text{Nafarroako Balio Erantsi Gordina}}{\text{Estatu osoko Balio Erantsi Gordina}} = \%1,50$
- f) $\frac{\text{Nafarroako Famili Errenta Erabilgarri}}{\text{Estatu osoko Famili Errenta Erabilgarri}} = \%1,40$

Ikusten denez, zifra guzti hauek nahiko urruti geratzen dira hautatu den % 1,60tik eta nahiz diferentziak, hamarrenetan, txikiak diren arren, portzentai hau aurrekontuetako zenbakiei aplikatuz, kopuru handiak ateratzen dira, Nafarroak behar lukeena baino gehiago ordaintzen duelarik.

- 2) Estatua, Komunitate Autonomoen artean subentzioak edo diru-laguntzak banatzerakoan, banaketa hau egiterakoan, ahal den erizpide objektiboenak erabiltzen saiatzen da. Erizpide hauek KAen populazioa eta Errenta (BEG edo

BEN) dira; lehenengoaren ponderazioa %75 da eta bigarrenarena %25 inguru. Beraz, erizpide hauek erabiliz gero, Nafarroaren egozpen-indizea % 1,37 izango litzateke eta ondorioz diru gutxiago ordaindu beharko lioke Nafarroak Estatuari.

- 3) Nafarroako errenta-maila Estatuko batezbesteko errenta-maila baino garaia da. Honetan ez dago zalantzarik. Horregatik, Estatuko Konstituzioak behartuta, gainontzeko lurralde txiroekin Nafarroa ere solidario izan behar du. Solidaritate hau dela eta, Nafarroak egozpen-indizea % 1,37 izan ordez % 1,60 al du? EZ.

Badakigu, jakin ere, Estatuaren aurrekontuetan Lurraldearteko Konpentsazio-Fondoa sartzen dela eta Fondo honen helburua KAen arteko ekonomi diferentziak gutxitzea dela. Azken finean, Fondoaren xedea KAren arteko solidaritatean datza. Eta jakina, Nafarroak duen errenta-mailagatik Fondo honetatik ez du ezer jasoko eta, aldiz, ordaindu bai, eta ordainduko duena, Estatuaren eskuduntzatik datorrenez, Kupoaren bidez egingo du. Beraz, egozpen-indizea puztua egoteak ez luke ezer ikusi behar elkartasun edo solidaritatearekin.

LURRALDE KOMUNETAKO AUTONOMIEN FINANTZ ITURRIAK

ESPAINIAR ESTATUKO AURREKONTUEN FINANTZ ITURRIAK

Espainiar Estatua Komunitate Autonomoetan (KA) eratuta dago eta KA guztiek, Eusko Komunitate Autonomoa (EKA) eta Nafarroako Foru-Autonomia kenduz gero, beraien aurrekontuek finantziazteko sistema bera dute. Finantz sistema hori zerga-sistema batean eta subentzio edo diru-laguntzetan oinarritzen da, eta edukin guztia artikulatuta dago Komunitate Autonomoak Finantziazteko Lege Organikoan (Ley Orgánica de Financiación de las Comunidades Autónomas = LOFCA) (KAFLO)(1).

KAFLO/LOFCA hau, 1982an onetsi zen Estatuko Legebiltzarrean eta 1978ko Konstituzioaren garapena da, Komunitate Autonomo eta berauen Ogasunen esparruan. Bestalde, lege hau bi bideetatik sortu diren Elkarte Autonomoentzat onartu zen eta beraz, berdin dio Konstituzioaren 143. artikulua edo 151. artikulutik eratutako Komunitatea izan, diferentzia subentzioen kopuruetan egongo baita. Hain zuzen, Hezkuntza beregain hartzen duten Komunitateek subentzio handiagoak izango dituzte eta besteek urriagoak.

(1) Lege Organikoa, 8/1980, 1980ko Irailaren 22koa. Estatuko Buletin Ofiziala, 1980ko Urriaren lehenengokoa.

KAFLO/LOFCaren bidez finantziatzen diren KAK eta Kontzertu edo Komenioren bidez egiten dutenen arteko diferentzia handiena, Estatuak transferitzen dizkien zergetan datza. Lehenengoei, zerga gutxiago transferitzeaz gain, transferitutako hauen garrantzia oso apala da. Horregatik, Estatuak subentzionatu behar ditu eskuduntza ugari, gutxiengo mailak mantendu nahi badira zerbitzu publikoetan. Bien bitartean, EKA eta Nafarroan, sarrera handiak dituzte eta ondorioz, Administrazio zentralari ordaindu behar diote Kupo bat, eskuratutako eskuduntzak finantziatzeaz gain soberakina bait dute sarreretan.

Estatuaren Administrazioaren eraketa berri hau dela eta, 1978ko Konstituzioak, printzipioz bederen, KAEi finantz autonomia bermatzen die eta beraz, Administrazio zentralak edozein eskuduntza transferitzen dienean, beti, eskuduntza hori mantentzeko finantz bideak eman behar dizkie. Are gehiago, eskuduntza bat KA batek eskuratzen duenean, Estatuak, gutxienez, bere gain zuenean gastatzen zuen diru-kopuru bera ziurtatu behar du bide batetik edo bestetik. Era honetan, KA batek ahalezkoa izango du eskuduntza hori exekutatzea eta garatzea, abantaila batekin, hau da, KAKo gobernuak eskuduntza hurbilagotik kudeatuko du eta beraz, ez da zaila izango efizientzian irabaztea.

Komunitate Autonomoek eskuduntzak eskuratuko dituzte, baina eskuduntzen erabilpenek ez dute inoiz Estatuko merkatuaren batasuna puskatuko. Beraz, merkatua bat izaten jarraitu behar du estatu-mailan eta edozein pribilegio, fiskala batipat, galerazita egongo da. Hain zuzen, KAEk ez dute erraztasunik emango inbertsioak erakartzeko edo merkantziak erakartzeko. Eskuduntza hau, Administrazio zentralarena izango

da, KAen arteko solidaritate edo elkartasuna gauzatzeko duen bezala. Beraz, inbertsioen antolamendua, ezbairik gabe, estatuarena izango da, honek dituen ondorio guztiekin.

Bestalde, KAei beren eskuduntzak finantziatzeko baliabideen nahikotasuna ziurtatzen zaie, eta honetarako Estatuak behar diren egitate zerga-transferentziak egingo ditu. Edo Estatuak KA batek lehenago ezarri zuen egitate zergagarri bat erabiltzen hasten bada KA horren sarrerak urrituz, orduan, Estatuak, nola edo hala, KA hori konpentsatu egingo du. Halere, zaila egiten da pentsatzea KA batek zerga berri bat sortuko duenik, iadanik nahiko presio fiskal handia bait dago edozein KAn eta beraz, zerga berri baten pentsatzea KA batentzat ez da batere erreala. Normalagoa izango da Estatuak sortzea eta horrek KAei ematea (kontzertatzea edo komenitzea).

KAen sarrerak

Konstituzioaren 157. artikulua honako diru-iturri hauek aipatzen ditu, printzipioz, KA guztientzat:

- a) KA baten ondare-sarrerak edo zuzenbide pribatutik etorritakoak edo sortutakoak.
- b) Bere zerga propio, tasa eta kontribuzio bereziak.
- d) Estatuak emaniko zergak, orotara eta partzialki emanak izan daitezke.
- e) Estatuaren zergei ezarritako gainkargak.
- f) Estatuaren sarreren partaidetza (subentzioak).

g) Kreditu eragiketen irabaziak (Zor Publikoa).

h) Isuna, zigor eta antzeko iturrietatik eskuratutako sarrerak.

Esan bezala, KAek Estatuaren Aurrekontu Orokorretatik subentzioak eskuratzen dituzte. Subentzio hauek, bestalde, zerbitzu publikoak eskaintzeko behar-beharrezkoak dira, bestela ez bait da ahalezkoa izango zerbitzu publikoen antzinako maila egokia mantentzea. Subentzioak bi moztatakoak izango dira, orokorrak eta baldintzatuak. Lehenbizikoak, KAetako gobernuek nahi duten bezala gastatuko dituzte, ez bigarrenak ordea, hauen erabilera, Gobernu zentralak erabakitzen bait du, hein handi batean behintzat. Subentzio moeta hauei LKF* eta FEDERTik(2) datozenak erantsi beharko zaizkie eta, jakina, hauek ere baldintza zehatzak bete behar dituzte eskuratu ahal izateko.

EKA eta Nafarroan bezala, KAek beraien zerga propioak ezartzeko eta eskatzeko eskuduntza dute, baina lehen esan bezala, ez zaie batere erraza egingo honelako erabakiak indarrean ezartzea. Zeren eta zerga berri bat ezartzeak, nahitaez, presio fiskala handitzea suposatzen bait du eta honek, azken finean, ekonomi oztopoak handitzea besterik ez du suposatzen eta ez da bidezkoa edozein KArentzat.

Bestalde, zerga berri bat ezarri nahi bada, inoiz ezin daiteke erabil indarrean dagoen egitate zergagarriarik. Hau da, zerga guztiak Estatu- edo Udal-mailakoak, zerbaiteren gain ezartzen dira, hau da, egitate zergagarri baten gain. Behin egitate zergagarri

* Lurraldearteko Konpentsazio-Fondoa.

(2) Europako Garapen Ekonomi Erregionaleko Fondoa (EGEEF/FEDER) 1988ko erreforma ostean estatu- eta EK-maileko fondo egiturazkoak koordinatu nahi izan da, eragina bizkorragoa izan dadin.

hau erabili izanez gero, ezin dakioke beste zerga bat ezarri. Beraz, Estatuak zerga bat egitate zergagarri baten gain baldin badu, orduan, KA batek ezin dezake beretzat zerga berri bat sortu egitate zergagarri hori erabiliz. Hau garbi geratzen da.

KAek Estatuak erabiltzen duen egitate zergagarri bat ezin dezakete berentzat hartu, baina alderantzizkoa eman daiteke. Hau da, Estatuak zergei dagokienez subiranotasun osoa du eta ondorioz KA baten egitate zergagarria beretzat har dezake, ken dezaioke, baina, halere, beti, konpentsazio bideak eskainiz. Ez hori bakarrik. Gerta daiteke Estatuaren zerga-neurri* batek KArek sarrerek urritzea eta horrelako egoera bati ere aurre egin behar dio Administrazio zentralak eta bitarteko neurriak aplikatuko ditu sarrera-urritze hori konpentsatzeko. Dena den, bide hau irekita dago, nahiz oraindik erabiltzeko dagoen arren.

Horrez gain, KAek badute ahalmena tasak eta kontribuzio bereziak eskatzeko. Printzipioz bederen, tasak KAKo jabari publikoa erabiltzeagatik eskatuko dira eta honegatik eskuratuko diren sarrerek, inoiz, zerbitzu hori mantentzen egingo diren gastuak baino altuagoak ez dira izango. Gauza bera kontribuzio bereziekin, honen bidez eskuratutako sarrerek ezin bait dezakete obren kostua gainditu.

KAFLO/LOFCA testuaren arabera, merkatuaren batasuna, Estatu barnean, ez da zalantzan ipintzen. Era honetan, Estatuak ez du uzten inolako oztoporik ezartzen batasun hori auzitan jarriko duenik. Badirudi, Europar zehar merkatu bat egiten ari den bitartean, Espainiar Estatuak agintariak beldur direla korrante honen aurkako bideak ireki daitezkeela, eta hori ez dadin gerta,

* Politika-fiskalaren ondorioa izango da.

gauzak ongi lotuta utzi nahi dituzte, bai Kontzertu edo Komenio Ekonomikoan, bai KAFLOn. Horregatik zerga zeharkakoak (BEZ) batasun baten barruan mantendu dira eta ez dute autonomiaren aztarnarik.

KAFLOn, bestalde, Estatuak KAei eman diezazkiekeen zergak zehatz-mehatz agertzen dira eta honoko hauek dira:

- a) Ondare Netoari buruzko Zerga.
- b) Ondare-Transmisioei buruzko Zerga.
- e) Salmenteei buruzko Zerga bere txikitango fasean.
- f) Kontsumo bereziei buruzko Zerga txikitango fasean.
- g) Tasak eta jokoari buruzko Zergak.

Baina badira ere inoiz transferitu ezin daitezkeenak, zerga-legeak aldatzen ez diren bitartean behintzat, eta hauexek dira:

- a) PFEZa.
- b) Sozietateei buruzko Zerga.
- d) Salmentei buruzko Zerga (BEZa).
- e) Kanpo-trafikoari buruzko Zerga.
- f) Gaurregun Monopolio Fiskalen bidez eskuratzen diren Zergak.

Beraz, hemen agertzen dira eman daitezkeen eta ez daitezkeen zerga guztiak. Nahi izanez gero, KAek edozein zergari gainkarga ezar diezaiokete, baina hori eman ez daitezkeen zergekin egin daiteke bakarrik, hain zuzen, PFEZ eta Ondare Netoari buruzko Zergekin. Ez gainontzekoekin. Honekin ere garbi geratzen da merkatuaren batasuna arreta handiarekin defenditu eta gorde nahi dela.

Administrazio zentralak KAei transferitzen dizkien zergen zerrenda ikusi ostean, esan daiteke oso garrantzi gutxiko zergak direla eta beraz beste iturri batzuren premia ere badute eskuduntzak hartu eta mantendu nahi badituzte. Ez da honela gertatzen Nafarroa edo EKArekin. Bi Elkarte Autonomo hauek gainontzeko KAek baino zerga kopuru handiagoa eskuratu zuten, hain zuzen, PFEZ, SZ eta BEZa. Beraz, iturri emankorrenak: PFEZ eta BEZa, bi hauen artean zerga-sarrerren % 80 baino gehiago eskuratzen bait da, kanpo-BEZa kontatzeke. Kontutan izan, Katalunia eta Galiza ere KAFLOrekin finantziatzen direla, nahiz Komunitate Autonomo berezi bezala kontsideratuta dauden arren, beraien historia dela eta.

Orain arte esan denarekin garbi geratzen da KAek ez dutela sarrera ugari eskuratzen eta eskuduntza guztiak finantziatzeko Estatuak, Administrazio zentralak, subentzionatu behar ditu. Bestela ezin dezakete beregain hartu zenbait eskuduntza. Eta jakina, Konstituzioaren 151. artikulutik autonomia eskuratu duten Elkarateek, printzipioz, Nafarroak edo EKAK dituzten eskuduntzak eskura ditzazkete. Hortik finantz iturri gehigarrien beharra.

Nafarroak eta EKAK sarrera oparoagoak dituzte eta beraz, beren eskuduntzak, aipatu den lez, nahiko erraz finantziatu ditzazkete. Hortik, soberakin gisa, Kupoa ordaindu beharra

Administrazio zentralari. Gainontzeko Autonomi Elkarateak, bienbitartean, alderantziz, Ogasun zentraletik erdiesten dituzte subentzioak.

Zerga emandakoetan efizientzia handitzeko pizgarriak ezarri ziren, hasiera batean KAek ez bait zuten inolako interesik zergak behar zen moduan biltzeko. Lehenbizi Ondare-Transmisioei buruzko Zerga transferitu zitzaien eta 1988an eskuduntzak hartu ahala, sarrerak gehitu behar izan zitzaizkion eta ondoren, Ekintza Juridiko Dokumentatuei buruzko Zerga eman zitzaien KAei(3). Era berean, BEZa bere txikiengo fasean transferitzeko urratsak eman nahi dira. Azken finean, sarrera autonomo eta subentzioen arteko proportzioa gutxitu nahi da, honen pean dependentzia gordetzen bait da eta autonomia ezin daiteke ezar sarreraren dependentziarekin.

KAFLOk, bestalde, bere 13. artikuluan, subentzioak zenbatesteko erizpide orokor batzuk ematen ditu. Gero, praktikan ezartzerakoan arazo asko sortuko badituzte ere eta eztabaida ugari egon negoziatzeko orduan Politika Fiskal eta Finantzieroaren Kontseiluan. Legeari dagokionez, garbi geratzen da, lehenbizi, subentzioa zenbatesteko, Komunitate Autonomoaren populazioa hartuko dela kontutan. Gero, esforzu-fiskala, aberaztasun erlatiboa, etab. Azkenean, Politika Fiskal eta Finantzieroren Kontseiluan eztabaida ugari izan ostean, erizpide errealagoak onetsi ziren eta bakoitzaren ponderazioak finkatu(4).

(3) Castells, A.-"Hacienda Autonómica. Una perspectiva de federalismo fiscal. Ariel. Barcelona. 1988.

(4) Estatuko Buletin Ofiziala, 1988ko Azaroaren hirukoan, 1. taulan ematen dira erizpide hauek, beren ponderazioekin.

SUBENTZIOAK

KAek eskuduntzak mantentzeko, gutxienez, Estatuak eskaintzen zituen mailan, sarrera eskasak dituzte eta beraz, sarrera gehigarrien premian aurkitzen dira. Hau da, subentziorik gabe ez litzateke ahalezko izango gaurregungo egitura politikoak funtzionatzea. Horregatik subentzioak banatzeko metodologiaren beharra.

Subentzio guztiak, bestalde, ezin daitezke KAek nahi dituzten moduan erabili. Subentzioen zati bat nahi duten eran gasta dezakete, hau da, baldintzeke izango da eta bestea baldintzatua berriz. Lehenbiziko fondoekin KAek transferitutako zerbitzuak finantziatuko dituzte, gastu arruntak, eta bigarrenekin Estatuak nahi duen iharduera zehatzetan. Nolabait esateko, baldintzeke diren fondoak, batipat, administrazio arruntean erabiliko dira eta besteak inbertsio publikoetan eta ondorioz, garapen ekonomikoa suztatzea izango da helburua, nahiz bereizketa hain sinplea ez den arren.

KAk 1983an hasi ziren beren autonomia garatzen eta urte honetan eskuratu zituzten sarrerak Estatuaren Aurrekontuaren % 3,3 izan ziren bitartean, hurrengo urtean, % 8,9ra igo ziren eta prozesu honek honela jarraitu zuen, 1988an % 12,9ra iritsi arte. Denboraldi honetan beherakada bat egon zen 1986ean, urte honetan BEZa indarrean sartu bait zen eta dirudienez, honek sarrerak gutxi erazi zizkien KAei(5).

(5) Biescas, J.A. eta Lopez Laborda, J. "La superación del sistema transitorio de financiación autonómica". Hacienda Pública Española. 1989. Artikulu honetan egiten diren zenbatespenetan Estatuaren Aurrekontuetan ez dira sartzen KAetara igortzen diren finantzibideak.

Subentzio orokorren zenbatespenean bi fase bereiz daitezke, behin-behinekoa, eta berau 1986ean amaitu zen. Behin-betiko fasea, berriz, 1987-1991 denboraldirako onetsi zen eta hortik aitzina egoera finkatuta geratuko dela pentsatzen da, hein handi batean, eskuduntza gehien transferentziak burututa egongo bait dira edo honela izango dela itxaron bait daiteke.

Lehenbiziko denboraldian, hau da, 1986rarte, subentzioen xedea, Antoni Castells-ek dioenez(6) askitasun-erizpidea eta kostu efektiboaren determinazioa kontutan hartzen ziren. Askitasun-erizpideak(7) ziurtatu behar zuen edozein KAK nahi zuen dirutza eskuratuko zuela bere finantz gastuak estaltzeko eta ondorioz, zerbitzu publikoen antzinako mailari eusteko. Baina honetarako erabili zen erizpidea ez zen oso zuhurra izan, ondoko partaidetza-formulak ez bait zituen emaitza oso onak eman:

$$G_i^t = P_i^t TE^t$$

non

$$P_i^t = \frac{CE_i^{t-1} - TC_i^{t-1}}{TE^{t-1}}$$

non

$$G_i^t = \text{KA } i\text{-rentzat } t. \text{ urterako subentzioa}$$

$$P_i^t = \text{KA } i\text{-rentzat } t. \text{ urterako Estatuaren sarrera-mota batzuen portzentaia}$$

(6) Castells, A.- *Hacienda Autónoma: una perspectiva de federalismo fiscal*, Ariel, Barcelona, 1988, 138 orr.

(7) KAK nahiko dirutza izan behar dute zerbitzuak mantentzeko. Hau KAFLO/LOFCAk honela ziurtatzen du, gero praktikan hain erraza ez den arren.

TE^t = Estatuaren zerga-sarrerak, t .urtean, zerga emanezen kontzeptupean

CE = Transferitutako zerbitzuen kostu efektiboa

TC = KAri emandako zergen bidez lortutako sarrerak

t = urtea

$t-1$ = t -ren aurreko urtea

Formula honen bidez erdiesten diren subentzioak ez dira batere zehatzak, akats ugari bait daude formula hau osatzen duten terminoetan. Hasteko, oinarrizko datu gehienak $t-1$ urtekoak dira. Izan ere, subentzioa Estatuaren sarreretan oinarritzen da eta nahiko ziurra da transferitutako zerbitzuen gastuen, hazkunde-tasa, TErena baino apalagoa dela eta beraz KAetara behar zen baino diru gehiago joan zen, aurrekontu orekatsutik begiratuta, ez bait zegoen inolako loturarik sarrera eta eskuratutako eskuduntzetan egiten ziren gastuen artean.

Desoreka hau zuzentzeko, urtero P'_i berrikustea onartu zen. Honek, subentzioak zenbatesteko automatismoa kentzen zuen, baina subentzioa doituagoa irtetzen zen. Halere, urtero P'_i kalkulatzeko ez da batere erraza eta gatazka bidea bai ordea. Bestalde, P'_i -ren formulak kenkarri bat du eta berau KAen eskuetan zegoen. Ondoriz, KAK despiztuta geratu ziren beren zergak biltzeko, zenbat eta gutxiago bildu, arik eta P'_i handiagoa irtetzen bait zitzairen, Estatuak konpentsatzen zielarik. Beraz TCK garrantzia gal zezaken zerga-biltzaileek interesik ez zutelako, baldintza hauekin KAen egoera hobetu

egiten bait zen. Hau dela eta, TC ahalezkoa erabiltzea erabaki zen eta ez gauzatutakoa, eta era honetan, P'_i askoz ere doituagoa zenbatesten zen.

Beste alde batetik, arazoak, kostu efektiboaren kalkuluak sortzen zituen, zerbitzu baten kostuak kalkulatzeko ez bait da batere erraza, elementu ugari ihes egin bait dezake. Gainera, automatikoki ez ziren zehazten eta honek, ondorioz eztabaida zekarren, gatazka ez zenean. Izan ere, kostu efektiboa ez da bakarra zerbitzu batean egiten den gastu orokorra, berritzeko inbertsioak ere sartu behar dira, gastu orokorren egozpena, etab. Honez gain, zerbitzu hori eskaintzen duen sailak subentzioak eta beste gastu gehigarri ugari ere egin dezake eta, zentzu zabal batean, kostu efektiboaren barnean sartu behar lirateke. Beraz, era hauetako arazoak ere hor zetzan. Azkenean, esan behar da ere, Estatuaren zerbitzuak ez zeudela homogeneouski banatuta lurralde autonomikoetan eta kostu efektiboa KA bakoitzari aplikatuz, desorekak betidanatzeko arrisku handia zegoen(8).

Nahiz arazo guzti hauek kalera irten, egia da, KA egituratuz joan zirela, lehen denboraldi honetan eta zerbitzu ugari bereganatu zituzten. Baina aurrekontuak finantziazteko sistema ez zen batere egokia eta berritu behar zen behin-betirakotasuna emanaz eta honela egin ere. Bigarren denboraldi honetan KAFLOk, bere 13. artikuluan agintzen duena erabiltzen da, azken finean objektiboagoa eta zehatzagoa bait da, ondo erabiliz gero. Izan ere, lehenengo denboraldian KAFLOren erizpideak ez ziren kontutan hartu subentzioak kalkulatzeko, beste batzuk baizik. Bai ordea bigarren denboraldi honetarako, nahiz legean aipatzeke

8) Biescas eta Lopez. Op. cit 16. orr.

diren batzuk erabiltzen diren arren. Halere, subentzio-banaketa hobetzeko dela deritzot.

1986ean onartu zen 1987tik 1991era aplikatuko zen metodologia subentzioak kalkulatzeko. Bestalde, aurreko metodologiatik bereizteko oinarrizko urterako subentzioa kalkulatzeko da eta gainontzeko urtetarako eguneratze-indize bat erabiliko da, automatikoki doituko duena KA bakoitzaren subentzioaren kopurua.

Komunitate Autonomo bakoitzari dagokion hastapeneko subentzioa, teorikoki helburu horretarako izendatuta dauden finantz baliabideak, KAFLoren 13. artikuluko parametroak barne, honaxeko hau izango litzateke:

$$G_i^0 = FT_i^0 - TC_i^0 - SE_i^0$$

$$FT_i^0 = f(x_i) \sum FT_i^o$$

non:

G_i^o = i Komunitate Autonomoak, oinarrizko urtean, o , jasoko duen subentzioa.

TC_i^o = i KAak, oinarrizko urtean, bildutako sarrera ahalezkoak, transferitutako zergekin erdietsitakoak.

SE_i^o = Hezkuntza dohainik izateko subentzio baldintzatuak;
 i Komunitate Autonomoa eta o oinarrizko urtea.

$f(x_i)$ = Banaketa-funtzioa KAFLoren 13. artikuluko parametroak erabili ostean kalkulatu.

$\sum FT_i^o$ = 1986ean erabili ziren fondo guztiak KAK finantziatzeko.

Kontutan hartu behar da $\sum FT_i^o$ bi motatako Komunitate Autonomoren artean banatu dela. Konstituzioaren 143. artikulutik eskuratu zuten komunitateek eta bestetik, 151. artikulutik eskuratu zutenek. Beraz, lehenbizi $\sum FT_i^o$ bi kopuru hauetan banatu behar da, eta gero bakoitzari dagozkion erizpideak eta ponderazioak aplikatuko zaizkio, 1. taulan ikusten den bezala.

Dena den, populazioak du ponderazio handiena. Izan ere, zerbitzuak hein handi batean behintzat, zuzen-zuzenean populazioarentzat eskainiak daude eta hortik ponderazio altu honen esplikazioa. Halere, badaude, bai eskuduntza arruntak jasoko dituzten Komunitateentzat beste ponderazio-motak eta baita ere hezkuntza jasoko dutenentzat. Hona hemen ponderazio horriak, laburki, 1. taulan bilduta.

1. Taula

Kontzeptua	Eskuduntza	Hezkuntza	Orokorki
Populazioa	59,00	84,40	73,75
Irlatasuna	0,70	3,10	2,09
Azalera	16,00	15,00	15,42
Administrazio-kopurua	14,30	—	10,19
Aberastasun erlatiboa	4,20	0,40	1,99
Esforzu fiskala	5,00	1,70	3,08
Konstantea	—	-2,50	-1,45

Iturria: Estatuko Buletin Ofiziala. 1988-11-03.

Portzentai hauei buruz zerbait esan badaiteke zera da, edozein hiler hartzen dela ere, inoiz ez du 100 osatzen, nahiz hurbiletik ibili. Hau gauza bitxia da, zehatz-mehatz zaila egiten bait da diru--kopuru bat banatzeko. Bestalde, Antoni Castells-k(9) kritikatzan duenez, KAen azalera agertzen da banaketa hau egiterakoan eta azalera ez da aipatu ere egiten KAFLOren 13. artikuluan. Hezkuntzari dagokionez, eskuduntza hau duten KAek honetarako Estatuak finkatzen duen kopurua, 1. taulan agertzen diren ponderazioaren-arabera banatuko da.

Orain, geratzen den arazo bakarra bigarren denboraldiko subentzio egokitzea edo eguneratzea da. Horretarako, eguneratze-indize bat erabiltzen da, hain zuzen, ITAE edo "Ingresos Tributarios del Estado Ajustados Estructuralmente". Kontzeptu honen pean honako sarrera hauek daude: 1) Estatuaren sarrerak, zerga zuzen eta zeharkakoen bidez eskuratzen dituenak; 2) zerga emangarriak (KAri) edo EKren baliabideak izan daitezkeenak kenduta; eta 3) Gizarte-Asegurantzari ordaindutakoak eta Langabeziagatik ordaintzen dena kontutan hartzen dira. Beraz, ITAE hau, oinarri bezala, 1986koa da eta hurrengo urtetarako kontzeptu berberak erabilita kalkulatzen da. Orduan, $ITAE_{86}$ oinarritzko kopurua bada eta $ITAE_{87}$ hurrengo urtekoa, 1987ko subentzioa, G_i^{87} , honela kalkulatuko dugu:

$$G_i^{87} = G_i^{86} \cdot ITAE_{87}$$

Beraz, $ITAE_{87}$ kalkulatzek ez du inolako arazorik eta ondorioz, G_i^{87} , bigarren urteko subentzioak, ere ez. Orain, ITAEren hazkunde-tasa BPGrena baino handiagoa bada, orduan, muga gisa, bigarren horrena hartzen da eta beraz,

$$G_i^{87} = G_i^{86} \cdot \% \Delta BPG_{86}^{87}$$

(9) Ibid. 143.orr. Halere, aipatu behar da 13. artikulua horretan "beste" alde bat agertzen dela zeina Fiskal eta Finantz Politikarako Kontseiluak erabakiko duena.

Azkenik, subentzioaren hazkunde-tasa txikiena, gutxienez, Estatuak gastu baliokideetan izan duen inkrementua izango da. Horretarako, gastu baliokide gisa Estatuaren Aurrekontuaren I, II eta IV. kapituluetakoko gastuak kontutan hartzen dira, EEE*ko inbertsioekin batera egiten diren inbertsioak eta ondoko sail eta Erakunde Autonomoek egindakoak ere bai. Hau dena horrela laburbil daiteke:

Sailak	Erakunde Autonomoak
Ekonomia eta osasuna	ICONA, IRYDA, INIA eta SEA
Lan publikoak	
Lana eta Gizarte-Asegurantzak	
Industria	
Nekazaritza	
Administrazio Publikoak	
Garraioak (ken komunikazioak)	
Kultura	AISNA
Osasuna	
Hezkuntza	
	Ikastetxeen Eraikuntza

Iturria: Estatuaren Buletin Ofiziala 1988-11-03

Metodo hau, bestalde, bost urtetarako onetsi zen eta ondorioz berriro egokitu beharko da 1991 igaro ostean. Beraz, Kupoak

* Europako Ekonomi Elkartea.

bezala, bost urtetik behin, subentzioen metodoa berrikusiko da eta ahal den heinean, automatikoki kalkulatu da oinarritzko urtetik aitzina. Baina, lehenengo metodotik bigarren honetara jauzi handia eman da eta beronen hobekuntza nabaria begibistakoa da.

Gero, baldintzatutako inbertsioak datoz, xede zehatzak bete behar dituzten gastuak, hain zuzen. Gastu hauek ezin ditzazkete KAek, bere kasa, erabaki, Administrazio zentralarekin kontatzeko. Bestalde, baldintzatutako subentzio batzuk elkartasunezko xedetan erabiliko dira, eskualde arteko desoreka eta eskualde atzeratuen garapen ekonomikoa bultzatzeko. Hain zuzen, Lurraldearteko Konpentsazio-Fondoa (LKF), subentzio baldintzatu bezala kontsideratuko da eta honela erabili Fondo honen portzentai bat. Subentzio honez gain, kategoria honen barruan sartuko dira Estatuak bere gizarte-politika garatzeko definitzen dituen aurrekontu-partidak, hots, hezkuntza dohainik izateko esleitzen diren fondoak, adibidez.

Subentzio baldintzatuek, beti, eskanbilak sortu dituzte administrazio zentrala eta KAren artean. Izan ere, helburu zehatz batekin erabiltzen diren subentzioak administratzeko, nahitanahiez, gastu arruntak dakartza eta hauek, normalean KAen esku geratzen dira. Horregatik, Estatuak ez duelako inolako arautegirik eman dirutza batzuk nola erabili behar diren zehazteko, zenbait dirutza KAek kudeatzeko utzi beharrean aurkitu da Administrazio zentrala. Era honetan, subentzio baldintzatu ugari baldintzatuak izatetik orokorrak izatera iritsi dira. Hain zuzen, honelako zerbait gertatzen ari da ere hezkuntzarako subentzioekin.

Baina badaude, egon ere, zenbait proiektu LKFekin finantziatzen direnak, EEETik datozen fondoekin batera. Orduan,

gutziz xede zehatz batekin erabiliko diren fondoak izango dira eta beraz guttiz baldintzatuak. EEGEftik KAK eskuratuko dutena LKFren portzentai bat izango da eta komunitate horretako gobernuak exekutatu du proiektu honen edukina. Beraz, fondo hauek, ezpairik gabe, baldintzatuta iritsiko dira.

Bestalde, esan behar da, LKF ez dela Estatuaren inbertsio publikoetako partida bakarra. Estatuak, lurraldeka definitzeko baditu beste plan orokorrak, KAen gainera geratzen direnak, batipat, azpiegiturak garatzeko egiten dituen inbertsioak. Baina, legez, LKFren arabera, Estatuak bere inbertsio-fondoak definitzekoan, berak egingo dituen inbertsio-gastuen % 30*, gutxienez, fondo hori osatzeko ezarri behar du bere aurrekontuetan. Era honetan KAK ziurtatuta dituzte, gutxiengo inbertsio-fondo batzuk, nahiz hauek baldintzatuak izan. Hau dena, hurrengo atalean ikusiko da xehetasun ugariagoekin.

LURRALDEARTEKO KONPENTSAZIO-FONDOA

Lurraldearteko Konpentsazio-Fondoa 1978ko Konstituzioan oinarritua dago. Hain zuzen, Konstituzioaren 133. lean garbi geratzen da KAK solidarioak izan behar dutela beraien artean eta honen ondorioa oreka ekonomiko bat erdiestea izan behar du. Izan ere, Espainiar Estatuko diferentzia ekonomikoak aski nabariak izan dira historian zehar eta gaurregun ere diferentzia horiek hor diraute, nahiz politika ekonomiko ugari aplikatu diren arren eskualde eta bertako nazioen arteko diferentzia horiek murrizteko.

* Kopuru hau hurrengo atalean ikusiko da.

2. Taulan ikus daitekenez, Espainiar Estatua banatuta dagoen 17 Komunitate Autonomoetako errenta "per capita" eta langabezi-tasa, etab. Aldagai horien diferentziak aski nabariak dira. Hauek, hain zuzen, diferentziak neurtzeko gehien erabiltzen diren aldagaiak dira, baina beste batzurekin ere honelako emaitzak erdietsiko lirateke. Guztien artean, egokiena, errenta "per capita" da eta berak ematen du ideei garbi bat zer nolako diferentziak dauden erakusteko.

Diferentzia hauek konpontzeko sortu zen, batipat, LKF_a. Bere aipamen zehatzagoa Konstituzioaren 157. artikuluan egiten da non aipatzen diren Komunitate Autonomoen aurrekontu-sarrerak eta horien artean LKF_{tik} Estatuak KAetara egingo dituen transferentziak daude.

Orain arte, KAetako aurrekontu-sarreraren artean beti, EKA eta Nafarroakoarenetan ere bai, baina bere berezitasunarekin, LKF_{tik} iritsitako fondoak egon dira, Konstituzioak esaten duen bezala. Baina 1992tik aurrera fondo hauek ez dira komunitate guztietara helduko, 1990ean egin zen erreformaren osten zortzi KA fondo honetatik at geratuko bait da.

2. Taula

ALDAGAI MAKROEKONOMIKO BATZUK (1987)

KA	Populazioa % Estatuan (1987)	Langabeen % aldaketa 1987-82	Langabezi- tasa 1987 %	BPG (Kf) 1987	BPGren urteko aldaketa 87/83%	Errenta "pc" 1987 Estatu btzbst=100
Andaluzia	17,44+	61,56	30,80	12,4	4,0	72,6+
Aragoi	3,11-	6,60	14,03	3,4	3,1	105,1+
Asturias	2,92-	55,42	20,03	2,8	1,8	90,6-
Baleareak	1,73-	17,26	14,15	2,7	5,3	135,4-
Kanariak	3,72+	17,29	24,17	3,8	6,2	93,7+
Kantabria	1,35-	61,09	18,92	1,3	1,1	101,2-
Gaztela- -Mantxa	4,35-	19,01	15,44	3,4	4,4	74,2+
Gaztela- -Leon	6,75-	48,41	17,16	6,0	3,1	86,8+
Katalunia	15,66-	11,93	20,74	19,3	2,6	124,2-
Balentziar. Kom.	9,67	16,76	19,01	10,4	4,1	106,5+
Extremadura	2,82	65,56	26,71	1,8	6,9	63,1+
Galizia	7,33-	46,06	12,72	5,9	3,2	79,1+
Madril	12,60+	3,38	17,05	16,0	2,7	136,0-
Murzia	2,59+	64,13	19,36	2,2	5,2	83,0+
Nafarroa	1,34-	27,06	16,37	1,5	3,1	109,9+
E. K. A	5,64-	18,71	19,57	6,1	1,3	107,7-
Errioxa	0,66-	48,28	13,61	0,7	1,4	111,1-
Ceuta+ +Melilla	0,32	200,00	30,54	0,3	2,7	80,7
Estatua	100	29,67	20,56	100	3,3	100

Iturria: BBV. Renta Nacional y su distribución provincial. 1987.

Bestalde, LKFren lege berriaren sarrerak dioenez, hasiera batean LKFren helburu bi ziren eta hauek oso desberdinak. Alde batetik KAei finantz baliabide aski eman nahi zitzaizkien beraien Administrazioak funtzionatu erazteko eta jasotzen ari ziren zerbitzu publikoak behar ziren moduan gauzatzeko. Bestetik, komunitateen arteko elkartasuna indartzeko, era honetan, lurralde atzeratuen garapen ekonomikoa bizkor zedin eta aberastasuna gehitu. Aldi berean, lurraldeen arteko diferentziak gutxitu nahi ziren.

Printzipioz, bi xede hauek oso argi bereizten dira, baina praktikan ez zen honela gertatu, are gutxiago behin-behineko denboraldian. Izan ere, 1982tik 1986rarte, nahiko lan zegoen KAetako Administrazioak eratzen. Baina urte honetan behin-behineko denboraldia amaitu zen eta 1987/91rako KAentzat KAFLOren 13. artikulua zehazkiago aplikatzen hasten da, errealitatean gehiago oinarritzen dira KAK eta Estatuak errealitate honen arabera banatzen ditu subentzioak, KAek sarrera ziurrak edo lehen baino ziurragoak izan zitzaten. Beraz, KAFLO zehaztasun handiagorekin aplikatzen da, batipat bere 13. artikulua non subentzioak banatzeko erizpideak agertzen diren. Denboraldi berean, 87/91, LKF banatzeko erizpideak mantendu ziren eta lehen aipatu diren bi helburuetan erabiltzen jarraitu ziren. Eta beraz, egoera honek ezin zezaken jarraitu, aldaketa sakon bat eskatzen bait zuen, hain zuzen ere, orain erreformatuta ezarri nahi dena.

LKF erreformatu aurretik, Estatua osatzen duten Komunitate Autonomo guztiek jasotzen zituzten subentzioak eta zenbait ekonomilari kexu zen ekonomiaren bilakaerarekin KA batzuk, errenta "per capita" altuagorekin, subentzio "per capita" gehiago erdiesten zutelako beste batzuk errenta "per capita" apalagoarekin

baino. Abantail gehienetakoa lortzera iritxi zen KA bat, EKA bera zen eta egoera horrek aldaketa sakonak eskatzen zituen(10).

Azkenik, koherentzi arazo bat ere bazen. Hain zuzen, Europako Elkarrekin Ekonomikoa bere egitura-fondoak aldatu egin ditu eta hemendik aurrera xedeka banatuko ditu eskualde-garapenerako fondoak. Fondo gehienak xede leian erabiltzeko izango dira eta fondo hauek eskuratzeko EEEko eskualde azpigaratua izan beharko du. Gero, xede 2ko fondoak egongo dira eta fondo hauek lortzeko ikeako zonak edo egoera ekonomiko honetan sailkatuta dauden eskualdeen zati batzuk ere izan daitezke. Beraz, eskualde batzuk hautagai izango dira xede 1erako izendatu diren fondoak jasotzeko eta antzeko gauza gertatzen da xede 2rekin. Orduan, aukera hauen aurrean LKF eta EGEEF (FEDER) harmonizatu behar ziren, eta horretarako xede leian sailkatuta dauden KAek bakarrik jasoko dituzte fondoak LKFtik. Haatik, bi fondo hauek koordinatuta geratzen dira. Halere, epe baten buruan, Nafarroa ezik, gainontzeko KAek behin-behineko fondoak jasoko dituzte, golpetik ezin bait zitezken bertan behera utzi, 1992rarteko zeuden KAek konpromezuak hartuta bait zeuden alor honetan. Beraz, 1992tik aurrera bederatzi KA izango dira LKFtik finantziatuko direnak, hein batean behintzat(11).

(10) Borrell, J. eta Zabalza, A., *El nuevo FCI: un instrumento de Política Regional*". In *Presupuesto y Gasto Público*. 2. zbk. Economía eta Ogasun Ministeritza, Madril. 1990.

(11) Politika Fiskal eta Finantzierako Kontseiluaren (PFFK) 1990ko Akordioa LKF erreformatzeko.

LKFa 1981etik 1990era

LKFa banatzeko erizpideak KAFLOren 16. artikuluan daude. Garapenerako fondoa denez, lehenbizi errenta "per capitaren" inbertsoa kontutan hartzen zen, ez populazioa; zenbat eta "errenta per capita" baxuagoa orduan eta subentzio handiagoa; gero saldo migratorioak hartzen ziren kontutan, eskualde txiroetatik populazioak ihes egiten bait du, eta saldo negatiboa konputatzeko zen, ez positiboa, baina azken 10 urtetako emigrazio-tasa hartuko zen kontutan, ez urte bakoitzekoa; langabezi-tasa, azalera eta, azkenik, irlaldetasuna erabiliko ziren subentzioak kalkulatzeko erizpide gisa.

Denboraldi honen hasieran LKFrako Administrazio zentralak esleitzen zuen diru-kopurua Estatuko Aurrekontu Orokorretan onesten zen inbertsio publiko osoaren % 25 zen. Gero, 1986ean, kopuru hori negoziatu egin zen eta inbertsio publikoaren % 40ra igo zen, baina inbertsio publiko horiek ez zituzten kontutan hartzen inbertsio militarrek, hauek at geratzen bait ziren. Beraz, portzentaia handitu egiten da, alde batetik eta bestetik, diru-kopurua urritu.

Erizpideak legean agertzen dira, baina elementu bakoitzaren ponderazioak eta berauek PFFk definitu zituen 1981ean, 2. taulan ikus daiteken bezala:

3. Taula

LKF Banatzeko Erizpideak eta Ponderazioak

Erizpidea	Aldagai zehatza	Ponderazioa
a) errenta "per capitaren" inbertsoa, (i) KAkoa	$\frac{1}{(Y_i / P_i)^2} \times P_i$	70%
b) Saldo Migratorioa, (i) KAkoa	$(M_i)^2$	20%
d) Azalera, (i) KAkoa	S_i	5%
e) Langabezia, (i) KAkoa	$\left(\frac{U_i}{PA_i} - \frac{\sum U_i}{\sum PA_i} \right)$	5%
f) Irlaldetasuna	Laguntza berezia, gainontzeko KAei kenduta	

Iturria: PFFKren 1981eko Akordioa.

Erizpide hoiek kontutan hartuta honela kalkulatu zen LKF_a KA bakoitzarentzat.

$$LKF_i = 0,70 \frac{\frac{P_i}{(Y_i / P_i)^2}}{\sum \frac{P_i}{(Y_i / P_i)^2}} + 0,20 \frac{M_i}{\sum M_i} + 0,05 \frac{\frac{U_i}{PA_i} - \frac{\sum U_i}{\sum PA_i}}{\sum \left(\frac{U_i}{PA_i} - \frac{\sum U_i}{\sum PA_i} \right)} + 0,05 \frac{S_i}{\sum S_i}$$

non

$LKF_i = iKAr_i$ dagokion fondo kopurua.

Formula hontan ez da erabiltzen, hasteko, errenta "per capitaren" inbertsoa, legeak dion bezala, baizik erlazio honen

karratua. Hau, honela izatea harrigarria da zenbait ekonomilarirentzat(12). Emigrazioari dagokionez, bakarrik emigrazio negatibo netoa dagoenean kontutan hartzen da eta zero gainontzeko kasuetan. Langabezia ere ez da beti erabiliko, bakarrik,

$$\frac{U_i}{PA_i} - \frac{\sum U_i}{\sum PA_i} > 0$$

denean, hau da (i)KAren langabezi-tasa, estatuko batezbesteko langabezi-tasa baino handiagoa izan behar du, bestela ez da kontutan hartuko.

Langabezi orokorra populazio aktiboarekin (PA) erlazionatzen bada, langabezi-tasa ematen du, baina honelako erlazio bat hartzeak badu bere eragozpena. Izan ere, KA guztiek ez dute populazioaren iharduera-tasa berdina izan beharrik. Normalean, eskualde garatu batean, populazioaren portzentai handiago batek lan egiten du eskualde azpigaratu batean baino. Orduan, egokiago izango litzateke langabeak populazio osoarekin erlazionatzea populazio aktiboarekin (PA) baino. Halere, kritikak alde batera utzita, erizpide hauen arabera, ondoko tauletan, 4. eta 5.ean, agertzen dira zein izan diren emaitzak.

(12) Castells, A., Hacienda Autonómica, Ariel Barcelona, 1988, 150 orr.

4. taula**LKFren partaidetza KA bakoitzak**

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Extremadura	7,64	7,67	7,17	8,51	8,01	6,20	5,92
Andaluzia	26,84	27,74	27,73	26,92	25,36	24,43	23,20
Gaztela-Mantxa	6,58	6,78	7,60	7,56	7,51	7,15	7,01
Galizia	10,67	10,19	10,61	10,67	10,91	10,78	10,67
Murzia	2,04	2,12	2,17	2,01	1,92	2,17	2,36
Kanariak	6,74	5,34	4,68	4,59	5,09	5,79	5,48
Gaztela eta Leon	8,85	9,19	9,33	9,41	9,02	7,60	7,50
Balentziar Kom.	5,87	5,98	5,27	5,96	6,21	6,28	6,28
Asturias	2,29	2,17	2,16	2,13	2,45	2,31	2,21
Kantabria	0,77	0,82	0,88	0,93	0,94	0,80	0,82
Aragoi	2,25	2,50	2,46	2,36	2,17	1,92	1,98
Madril	5,73	5,44	5,34	5,37	5,52	5,72	5,81
Katalunia	7,85	8,34	8,60	7,48	7,13	9,77	11,13
Nafarroa	0,64	0,66	0,67	0,70	0,71	0,65	0,68
EKA	3,36	3,20	3,54	3,65	5,27	6,98	7,44
Baleareak	1,06	1,07	0,85	0,80	0,83	0,68	0,72
Errioxa	0,34	0,33	0,34	0,35	0,33	0,30	0,30
Ceuta	0,24	0,23	0,31	0,33	0,34	0,26	0,27
Melilla	0,24	0,23	0,29	0,27	0,28	0,21	0,22
Orotara:	100	100	100	100	100	100	100

Iturria: Presupuesto y Gasto Público. 2 Zbk. 1990

5. Taula

LK Fren banaketa erizpideen arabera (Portzentariak)														
Eraginaren inbertsua	Migrazio-saldoa		Langabezi-tasa		Azalera eta iradikuntzuna		Orotara		Partidela osaren aldaketa (1989-1986)		Migrazio-saldok eragindako aldaketa (12)=(4)+(3)		Migrazio-saldaren kontribuzio erlatiboa (1989 - 1986)	
	1986	1989	1986	1989	1986	1989	1986	1989	1989 - 1986	(11)=(10)-(9)	(12)=(4)+(3)	(13)=(12)/(11)X100		
*	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)				
Extremadura	4,54	3,74	2,24	0,54	1,46	1,34	0,27	0,30	8,51	5,92	-2,59	-1,70	65,6	
Andaluzia	18,51	8,54	5,97	2,00	2,01	2,23	0,43	0,43	26,92	23,20	-3,72	-3,97	106,7	
Gaztelaz-Maniaka	4,02	4,38	2,88	1,97	0,00	0,00	0,66	0,66	7,56	7,01	-0,55	-0,91	165,5	
Galizia	6,59	6,28	3,96	4,29	0,00	0,00	0,12	0,10	10,67	10,67	0,00	0,33	-	
Murzia	1,93	2,29	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,07	2,01	2,36	0,35	0,00	-	
Kanariak	2,46	3,05	0,00	0,00	0,79	0,79	1,38	1,64	4,59	5,48	0,89	0,00	-	
Gaztelaz eta Leon	5,31	4,27	3,31	2,44	0,00	0,00	0,79	0,79	9,41	7,50	-1,91	-0,87	45,5	
Baleziar Komunit.	5,82	6,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	0,11	5,96	6,28	0,32	0,00	-	

(5. Taularen Jarraipena)

Errentaren inbertsoa	Migrazio- saldoa		Langabezi- tasa		Azalera eta Irlandetasuna		Orotara		Partidatza osoaren aldaketa (1989-1986)		Migrazio-saldoak eraigindako aldaketa (12)=(4)-(3)		Migrazio-saldoren kontribuzio erlatiboa (13)=(12)/(1)X100	
1986 1989 (1) (2)	1986 1989 (3) (4)	1986 1989 (5) (6)	1986 1989 (7) (8)	1986 1989 (9) (10)	1986 1989 (11)=(10)-(9)	1986 1989 (12)=(4)-(3)	1986 1989 (13)=(12)/(1)X100	1986 1989 (14)=(13)-(12)	1986 1989 (15)=(14)-(13)	1986 1989 (16)=(15)-(14)	1986 1989 (17)=(16)-(15)	1986 1989 (18)=(17)-(16)	1986 1989 (19)=(18)-(17)	1986 1989 (20)=(19)-(18)
Asturias 1,56 1,47	0,50 0,68	0,00 0,00	0,07 0,06	2,13 2,21	0,08	0,18	225,0							
Kantabria 0,78 0,73	0,11 0,05	0,00 0,00	0,04 0,04	0,93 0,82	-0,11	-0,06	54,5							
Aragoi 1,84 1,55	0,09 0,00	0,00 0,00	0,43 0,43	2,36 1,98	-0,38	-0,09	23,1							
Madrid 5,38 5,84	0,00 0,00	0,00 0,00	-0,01 -0,03	5,37 5,81	0,44	0,00	-							
Murzia 6,91 7,55	0,00 3,42	0,37 0,05	0,20 0,11	7,48 11,13	3,65	3,42	93,7							
Katalunia 0,61 0,59	0,00 0,00	0,00 0,00	0,09 0,09	0,70 0,68	-0,02	0,00	-							
EKA 2,29 2,31	0,94 4,61	0,41 0,59	0,01 -0,07	3,65 7,44	3,79	3,67	96,8							
Baleareak 0,64 0,57	0,00 0,00	0,00 0,00	0,16 0,15	0,80 0,72	-0,08	0,00	-							
Errioxa 0,30 0,25	0,00 0,00	0,00 0,00	0,05 0,05	0,35 0,30	-0,05	0,00	-							
Ceuta 0,28 0,23	0,00 0,00	0,00 0,00	0,05 0,04	0,33 0,27	-0,06	0,00	-							
Melilla 0,23 0,19	0,00 0,00	0,00 0,00	0,04 0,03	0,27 0,22	-0,05	0,00	-							
Orotara 70,00 70,00	20,00 20,00	5,00 5,00	5,00 5,00	100,00 100,00	0,00	0,00	-							

Iturria: Presupuesto y Gasto Público. 2 Zbk. 1990.

4. Taulatik KA adierazgarri eta txiroenetarikoak hartzen baditugu, hain zuzen, Extremadura, Andaluzia, Gaztela-Mantxa eta Galiza, adibidez, KA hauek, LKFren dirutza erdia jasotzen zuten 1983tik 1986rarteko denboraldian eta protzentai horrek igotzeko joera zuen; bienbitartean lau Komunitate Autonomo horien populazioa estatu guztiaren % 32 baino gehiago ez zen eta beraz, LKFren banaketa aurrerakoia zela pentsa daiteke. Denboraldi berean, Kataluniak, Nafarroak eta EKAK, LKren % 12 eskuratu zuten eta berauen populazioa % 22,76 zen Estatu-mailan. Urte honetatik aurrera, aldiz, lehenengoen partaidetza erortzen hasten da eta 1989an % 47,8 da eta bien bitartean bigarren taldeko KAek % 18,25era igotzen dute beraien partaidetza hori.

Zergatik ematen da honelako aldaketa? Hartzen baditugu LKF-a banatzeko erizpideak garbi dago errentaren inbertsoak duen balioa ez dela asko aldatzen larogietako hamarkada osoan. Alde honetatik, egiturazko mugimendu txikiak ematen dira. Azalera konstantea da eta langabezi-tasa ere ez da apenas mugitzen. Bai ordea migrazio-saldoa. Izan ere, EKAK eta Kataluniak, urte askotan zehar etorkinak hartu bazituzten ere, hirurogeitamarreko hamarkada ostean, egiturazko krisialdi luze eta sakonaren ondorioz, populazioa emigratzen hasi zen eta jarraitzen du. Pertsona edo familia batzuk beraien lurraldeetara itzuli dira eta joera horrek, oraindino, jarraitzen du. Beste batzuk, lanbide-aukera ugariago hiri handiagotan dagoela pentsatzen dute eta emigratzen dute, lanpostu egokiagoak aurkitzeko itxaropenarekin. Azken finean, Katalunian eta EKAn ez dago lana aurkitzeko aukera gehiegirik eta Andaluzia edo Extremadurara itzuli dira jende aunitz. Ondorioz, lehenengoen migrazio-saldoa negatiboa handitu da eta bigarren hauena txikitu edo desagertu. Gainera, kontutan izan, saldo honen ponderazioa % 20 dela.

Extremaduraren kasuan saldo migratorioen indizea, 1986tik 1989ra, 2,24tik 0,54ra erortzen da, Andaluziarena 5,97tik 2ra eta Gaztela-Mantxarena 2,88tik 1,97ra. Galiziarena, aldiz, hazi egiten da 3,96tik 4,29ra. Elkarte Autonomo aberatsagoetan, industri egitura zaharkituta dutela eta migrazio-saldo negatiboa dutenek, Kataluniak edo EKAK bezala, indize hori, Kataluinaren kasuan, denboraldi berean, zerotik 3,42ra igaro zen eta EKAn 0,94tik 4,61era. Aldaketa hauen ondorioz, LKFtik eskuratutako portzentaia asko igotzen da azkeneko Autonomi Elkarte hauentzat eta gutxitu beste haientzat. Eta hau izan zen, beste batzuren artean, arrazoi bat fondo hau banatzeko erizpide berriak onartu beharra izateko, bestela, erlatiboki, komunitate aberatsago batzuk txiroagoek baino diru gehiago eskuratzen jarraituko bait zuten.

Orduan, LKF berriaren premia ikusi zen eta garbi zegoen, aipatu diren desoreka horietaz gain, lehen zeukan bikoztasuna ere bertan behera utzi beharra. Fondo hauek ezin zitezkeen jarraitu aurrekontu arrunta finantziazteko erabiltzen. Behin-betirako LKFren xedea definitu eta finkatu behar zen. Fondo horiek lurraldearteko desoreka ekonomikoak laburtzeko eta eskualde atzeratuak garapen bidean sartzeko izan behar zuten.

Azkenik, erantsi, gaurregun EEEtik datozen fondoak ez direla KA guztietara heldu. Gehienak azpigaratuta dauden Komunitateek (helburu lekoak) jasotzen dituzte. Orain, fondo hauei etekin handiena atera nahi badiegu, egokiena LKFkoekin bat egitea izango da. Hots, LKFko eta EEEko fondoak batu eta inbertitu izendatuta dauden garapen proiektuetan. Beraz, fondoek koordinazio honek ere eskatzen zuen LKFren erreforma.

LKF berria

Esan denez, LKFren helburu nagusia lurraldearteko desoreka ekonomikoen aurka gatazkatzeara eta horretarako, Estatuak bere aurrekontu orokorretan partida bat sartuko du. Beraz, legezko gastu bat izango da, hain zuzen, Estatuak edo Administrazio zentralak bete behar duena. Bestalde, garbi geratzen da, LKFk inbertsio-proiektuak finantziatuko dituela, errenta eta aberastasuna gehi daitezen.

LKFrako badago, egon ere, diru-kopuru finko bat. Hain zuzen, urtero, gutxienez, Estatuaren Aurrekontu Orokorretan onartzen den inbertsio publikoaren % 30 izan behar du LKF helburuetan erabiliko dena. Baina, inbertsio publikoetarako esleitura dagoen partidaren % 30a, soilik ezin daiteke izan, kontutan hartu behar bait da KA guztiek ez dutela jasoko fondo honetatik eta horregatik ponderazio bat egin behar da diru-kopuru zehatza konputatzeko. Eta ponderazio hori egiteko LKFren kide izango diren KAetako populazio erlatiboa eta Estatuko batezbesteko errenta "per capita", zati KA beroien batezbesteko errenta "per capita" hartuko dira kontutan.

Baina, guztiau egin aurretik, jakin behar da zein izango diren LKFren kide. Horretarako kontutan izango dira EEEk hautatu zituen KAk bere xede 1.eko fondoekin profitatzeko. Eta hautatutako KAak hauek dira: Galiza, Andaluzia, Murzia, Gaztela-Mantxa, Kanariak, Extremadura, Gaztela eta Leon, Balentziako Elkarrekin Autonomoa eta Asturias. Jakina, sailkapena egiteko Balio Erantsi Gordina kontutan hartzen da, xede 1ean sartzeko datu horretan oinarritu behar bait da. Beraz, KA guzti hauek aipatutako bi fondo hauetatik profitatuko dira.

LKF berriaren testuan, hasiera batean, Estatuaren inbertsio publikoak aipatzen dira eta inbertsio-mota hauen % 30, gutxienez, fondo hori osatzeko izango da. Geroago, testu berean, eta honek nahasketa sor dezake, inbertsio publiko errealak, helburu zibiletan egiteko izan behar dutela adierazten da. Baina azkenean, badirudi inbertsio publiko hauek eite zibila izan behar dutela eta beraz, zenbaki honetan oinarritu behar da(13).

Era honetan, antzinako LKF kalkulatzeko nahikoa zen inbertsio publiko zibila, G , ateratzea Estatuaren Aurrekontu Orokorretatik eta α parametroarekin biderkatzea, non α unitatea baino txikiagoa den, eta 0,3 baino handiagoa edo berdina. Jakina, G , ez da bakarrik Estatuaren Administrazioak inbertitzen duena iharduera zibiletan, Estatuaren Erakunde Autonomoek inbertitzen dutena era erantsi behar bait zaio lehengo kopuru horri. Honela edozein urteko LKFren kalkulua ondoko hau izango litzateke:

$$F_t = LKF_t = \alpha G_t$$

Gaurregungo LKFa, berriz, ez da Estatuaren lurralde guztian erabiltzen eta ondorioz, ponderatu behar da:

$$F_t = LKF_t = \alpha G_t \left(\frac{P_a}{P} \right) \left(\frac{Y}{Y_a} \right)$$

non, P_g , bederatzi KAen populazioa den; P Estatuko populazio osoa; Y_g bederatzi KA horien batezbesteko buru bakoitzeko BEG eta Y , kontzeptu bera, baina Estatu-mailan.

(13) Borrell, J. eta Zabalza, A., Op. cit. 235 orr. Artikulu honetan inbertsio zibilak direla garbi geratzen da.

Formula honen abantaila bere alderdi birbanatzailean datza. Hain zuzen, Y/Y_0 , beti, unitatea baino handiago izango da, Estatuko KA txiroenak aukeratu bait dira eta beraz, Estatuaren errenta-maila baino apalagoa izan behar dute, nahitanahiez. Beraz, bederatzi Komunitate Autonomo horietako biztanle bakoitzari, inbertsio publikoetan, diru gehiago dagokio birbanaketa-faktore horri esker.

Egungo LKF, ezpairik gabe, aurrekoa baino egokiagoa da, hobekiago banatzen delako eta justuagoa ere badela esan daiteke. Horrek ez du adierazi nahi autonomia duenik. Azken finean, Estatuaren Aurrekontuak Gobernu zentralak egiten ditu eta Gobernu honek finkatzen ditu partida guztiak, inbertsio publiko zibilak barne. Orduan, fondo hauen kontrola, funtsean, KAetako Gobernuek baino gehiago Gobernu zentralak du, kopuruak honek finkatzen bait ditu. Bestalde, Nafarroa eta EKArekin kasurako LKFaren Kupoaren bidez finantziatzen delako, finantz autonomia murrizteko bidea izan daiteke LKFren hazkunde-tasa gainontzeko gastuen hazkunde-tasa baino handiago bada. Beraz, LKFren garapena EKA eta Nafarroan aurka etor daiteke. Halere, oraingoz behintzat, bi Komunitate Autonomo hauekin arlo honetarako zenbait doikuntza egiteko akordiotara iritsi dira.

Badakigu, jakin ere, zenbateko bolumena izango duen LKFk urte batean. Orain jakin behar da nola banatuko den bederatzi KA horien artean. Horretarako erizpideak onetsita daude eta honela egingo da banaketa hori:

- 1) LKFren % 86,5, KA bakoitzaren populazio erlatiboaren arabera, oinarria fondotik jasoko duten bederatzi KAen populazioa izanez.

- 2) LKFren % 1,6 proportzionalki azken hamar urtetako migrazio-saldo negatiboarekin. Saldo positiboa dutenek balio zero dutela suposatuko da.
- 3) LKFren % 1 proportzionalki KA bakoitzaren langabezi-tasarekin, $\left(\frac{U_i}{PA_i}\right)$, zatiki hau ponderatuko da gero, fondo honetaz baliatuko diren KAetako langabezi-tasen baturarekin $\left(\frac{\sum U_i}{PA_i}\right)$
- 4) LKFren % 3, proportzionalki komunitate bakoitzaren azalerarekin.
- 5) LKFren % 6,9 Komunitate Autonomo bakoitzaren Ente singularrak; (populazio-nukleoak); zatiki hau ponderatuko da gero, fondo horietaz baliatuko diren KAetako kontzeptu bereko batura eginez. Azken finean populazioaren dispersioa dela kontsidera daiteke(14).
- 6) Azkenik, behin LKF guztia banatu ostean bost erizpide hauen arabera, zuzenketa bat egin behar da lurralde bakoitzeko errenta "per capita"ren inbertsoarekin. Era honetan, KA bakoitzari erantsi edo kenduko zaion kopurua honela kalkulatu da:

$$T_i = \beta F n_i \left(1 - \frac{Y_i}{Y}\right)$$

(14) Borrell, J. eta Zabalza, A., Op. cit. Halere, ez da batere ongi finkatuta geratzen, baina hurbilketa gisa geuk, aurreragoko formularen sartu dugu. Erizpide hau ere kontutan hartzen da 1992ko Urtarrilaren 20ko Finantz eta Politika Fiskalaren Kontseiluak akordatu zuena KAen subentzioak banatzeko. Erizpide honek, populazioaren sakabanatzea neurtzen du eta Galizia da gehien profitatzen dena. Datu hauek INEren 1986ko Udal Erroldatik atera daitezke.

non: $T_i = i$ KAri dagokion birbanatutako diru-kopurua, pertsonakiko errentaren inbertsoaren arabera.

β = Ponderaziozko parametroa berdin 3,624

F = LKFaren bolumena

n_i = iKAren populazio erlatiboa bederatzi KAekiko

Y_i = i Komunitateko pertsonakiko BEG, faktoreen kostutan

Y_i = 9 komunitateetako BEG, faktore kostutan, zati komunitate horien populazioa

Erizpide guzti hauek kontutan hartuta honela kalkulatu da fondo honetatik dagokion portzentaia, komunitate bakoitzari:

$$f_i = 0,865 \frac{n_i}{\sum n_i} + 0,016 \frac{M_i}{\sum M_i} + 0,01 \frac{\frac{U_i}{PA_i}}{\sum \frac{U_i}{PA_i}} + 0,03 \frac{S_i}{\sum S_i} + 0,069 \frac{D_i}{\sum D_i} + \beta \left(1 - \frac{Y_i}{Y} \right)$$

non, D_i iKAren populazio-nukleoaren zenbakia den eta $KA \sum D_i$ guztietako populazio-nukleoak.

Beraz, formula honen bidez Komunitate Autonomo bakoitzari LKFtik dagokion portzentaia, f_i kalkulatu da, faktore birbanatzailea kontutan izanez. f_i kalkulatzeko arazo handiena β determinatzerakoan sortzen da, baina denboraldi honetarako $\beta = 3,624$ da. Nondik dator zenbaki hau? β ren balio hau ez da arbitrarioa, hain zuzen, T_i negoziatu zenean, onetsi zen, behin LKF banatuta gero, errenta pertsonalaren inbertsoaren arabera birbanatzeko, LKFren %20 hartzea. Eta matematikoki, ondorioz,

balio ezagun hori ateratzen da(15). Beraz, lehenbizi bost erizpide hoiien arabera banatzen da LKF guztia; gero, KA guztiei % 20 kentzen zaie eta 6. erizpi honen arabera, berriro, kopuru honen birbanaketa egiten da.

Azkenik, KAen irlaldetasuna ere kontutan hartzen da. Hain zuzen, Kanarias da LKFtik eskuratzen duen irla bakarra eta gainontzeko KA guztiak ados jarri ziren aipatu ditugun erizpideak aplikatu ostean Kanarias-i dagokion LKFri % 63,1 erasteko. Eta kopuru gehigarri hori, gainontzeko KAen fondoak, proportzionalki, gutxituta erdiesten da.

Non erabiliko dira fondo hauek? Lehen aipatu den bezala, LKFren helburua, hemendik aurrera, inbertsio-gastuak finantziatzeko izango da, era honetan errenta eta aberastasuna handitu daitezen profitatuko diren KAetan. Bestalde, prozedurari dagokionez, KAetako gobernuak eta Administrazio zentrala bat etorriko dira zein proiektutan erabiliko diren zehazteko. Beraz, Administrazioen artean, binaka, adostasunetara helduko dira, baina inoiz ez dira gatatuko Administrazio Autonomoen partida arruntetan.

Orain erizpide berri hauek erabilita lortu diren emaitzak ikusi behar dira, ez garapen ekonomikoan izan duten eragina edo, aberastasunean, e.a.n. Baizik erizpide hauek indarrean ezarri ostean nola banatuko diren fondo hauek bederatzi KAen artean. Garapen ekonomikoan izango duten eragina gerora neurtu beharko da, ez orain.

(15) Borrell, J. eta Zabalza, A., Op. cit. Artikulu honetan agertzen da.

Aipatu diren erizpide guztiak kontutan hartuta honela geratuko dira banatuta LKFk:

6. Taula

LKFren Egoera aldagai guztiekin

	LKF	%	LKF egoliarrekiko		BEG egoliarrekiko	
	Milioi pzta.	%	Mila pzta.	Desbidazio erlatiboa	Mila pzta.	Desbidazio erlatiboa
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Extremadura	10.580,80	8,81	9,81	1,80	406,41	0,75
Andaluzia	47.542,40	39,60	7,13	1,30	475,45	0,88
Gaztela-Mantxa	11.525,90	9,60	6,92	1,27	496,60	0,92
Galizia	19.445,77	16,20	6,86	1,26	533,58	0,99
Murzia	4.679,92	3,90	4,73	0,87	545,15	1,01
Kanariak	9.958,72	8,30	6,96	1,28	559,20	1,04
Gaztela eta Leon	7.971,93	6,64	3,09	0,57	607,61	1,13
Balentzia	7.241,75	6,03	1,96	0,36	618,63	1,15
Asturias	1.097,02	0,91	0,98	0,18	676,14	1,25
Orotara.	120.044,20	100,00	5,44	1,00	539,35	1,00

Iturriak: Presupuesto y Gasto Público. 2.zbk. 1990.

$$(4) = \frac{(3)}{5,44}$$

$$(6) = \frac{5}{539,35}$$

Banatzeko Erabilitako Ponderazioak**Aldagai banatzaileak**

Populazioa		87,5
Azalera		3,0
Langabezia		1,0
Migrazio-Saldoa		1,6
Populazionen sakabanaketa		6,9
OROTARA		100,00

Aldagai birbanatzaileak

Errenta egoliarrekiko		20,00
Irlaldetasuna		3,21
OROTARA		23,21

6. Taulan ikus daiteke zenbateko diferentziak ateratzen diren aipatu diren erizpide guztiak kontutan hartuta. Zalantzarik gabe, eskualde eta nazio txiroenak abantail handienak eskuratuko dituzte hemendik aurrera. Diferentzia nabariak izango dira gainera. Asturias-eko egoliar batengatik jasoko den diru-kopurua, Extremadurako bategatik jasoko dena baino 10 aldiz gutxiago izango da. Ezpairik gabe, diferentzia nabarmena. Beraz, datu hauen aurrean esan dezakegu, eskualde txiroenak jasoko dituzten fondoak aurrerakoiak direla, hau da, fondoak banaketarako elastizitatea BPGrekiko unitatea baino handiagoa dela. Honek adierazten du banaketaren aurrekoitasuna.

Halere, pentsa daiteke LKFk ez dutela gehiegi zuzpertuko edonongo ekonomia, bere kopuru nahiko txikia bait da ekonomia bat suspertzeko. Hain zuzen ere, oso gutxi egin daiteke 240 mila milioiko aurrekontu batekin. Are gutxiago bederatzi KAen artean banatu behar bada. Beraz, Gobernu zentralak serioski heldu nahi badio KAen garapen ekonomikoari inbertsio planifikatu garrantzitsuagoak egin beharko ditu, bestela azpigarapenean jarraituko dute.

Azkenik, behin-behineko LKF egongo da 1992rarte. Urte honetatik aurrera, bakarrik bederatzi KAek jasoko dute dirutza fondo honetatik, baina urte hori iritsi bitartean, 17 KA izango dira profitatuko direnak, legez honela onetsi bait zen.

EUROPAKO KOMUNITATEAREN AURREKONTUAK

Europako Ekonomi Elkartea (EEE) 1957an sortu zen Erromako Hitzarmena (EH) sinatu ostean. Lehen sinatzaile eta beraz, EEEren fundatzaile sei estatu izan zen: Belgika, Alemania, Frantziar Estatua, Italia, Luxemburgo eta Holanda. Estatu hauek, 1951ean, Parisko Tratatua sinatu zuten eta EEEren lehen urratsak ematen hasi ziren. Urte honetan, hain zuzen, Europako Ikatz eta Altzairuaren Elkartea (EIAE) sortu zuten eta edonork EEEren hasiera bezala kontsideratzen du erakunde bateratzaile honen jaiotza.

EEEren gisako erakunde politiko batek bere helburuak eta eginkizunak betetzeko aurrekontua behar du. Izan ere, bere sarrerak eta gastuak izan behar ditu finantz urtealdi bakoitzean, exekutiboaren asmoak eta xedeak lortzeko. Beraz, Bruselaseko exekutiboak edo Europako Batzordeak, sarrera ohizko batzuek behar ditu gero gasta ditzan urtealdi bakoitzean(1).

Bestalde, esan behar da ere, Europako Komunitatean hiru Elkartek daudela, beren autonomia gordetzen dutenak: EEE,

(1) Europa Batzordea da Europako Komunitatearen (EK) benetako gobernuak eta berau EKko kideen ordezkariak osatzen dute. Orotara 17 batzordekide dira eta Alemaniak, Frantziar Estatuak, Italiak, Britainia Handiak eta Espainiar Estatuak 2 ordezkari ditu eta beste zazpi kideek gainontzeko 7. Honez gain, lehendakaria, Europako Kontseiluan proposatua eta onestua dago eta bost lehendakariorde. Batzordekide hauek parlamentuak veta ditzake.

EURATOM eta EIAE. Lehenengo biak Erromako Tratatuarekin sortu ziren, 1957ean eta bestea, EIAE, Parisko Hitzarmena indarrean jarri zenean, sei urte lehenago. Erakunde politiko-ekonomiko gisa bere aurrekontuak dituzte eta EIAEk, hain zuzen, oraindik bere aurrekontu autonomia izaten jarraitzen du. Halere, EIAEren gastu batzuk, hain zuzen bere funtzionamendu orokorrekoak, esan daiteke, EEEren aurrekontuaren barruan sartu zirela 1965ean(2).

Esan denez, EEEK ere badu bere aurrekontua eta bere sarrerei dagokienez, hasiera batean eta 1971rarte, Estatu kideek egindako ekarpenak izan ziren sarrera bakarrak eta beraz autonomia gabekoak. Urte honetan, EEEren sarrera propioak eta guztiz autonomoak sortu ziren eta orduz gero sarrera autonomoek garrantzi handiagoa lortu dute. Gastuekin ere horrelako zerbait gertatzen da, nekazal saileko gastuak kenduz gero, gainontzeko gehienak, Komunitate-gastuak dira eta beraz, nolabaiteko autonomia dute.

Edozein eratan, EEEren aurrekontuak ez du entitate handiegia, ekonomi terminoetan neurtzen bada, EEEKo edozein estaturen sektore publikoaren tamaina bere BPGren % 40-45 bada ere, ezin daiteke honelakorik esan EEEren aurrekontuak suposatzen duenari buruz, EEEren partaide guztien BPGren % 1,18 besterik ez bait da eta muga, oraingoz behintzat, % 1,20ean dago. Halere pertsona-maila eta eskualde artean ahalezkoa du errentaren birbanaketa egitea. Hau da, errejio aberatsenak gehiago ordaindu behar diote EEEKo gobernuari gero jasoko dutena baino eta diferentzia hau eskualde txiroagotara joaten da errejioa garapen bidean sartzeko. Gizarte-Fondoak, aldiz, pertsonen zuzentzen die

(2) Urte honetan EEEren Kontseilua eta Batzordea EIAErenak bihurtzen dira.

zenbait dirutza eta berdin esan dezakegu Nekazal Fondotik datorren dirutzari buruz eta ondorioz, pertsona-mailan ere egiten du nolabaiteko errenta-birbanaketa azken fondo honek.

Garbi badago ere EEEk ez dituela dirutza handiak erabiltzen eta beraz, ekonomi ikuspegitik garrantzi apala badute ere, ezin daiteke esan gauza bera Bruselasetik datozen erabaki edo neurri politikoez. Hain zuzen ere, Bruselasek, adibidez, eskualde bat azpigaratua dela onartzen badu eta laguntzak jasotzeko sailkatzen badu, eskualde horrek Bruselaseko laguntzez gain bera kokatuta dagoen estatutik ere jasotzeko eskubidea izango du. Beraz, EEEren erabaki politiko batek neurri ekonomiko txikiak ekarriko ditu zuzenean, baina neurri ekonomiko hauek biderkatzen dira, hein handi batean. Haatik, EEEren aurrekontua ez da bakarrik bere tamaina apalaren aldetik ikusi behar, neurri politiko-ekonomikoa bait da eta ezin daitezke isolatu neurri politikoak ekonomikoetatik.

EEEren aurrekontua, bestalde, edozein estatutan eratzen den moduan egingo da. Erromako Tratatuen 202.artikuluaren arabera, EEEren erakunde guztien gastuak bata bestearengandik bereiztuta aurkeztuko dira. Hau da, Legebiltzarraren gastuak gardenki bereiztuta eratuiko dira, berdin Europar Kontseiluarenak, Batzordearenak edo Justizi Epaitegiarenak. Gero, gastu pertsonalak, funtzionamendukoak, inbertsio edo transferentzienak kapituluka azalduko dira, urtealdi bakoitzarako. Guzti honen hedapena Tratatuen 209.artikulutik xehetuko den erreglamentuaren arabea egingo da, nahiz aldaketa franko izan den arren prozedura eta beronen egutegiari begiratzen bazaio.

Aipatu Erakunde horiek duten aurrekontua ez da oso handia eta horrez gain aurrekontu honen zati handiena Europako

Batzordeak kontsumitzen du, hain zuzen % 98,14. Horrexegatik da EEEko exekutiboa eta konpromezu ugari du urtealdi osoan, nahiz bere eskuduntzak aunitz ez diren arren. Gero, Legebiltzarra dago eta honen gastuak % 0,75 besterik ez da; gastu hauek, ezpairik gabe, Legebiltzarrak protagonismoa irabazten duen heinean, gehituz joango dira. Hurrengo erakundea Europar Kontseilua da eta horrek gastuen % 0,71 erabiltzen du, eta Justizi eta Kontu Epaitegiek, bien artean, % 0,24. Horrela banatzen da, gutxi gora-behera, aurrekontua EKko erakundeen artean.

Bestalde, ikusten da edozein estatuko aurrekontuaren gisara, EEEren gastuek, etengabe, handitzeko joera nabaria dutela eta honek errezelo asko sortzen ditu bere estatu kideen artean, batipat liberal ideologia indartzen ari den une hauetan. Aurrekontuak, ahal den heinean, orekatuta eta kontrolpean mantendu nahi dira, ez dadin izan inflazioa bizkortzeko tresna gehigarri bat.

AURREKONTUA ONESTEKO PROZEDURA

EKko* aurrekontuaren urtealdia, Urtarrilaren lehenean hasten da eta Abenduaren 31ean itxi. Beraz, printzipioz bederen, urtealdia hasi aurretik, hots Abenduaren erdialderako, hurrengo urteko aurrekontua onetsita egon behar luke(3). Eta horrela izaten da, baldin eta gauzak normaltasunean joan badira. Horretarako, aurrekontua eratzeko lehen urratsak Urtarrilean ematen hasten dira, Ministrari Kontseiluak aurrekontuaren ildo orokorrak ematen dituenean eta Apirila baino lehen, zenbait urrats garrantzitsu emanak izaten dira. Honela laburbil daiteke aurrekontuaren prozesua:

* Hiru aurrekontu sartzen dira.

(3) Ikus Erromako Tratatu EBO (B.O.E.) 1986.l.l. Bertan egutegi bat dator, baina 1976ean, adostasun zabal baten ondoan, aurrekontua eratzeko datak aldatu ziren.

Urtarrilean(4) hasten da (n+1) urteko aurrekontua lehen urratsak ematen. Horretarako aurrekontu-zuzendaria gainontzeko zuzendari nagusiekin biltzen da lehenengo zertzeladak emateko. Gero, Otsailean, (n+1) urteko aldagai garrantzitsuenen aurrikusiak aztertzen dira (inflazio-tasa, BPGren hazkunde-tasa, etab.), aurrekontua azken finean datu hauetara doituta egon behar bait du. Hil honetan, saileko zuzendari orokorrekin gastuen eskaerak igortzen dituzte aurrekontu-zuzendaritzara. Martxoan, bestalde, aurrekontuaren zuzendaria gainontzeko zuzendari nagusiekin biltzen da hauek proposaturiko gastuak eztabaidatzeko.

Bigarren azpietapa Apirilean hasten da, urteko garai horretan, aurrekontuaren lehen zirriborroa prestatzen du aurrekontu-zuzendaritzak eta Batzordera igortzeko moduan dago. Kontutan izan behar da tira-birak egon daitezkeela eta arbitrai sistemak ere badaudela, egon ere. Hil horretan Kontseiluak gastu obligatorioak finkatzen ditu, batipat nekazal ondasunen prezioak, hain zuzen, ENBBFa* (berma) finkatzen du eta eztabaida gogorak ematen dira aurrekontuaren atzerapenak gertatzen ez direnean. Bestalde, Legebiltzarraren erizpideak ere hil honetan jasotzen dira finantz aurrikusiei dagokienez. Maiatzean, Batzordeak berriro lantzen ditu gastu eta sarrera guztiak eta aurreproiektuaren ildo nagusiak argitaratzen ditu. Era honetan, Batzordeak dokumentua prest du, Ekainaren 15a baino lehenago eta aurreproiektua Kontseiluari igortzen dio.

Behin Batzordeak onesten duenean, aurrekontuaren aurreproiektua ontzat eman daiteke eta Kontseiluari igortzen zaio. Ohar gisa, esan daiteke, hemen agertzen dela lehen diferentzia

(4) STRASSER, D., Les finances de l'Europe, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence. Paris. 1990.

* ENBBF=Europako Nekazaritza Bermatzeko eta Bideratzeko Fondoa.

estatu bateko aurrekontuarekin; edozein estatu edo KAn, behin exekutiboak onetsiz gero, Legebiltzarrera joaten bait da, ez ordea EEEnko prozeduran. EEEn, iragazki bat gehiago igaro behar du, hau da, Ministrari Kontseilutik eta erakunde hau, ezbairik gabe, boteretsua da. Izan ere, hein handi batean, Kontseiluak legegilearen papera du, Legebiltzarraren kaltetan.

Irailaren lehenerako Aurrekontu-aurreproiektuak Kontseilu eta Batzordearen arteko diferentziak gaindituta izan behar ditu eta erizpideak berdinduak. Gero, Kontseiluak gehiengo kualifikatuz onetsi behar du eta Irailaren 1.a eta Urriaren 31.a bitartean Strasburgoko Legebiltzarrak emendakinak egin diezaizkioke aurrekontu-proiektu horri.

Urriaren 31etik Azaroaren amaierarte du Europako Kontseiluak Legebiltzarrak egin dituen emendakinak irakurri eta gastu obligatorioak finkatzeko. Baina, Abenduaren erdirarteko epea izango du Legebiltzarrak bigarren irakurketa egiteko gastu ez-obligatorioei dagokienez. Azken puntu honetan arazoak sor daitezke gastu hauen hazkunde-tasa argi ez bada aurretik finkatu eta ondorioz eman daiteke prozesu hau.

Legebiltzarrak, Kontseiluari, gehiengoz, gastu-aldaketak proposa diezazkioke. Hori egiteko duen deboraldian Legebiltzarrak ez badu ezer esaten aurrekontua onetsi duela suposatuko da eta bestela, emendakinak egin badira, Kontseilura igorriko dira, behar den moduan zuzenketak edo aldaketak egiteko. Emendakinek aurrera egiten badute, Batzordeak eta Kontseiluak xehedatzen dituzte eta erabaki. Legebiltzarrean emendakinek aurrera egiteko gehiengo absolutua behar dute gastu ez-obligatorioak direnean (260, 518 botuetatik) eta gehiengoa bakarrik (erdia plus bat) gastu obligatorioak direnean.

Kontseiluak Legebiltzarrak egindako edozein emendakin arbuia edo onetsi dezake baina aldaketak egiteko gehiengo kualifikatuak behar dira. Izan ere, Legebiltzarraren emendakinak partida batzuen gastuak gehitzeko beste batzurenak gutxitu badira, orduan Kontseiluak, horrelako proposamen bati, ezetz ihardesteko, gehiengo kualifikatua beharko du, bestela onetsita geratuko da Legebiltzarren emendakina. Azkenik, Legebiltzarraren emendakinak gastuak igotzea suposatzen badu, orduan, Kontseiluan gehiengo kualifikatua egon beharko du emendakin hori onesteko edo bestela arbuia geratuko da.

Kontseiluak aurrekontu-proiektua eskuratzen duenean 15 egun ditu aldaketak egiteko, bestela Aurrekontua, dituen emendakinekin onetsita geratuko da. Legebiltzarraren emendakinak Kontseiluak aldatzen baldin baditu beste 15 egunen barruan Legebiltzarroi igorri beharko dio aurrekontu-proiektua. Eta Legebiltzarrak, ahalezkoa izango du, Kontseiluaren aldaketak arbuia edo bestela, Aurrekontua onestea.

Adostasunik ez bada lortzen Kontseilua eta Legebiltzarraren artean, azken honek Aurrekontua arbuia dezake. Azken finean, Legebiltzarraren botere gehiena aurrekontu arloan datza, gainontzeko arlotan apenas duenik erabakitze ahalmenik. Aurrekontuaren arbuia ematen bada, Aurrekontu-Kontseilu, Batzorde eta Legebiltzarreko ordezkariak osatutako Batzorde bat bilduko da diferentziak gainditzeko.

Dena den, EEEk ezin dezake funtzionatu Aurrekonturik gabe eta Abenduaren 14-15ean ez badago hurrengo urtealdirako Aurrekontua onetsita, aurreko urtealdikoa luzatu egiten da eta hilero, aurreko urteko gastuen hamabirena erabilgarri izango du Batzordeak.

Amaitzeko, erantsi, aurrekontua Legebiltzarreko Lehendakariak sinatu behar duela lege bihurtzeko.

EIAEren AURREKONTUA

Europako Ikatz eta Altzairuaren Elkartea 1965an Europako Elkartean integratu zen, baina, halere, bere aurrekontu autonomia izaten jarraitu zuen bere funtzionamendukoa ezik, hau Europar Komunitatekoaren aurrekontuan integratu bait zen. Ikusiko denez, batipat gastuei dagokienez, denak, ikatz edo altzairuaren sektoreekin lotuta daude. Altzairu eta ikatzaren produkzioa hobetzeko edo sektore hoietako langileen giza-egoera babesteko izango dira, EIAEren laguntzak. Horretaz gain, eskualde garapenean ere izango dute eragina EIAEren gastuek, hauek eskualde nahiko zehatzetara bait doaz.

Laburbilduta, EIAEren sarrerak honoko hauek dira:

1. Ikatz eta altzairuaren produkzioagatik enpresak ordaintzen dutena. Gaurregun, produkzio honen balioaren % 0,31 da eta portzentai hau urtero finkatzen da; maila gorena % 1ean ezarrita dago. Sarrera hau, zalantzarik gabe, EIAEren garrantzienetarikoa da, berak bakarrik sarrera ororen % 33 inguru suposatzen bait du. Kontutan izan, zergatze bikoitza ekiditzen dela eta beraz ordainketa hau aitortzerakoan kenkariak egoten dira(5).

2. Eratorritako errentak. EIAEk, edozein erakunde publikoren antzera bere fondoak ahal den hobekien erabiltzen saiatzen da eta altxorrean soberakinak baditu tituluak eros ditzake edo gordailuetan uzteagatik korritua eskuratu. Beraz, fondoen administrazio egokitik datozen sarrerak izango dira.

(5) STRASSER, D., Les finances de l'Europe, 178 eta hurrengo orriak 1990.

3. EEEren aurrekontutik egindako ekarpenak. Lehen, erabat Europako Elkartean integratu aurretik, EIAEren kideen gobernuetatik zetozen ekarpen hauek. Ez orain ordea. Gaurregun, EEEk egiten ditu ekarpen hauek eta aldaketa hau 1981an egin zen. Halere, ez da pentsatu behar garrantzi gehiegirik dutenik.

4. Erabakiak eta arauak ez betetzeagatik isunak ezartzen ditu EIAEk eta ondorioz sarrerak dira bere aurrekontua finantziazteko. Honez gain, edozein eratako ordainketen atzerapena dela eta, EIAEk diru-zigorak ezartzen ditu eta, hauek ere, sarrerak dira.

5. Enprestitoak edo EIAEren bonu-jaulkipenak gero maileguetan emateko. Kontutan izan, EIAEren eginkizun garrantziena altzairu eta ikatza produzitzen duten elkarteei mailegu egokiak emateko erakundea dela, hortik enprestitoak eskuratu beharra.

Guzti hauek dira EIAEren sarrerak eta gastuak, helburuak kontutan hartuta, honoko hauexetan egiten ditu:

1. Gizarte-politikarako gastuak hiru mota hauetan bana ditzakegu:

- a) Lanbidea egokitzeko ikastarotan: Lanpostu berriak sortzeko iharduera berritan. Gastu hauek itzuli beharrik ez dute izaten.
- b) Etxebizitzak eraikitze laguntzak. Laguntza hauek oso interes-tasa apalean ematen dira, batzutan % 1 eta 15-30 urtetako eperako. Gainera, etxebizitzaren balioaren % 10-60 estali dezakete mailegu berezi hauek.

d) Gizarte-neurriak.

- * Erretiro aurreratua
- * Lanegunaren laburpena
- * Aparteko orduen murriztapena
- * Lanbide heziketa
- * ...

2. *Eskualde-politika*. Ez da pentsatu behar Europako Elkartearen eskualde-politikarako, EGEF (FEDER) besterik ez dagoela. Hain zuzen ere, EIAEren fondoak iristen diren eskualdeetan, normalki, eskualde-arrazioak egoten dira eta beraz, fondo horiek, egoera larri hortatik irtetzeko erabiltzen dira. EIAEren fondoez gain, EGEFtik erdiesten baditu eskualde batek, arik eta hobekiago.

Bestalde, EIAEk mailegu bonifikatuak eman ditzake, inbertsioak sustatzeko, birregituraketarako, birmoldaketarako edo finantz egoera osasuntzeko. Horregatik bere eragina izatea eskualdearen garapenean.

Honez gain, EIAEk inberti dezake ingurugiroa hobetzeko, ikerketa-guneak eraikitzeko, ikatz ekoizpena ziurtatzeko, ikatzaren kontsumoa gehitzeko, etab.

Beraz , eremu zabala du EIAEk bere iharduera aurrera eramateko.

3. *Ikerketa- eta garapen-politika*. EIAEk asko bultza behar du ikatza eta altzairua ekoizteko teknologietan. Enpresa indibidualen inbertsioen % 60 eman dezake helburu hoiek lortzeko erabiltzen badira inbertsio horiek. Beraz, teknologi berrikuntza eta inbertsiotan eskusartze zuzena badu EIAEk, enpresa indibidualetara irits daitekeelarik. Izan ere, parte hartze hau eremu hauetan egin dezake:

- a) Ikatzgintzan Ikerketa eta Garapena: hondakinen birrerabilpena, produktibitatea handitu, meategietako osasuna, etab.
- b) Altzairugintzan Ikerketa eta Garapena: produkzio-kostuak, altzairuaren tratamendu bereziak, etab.
- d) Gizarte-Ikerketa eta -Garapena: Osasuna, Garbitasuna, Lan-Segurtasuna, Lan-Gaixotasunak, Lan-Iztripuak, etab.

Amaitzeko, esan behar da EIAEren parte hartzea nabaria izan dela batipat altzairuaren arloan, non birmoldaketa bultzatu duen eta disziplina jarri du ekoizpen aldetik altzairu-soberakinak ahal den apalenak izan daitezen. Bestalde, helburu hauetara iristeko mailegu bereziak edo bonifikatuak eman dizkie elkarte horretan partaide diren estatuetakoen enpresei. Eta beraz, bere eragina izan du Hego Euskal Herriko siderurgian, bere ondorio guztiekin.

EEEren AURREKONTUA⁽⁶⁾

A) 1970arteko egoera

Erromako Tratatuan (ET) zenbait artikulu EEEren sarrerez eta aurrekontuaz dira. Hasiera batean, gero gertatu zen bezala, EEEk ez zuen bere iturri autonomorik eta ondorioz, estatu kideak zenbait diru ipini beharrean aurkitzen ziren, nahiz horrek ez suposatu bere sarrera propioak ere izan zitezkeenik. Era honetan, ETren 200.artikuluak zehazten zuen estatu kide bakoitzaren

(6) STRASSER, D., "Les finances de l'Europe". Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence. Paris, 1990. Liburu honetan oinarritzen da atal honen gehientsuena.

ekarpena. Eta honela banatu behar ziren(7) aurrekontu orokorrerako ekarpenak:

Belgika	% 7,9
Alemania	% 28
Frantziar Estatua	% 28
Italia	% 28
Luxemburgo	% 0,2
Holanda	% 7,9

Bien bitartean, Europar Gizarte-Fondorako egin behar zituzten ekarpenak ez ziren berdinak izango eta horrela agintzen zuen ETk* banaketa hau izatea:

Belgika	% 8,8
Alemania	% 32
Frantziar Estatua	% 32
Italia	% 20
Luxemburgo	% 0,2
Holanda	% 7

Era berean, Euratomentzat esleitzen diren portzentaiak ere aldatzen dira. Bestalde, portzentai hau aldatzea posible zen, baina beti aho batez izan behar zuten erabaki hauek hartuak.

Hurrengo artikuluan, hain zuzen 201ean, ETk Batzordeari agintzen dio EEEn baliabide propioek ordezkatu behar zituztela estatu kideen ekarpenak, bereziki aduanetako arantzel

(7) Erromako Tratatuak horrela esaten jarraitzen du, baina "de facto" indarrean ez daude, ez aurrekontu orokorrarentzat, ezta ere Europar Gizarte-Fondoa finantziazteko.

* Hau ere ez da betetzen.

amankomunek. Sistema honek, ekarpenena, 1958tik 1970rarte iraun zuen eta hurrengo urtetik aurrera zerga-sistema berria indarrean jarri zen, baina BEZa ezartzea atzeratu zen hamarkadaren bukaerarte. Urte guzti hauetan zehar, aduanetako arantzel amankomunaz gain, nekazaritza babesteko zerga aldakorra edo "prelevement-ak" indartu eta finkatu ziren, iturri autonomoak bihurtu ziren heinean EEEko kutxarentzat.

B) Gaurregungo sarrerak(8)

Europako Ekonomi Elkartek bere azken helburuak edo ertainekoak erdiesteko Aurrekontu autonomia du, baina, konpromezu ugariak, autonomia hori zalantzan jartzen duena. Hain zuzen, hasiera batean, aurrekontu horren sarrerak elkartekideen ekarpenak ziren. Gerora, beste diru-iturri batzuk sortuz eta eratuz joan dira, hauetako batzuk autonomia handiarekin eta beste batzuk, aldiz, elkartekideengandik dependiente dira oraindik. Sarrera hauek iturri hauetatik datoz:

1. *Aduanetako eskubideak*. Erromako Tratatuan Europa batu bat aurrikusten da eta beraz, barne-mugarik gabekoa. Baina horrek ez du esan nahi hirugarren estatuekiko babesik ez den ipini behar. Horregatik, elkarkide ez diren estatuetatik industri ondasunak eta bestelakoak inportatzen direnean eta EEEen sartu, Aduanetako tarifak ordaindu behar dituzte eta diru horren eskuduntza ez dute elkartekideek, Bruselasko Erakunde amankomunak baizik, transferituta bait dago, eta ondorioz, Elkartearen sarrera berekia dela kontsideratzen da. Aduanen batasuna egiten denean, ezin daitezke mantendu estatu-mailako

(8) CACHON, Mª Angeles, El Presupuesto de las CCEE. Pasado, realidad actual y perspectivas futuras. BBV. situación, 1988/4. Artikulu honetatik atera du informazio ugari sarrerei buruz.

Aduanetako eskubideak hau horrela izanez gero, inportatzerakoan, hori egiten duen estatuak gainontzeko estatuekiko abantaila izango bait luke eta horregatik eskuduntza hori galdu beharra Elkartearen izenean. Beraz, logikoa denez, sarrera hau EKk eskuratuta du.

2.- a) *Nekazal ondasunak erregulatzeko gainkarga aldakorrak.* Sarrera hau ere EEERena da, berekia eta berau ez bazen indarrean jarri EEE bera ez zen ahalgarria izango, EEE eratzeko, nahitanahiez, nekazaritza babestu behar bait zen. Eta horrela egin da laguntza ugari eman zaiolarik. Bestela, oso zaila izango zen EEERen legitimazioa. Izan ere, nekazariak ez bazuten laguntzarik jaso izan, EEEko nekazaritzak porrot eginga zuen iadanik eta hori honela ez zedin eman guztiz babestu behar ziren nekazal merkatuak.

Mundu-merkatuko nekazal ondasunen prezioak EEEko nekazal ondasunenak baino apalagoak dira eta diferentzia hori estaltzeko EEEko mugetan gainkarga aldakorrak ezartzen zaizkie nekazal ondasunen inportazioei. Era honetan, hirugarren estatuetatik datozen nekazal ondasunek, EEEn, mundu-merkatuetan baino baldintza gogorragotan lehiatzen dute, berauen prezioak artifizialki igotzen bait dituzte.

Bide honetatik lortutako sarrerak EEERenak dira eta bere aurrekontua finantziatzeko erabiltzen dira, ohizko sarrera gisa. Halere, esan behar da, denbora joan ahala, garrantzia galtzen ari direla sarreretan. Ahultze honen esplikazioa kanpo-presioan eta barne-presioan aurkitu behar da. Lehenbizikoa GATTetik dator, 1990eko errondan ikusi zen bezala eta bigarrena, EEEko nekazaritzaren indargaltzean ikusi behar da, ez bait dago urterik EEEko agintariak saiorik egiten ez dutenik nekazal ondasunen babesak murrizteko.

b) *Azukre eta isoglukosa ekoizteagatik ezarritako kotizazioak.* Kotizazio hauek sektore honek EEERekin egindako hitzarmenean finkatzen dira. Ekoizteagatik ezartzen dira kotizazioak eta merkatu batua eraikitzeke dira sarrera hauek. Bestalde, ondasun hauen merkatuko erregulapena ziurtatzen da eta EEEdi ondasun hauen biltegietako, honela eskatzen dutenean, gastuak finantziatzen ditu.

3. *BEZ.* Balio Erantsiaren gaineko Zergan oinarritzen den portzentai bat bezala kontsidera daiteke. Baina ez dauka ezer ikustekorik EEEdi estatu kide bakoitzak biltzen duen BEZarekin. Izan ere, estatu kideek BEZaren oinarri zergagarri diferenteak dituzte eta ondorioz kontzeptu horregatik bildutakoak NPGrekiko, adibidez, diferenteak dira. Beraz, estatu guztiek berdin ordain dezaten, BEZaren oinarri zergagarri homogeen bat definitzen da eta gero, zerga-tasa bat aplikatu.

Sarrera hau EEEdi dela kontsideratzen da, eta sarrera bereki bezala kontsideratuta dago, nahiz estatu kide bakoitzak hilero dagokion hamabirena transferitzen duten arren 1977an 6. direktiba onestu zenean, harmonizatu zen eta, bi urte beranduago, 1979an, indarrean ezarri.

BEZak estatu kideen ekarpenak ordezkatzeko 1980tik gauegunerarte (Mendebal Alemania, Luxemburgo eta Irlandak urte horretan onartu zuten) eta edozein kide berri, zerga hau onartu behar du, EEEdi kide izan nahi badu. Beraz, Greziak 1986ean onetsi zuen, nahiz 1981ean elkartekide bihurtu zen arren; Espainiar Estatuak 1986ean ere eta gainontzeko kide berriek ere BEZa ezarri beharko dute beraien zerga-sistemetan.

BEZa indarrean egoteak ez du esan nahi zerga hau homogeneoa denik EEE osoan. Are gutxiagorik ere ez. Estatu kide bakoitzak bere oinarri zergagarriak ditu (oraindik ere) eta zerga-tasa diferenteak. Horregatik, finantz-bide berri hau indarrean ezarri aurretik oinarri zergagarri amankomuna determinatu behar zen estatukide guztiek berdinduz ordain zezaten. Hau dela eta, ondasun- eta zerbitzu-zerrendak onetsi ziren oinarri zergagarri hau determinatzeko, era honetan estatu kide guztiek berdintsu finantz zezaten EEEren aurrekontua.

Oinarri zergagarri horri aplikatzen zaio portzentai bat (tasa) eta hau Elkartearentzat da. 1970ean, protzentai honen muga gorena %1ean ipini zen. Baina 1979an %0,78 erabili zen oinarri zergagarri homogeneo horri aplikatzeko; 1981ean %0,88; 1983an %0,997 eta ikusirik 1984ean EEEk defizita zuela, %1,4ra igo zen, nahiz 1986ean indarrean ezarri zen arren(9).

Azkenik, 1988ko Ekainaren 24ean, zerga-tasa % 1,4ean mantentzea erabaki zen, gehiago hazi ordeztu, eta estatu kide bakoitzaren oinarri zergagarri homogeneoa gehienez, bere NPGren % 55ean berdinduko zela onetsi zen. Era honetan, EEEko estatu kideek egin behar dituzten ekarpenak, BEZa dela eta, beraien izaera ekonomikoarekin lotuta aurkitzen dira.

Ohar gisa esan beharra dago, iturri hau, BEZarena, EEEren sarrera autonomo bezala kontsideratzen dela, baina ez dutela horrela ikusten EEEren ikerlari guztiek(10). Bestalde, erantsi behar da, sarrera hau ez dela askotan behar den moduan ulertu,

(9) Comisión de las CCEE.- El presupuesto de la CEE. Documento Nº 15, Madrid. 1984.

(10) Swann, Dennis.- The Economies of the Common Market. Penguin-Middlex. 1984. 76. orr. Gauza bera dio D. Strasser-ek. Op. cit.

zeren eta estatu bakoitzak BEZaren bidez bildu duenaren % 1 edo 1,40 EEerentzat dela ulertu bait da eta hau ez da horrela, baizik gorago azaldu den bezala. Hots, BEZaren oinarri zergagarri homogenoa definitzen da estatu kide guztientzat eta horri karga-tasa bat, orain % 1,4, aplikatzen zaio eta emaitza EEerena da(11).

4. *NPGren arabera*. 1988tik aurrera, eztabaida gogor batzuren ostean eta Gizarte-Fondoa eta Europako Fondoa sendotu nahian, gainontzekoak ikuitzeke utzita, diru iturri berri bat onetsi zen. Ondorioz Estatukide bakoitzak bere NPGren zati bat transferitu behar dio EEeri, era honetan gastuak eta sarrerak orekan mantentzea daitezen.

Sarrera guzti hauek laburbilduta honelako lauki bat aterako da:

1. Taula

EEEren Sarrerak (%)

Kontzeptua	1979	1987	1988	1989
1. Aduanetako eskubideak	35,5	25	19,6	19,9
2. a) Aduanetako gainkarga aldakorrak nekazal ondasunen prezioei	11,5	4,5	3,2	2,8
b) Azukre eta isuglukosa ekoiztearen kotizazioak	3,2	4,11	3,1	2,9
4. BEZaren ekarpena	32,4	65,5	54,5	56,5
5. Beste iturriak	15,8	—	—	—
6. NPGren portzentaia	—	—	16,23	17,3

Iturria: BBV. Situación 1988/4

(11) Op. cit. 76.orr.

Lauki honetan ikusten diren datuekin esan daiteke, lehenbizi, BEZa dela sarrera guztien erdia baino gehiago suposatzen duen diru-iturria. Hain zuzen, % 56,5 1989an. Bestalde, Aduanetako ordain-eskubide guztien zama beherantz doala nabaritzen da eta, azkenik, ikusten da ere, estatuen ekarpenak, beren NPGren arabera egiten denak, nahiko garrantzi handia duela; bestela, nabaria denez, defizitariora izango litzateke EEEn aurrekontua eta hori, edonola ere, ekidin nahi da. Gaintzeko sarrerak, bestalde, ez dute gehiegi suposatzen azken urte hauetako aurrekontuetan eta beraien zama erlatiboa, eskuharki, gutxituz joango da.

D) EEEn gastuen bilakaera

Denbora joan ahala, EEEn gastu-premiak gehitzen ari dira. Gastuak egiteko presio handia dago eta presio hori gizarte-taldeek egiten dute beuren antolaketaren arabera. Dударik gabe, hasiera batean ez zeuden langabe aunitz EEEn zehar eta ondorioz Europako Gizarte-Fondoa sendotzeko eta handitzeko presio gutxi zegoen eta hori iraun zuen urtetan zehar aldaketa nabaria izateke. Gaurregun, ordea, langabezi-tasa altuak daude edozein estatu kidetan eta beraz, talde hauek EEE legitimatu dezaten gutxiengo laguntzak jaso behar dituzte eta hori dago, hain zuzen, zergati bat EGF hedatzeko. Presio hau dela eta, epe ertain baterako EEEn gastu erlatiboetan bikoiztea nahi da EGFk zuen portzentaia, %14ra iritsi arte.

Beste presioa erregio azpigaratu edo arazoak dituztenengandik dator. EEEn historian eskualde batzuk abantail ugari erdietsi dituzte eta bien bitartean, beste eskualde batzuk, hori diraute garapena zer den ezagutzeke, are gutxiago ongizatea. Beraz, batzuen oparotasunak, besteen txirotasunarekin topo egiten du eta

hau ez da bidezkoa elkarte bat legitimatu nahi denean. Horregatik sortu zen, hasiera-hasieratik, Italiarrei amore emanez, Europako Inbertsio-Bankua eta beranduago, 1975ean, presio politiko berriak zirela eta, EGEF (FEDER). Orain, fondo honen partizipazioa ere, gastu guztiekiko, bikoiztu nahi da epe ertain baten barruan⁽¹²⁾.

Nekazaritzan, aldiz, alderantzizko fenomenoak ematen ari da. Izan ere, nekazariak gutxituz doaz EEEn zehar eta beraz, beren presio politikoa urritzen ari da. Denbora joan ahala, sektore honen ahulezia jabetzen den heinean, nekazaritza babesteko egiten diren gastuak murriztu egingo dira. Iadanik murrizketa horiek egiten saiatu dira Bruselasko agintariak, oraindik helburu hori erabat erdiesteke. Baina epe ertain batean lortuko dute gastu horiek gutxitzea. Azken finean, nekazariak gutxitzen ari dira eta beraz, politikoki garrantzia galtzen eta gutxiago axola zaie agintariei "talde marginal" honen legitimazioa eta onespina galtzea.

Halere Bruselaseko agintariak kontutan dituzte presio guzti hauek eta arreta handiarekin jokatu nahi dute gastuak disparatu ez daitezen. Beldur dira EEEn aurrekontua estatu kideenekoaz gain, defizitarioa izan daitekeela pentsatzea ere. Horregatik arreta hori. Beraz logikoa da gastuak eta sarrerak kontrolatu nahi izatea eta honetarako "sapai" antzeko bat erabiltzea erabaki zen. Hain zuzen, 38. Europako Kontseiluan erabaki zen kontrol hau ipintzea, gastuak mugatzeko.

(12) 1993rako nahi da helburu horretara heltzea. Horrez gain presioak daude fondo gehigarriak sortzeko. Hots, Kohesio-Fondoa, Maastricht-en onartu zena, nahiz protokolo moduan dagoen arren.

EEEren sarrera autonomoak edo propio osoak EEE(13) guztiaren BPGrekiko, 1988an, % 1,15 baino gehiago ezin zitekeen izan; 1989an % 1,17; 1990ean % 1,18; 1991an % 1,19 eta 1992an % 1,20ean dago jarrita sarreraren muga(14). Beraz, estatu kideen konpromezuak nahiko estuak dira EEEren gastuak eta sarrerak kontrolpean egon daitezen haien kredituak ere BPGren % 1,30tik behera edukitzea nahi bait da.

Zenbait azterlariantzat, EEEren aurrekontuaren zama ekonomikoa adierazgarria da EEE estatu federala gisa arbuizatzeko ekonomiaren ikuspuntutik. Izan ere, estatu federal batean gobernu zentralak BPGren % 10-14 erabiltzen du bere aurrekontuetan eta EEEen zifra hori oso urrun geratzen omen da. Ekonomi ikuspegitik aztertzen bada, ez dago zalantzarik oso luze joko duela BPGren portzentai horietara iritsi aurretik. Baina politikoki ez dago zalantzarik, EEEek dituen eskuduntzak oso garrantzi handikoak dira, ekonomiaren arloan bederen, zentroaren erabakiak, hots, Bruselastik hartutakoak, nahitanahiez betetzea eskatzen bait zaie estatu kideei. Gainontzeko eskuduntzetan, hots, defentsa, barne-segurtasuna, etab. bidea egiteke dago eta denborak esango du nola eratzen diren eskuduntza horiek, moneta batua barne*.

(13) Hiru elkarteetako sarrera autonomoak dira eta gastuei dagokienez, 1992an, Elkarte guztien gastu izendatutakoak BPGren % 1,3 baino gehiago ezin daiteke izan.

(14) Strasser, D. Op. cit. 173 eta 174. orr.

* Ikus 1992ko lehen hiruhilabeteko LARRUN aldizkarian nire artikulua: "Maastricht-eko gailurra".

GASTUAK

EEEren gastu banaketa 2. taulan ikus daiteke.

2. Taula**EEEren Gastuak (%)**

Kontzeptua	1979	1987	1989
1. Europako Nekazal Fondoa	71,9	63,5	67
a) Prezioak bermatzeko	2,3	2,6	67
b) Bideratzeko	0,3	0,5	67
d) Arrantza			
2. Europako Gizarte-Fondoa	3,8	7,5	7
3. Eskualde-Garapenerako Europako Fondoa	4,84	7,57	10
4. Ikerketa eta Garapena (I+G)	1,9	2,65	3
5. Garapenerako laguntza (Lomeko Konbentzioa)	3,44	3,7	2
6. Funtzionamendurako gastuak	6	4,8	5
7. Besteak	6	4,8	6

Iturria: BBV. Situación 1988/4 eta N. Navarroren "EEEren aurrean"etik.

Lauki honetan garbi geratzen da nekazaritzara doanak duela garrantzi handiena, hain zuzen, bi heren baino gehiago nekazaritzan gastatzen da, prezioak bermatzeko eta produkzioa bideratzeko. Hau da, EEEk duen handicap-a bere politikak garatzeko, gastuen portzentai handi hau nekazaritzan erabilita, gainontzeko politikak eragiteko ez bait da margenik geratzen. Beraz, horretan datza gaurregun EEEk duen arazoetariko bat, gainontzeko helburuak erdiesteko fondo urriak geratzen bait dira.

Gero, Gizarte-Fondoaren bilakaera nabaria da. 1979an gastu guztien % 3,8 besterik ez bazen ere, zortzi urte beranduago, % 7,5era igotzen da eta asmoak, epe ertainerako, bikoiztea da, hau da, gastuen % 15era heltzea. Dena den, geroak esan beharko du ea Fondo honen betebeharrak asetuta dauden edo gehitu behar diren. Azken erantzuna, gizarte-arazoetan egongo da eta bereziki langabeziaren bilakaeran.

Eskualde-Garapenerako Europako Fondoa (EGEF) 1975ean sortu zen eta handik lau urtetara, gastu guztien % 5era iritsi zen. 1987an, % 7,5 zen eta bi urte beranduago % 10. Ikusten denez, hazkunde-maila nahiko handia du fondo honek eta ildo honetatik jarraiko denaren igarpena dago. Dena den, eskualde-politika irmo bat ez da egon 1975etik aitzinera, bai ordea aldaketa ugari eta ondorioz emaitzak nahiko eskasak direla esan daiteke. Ikustekoa da hemendik aurrera zer gertatuko den, fondo hauek banatzeko koordinatzeko eta kudeatzeko erizpideak sakonki aldatu bait ziren 1988an.

Ikerketa eta Garapena (I+G) EEERen erronka da estatu garatueneekin lehian jarraitu nahi badu. EE Eko agintariak, Mitterrand lekuko, oso urduri jarri ziren Reagan lehendakariak Izarretako Gerlarako Proiektua (= Strategic Defense Initiative; SDI) aurkeztu zuenean. EE Erentzat izugarrizko erronka izan zen eta zerbait egin beharrean zegoen. Orduan aurkeztu zen EUREKA proiektua Mitterrand-en eskutik. Orduz gero, proiektu ugari aurkeztu dira eta egitarau anitz eskaini.

Azkenik estatu azpigaratuei ematen zaizkien laguntzak daude, gastu guztien % 2-3 inguru suposatzen dutelarik. Aurrekontu-partida hau onetsi zen EE Eko estatu kideen kolonia-ohiei laguntzak emateko asmoz eta Lomeko Konbertzioetan arautu dira

batipat. Gero, Espainiar Estatua eta Portugal sartu ostean, partida hori banatzeko presioak handitu dira. Izan ere, Portugalek 1974rarte mantendu zituen koloniak Afrikan eta logikoa denez kolonia-ohi horiek eskubide osoa dute finantzbide hauek eskuratzeko. Ez da horrela gertatzen Espainiar Estatuaren kolonia-ohiekin, nahiz Karibe aldera bideratzen hasiak dauden arren zenbait dirutza.

GASTUEN ERABILPENA

EEEren aurrekontuak aipatu direnean gastuen banaketa azaldu da. Hain zuzen, gastuen zati handiena, nekazal ondasunen prezioak bermatzeko erabiltzen da: ENBBF-berma. Gero, (ENBBF-bideratzeko) esleitzen diren fondoak daude. Bere izenak adierazten duenez nekazaritza bideratzeko inbertsioak eta laguntzak eskuratzeko dira fondo hauek. Azkenik, EGEEF eta EGF daude, urtetik urtera garrantzi handiago hartzen ari diren fondoak.

Atal honetan, hiru fondo hauen azterketa bat egingo da(15).

Europako Gizarte-fondoa (EGF)

EGF Erromako Tratatuarekin jaiotzen da. Tratatuaren 123. artikulua zera esaten du: EEEko langileen bizi-maila igotzeko eta enplegua ziurtatzeko EGF sortu behar da. Beraz lege-agindu bat da agintariek derrigorrez bete behar dutena. Honez gain, enplegu-aukerak eta langileen higikortasuna bultzatzea nahi dira. Hau da, pertsona eta batipat langileen zirkulazio librea

(15) M. Navarro.- Op. cit. eta J. del Castillo. " La reforma de los fondos estructurales"; BBV; Situación 1989/3. Xehetasun ugari aurki daitezke bi lan hauetan.

bermatu nahi da EEEn. Bestalde, Tratatu berean, 125. artikuluan, langileei enplegu produktiboak bermatzea eskatzen da honetarako lanbide-birziklapena eta mugitzeagatiko kalteordainak, baita lanorduak partzialki gutxitzen badira ere; kasu guzti hauetan, EEEK laguntzak emango dizkie afektatuei.

Hasiera batetik, lanbide-heziketa eta langabetuei ematen zaizkien laguntzak aintzakotzat hartu ziren. Gerora, ekonomiaren bilakaera ikusi ostean, gazteentzat egitarauak sortu ziren, lan-merkatuan gehien kaltetuenak gazteak bait dira. Beraz, EGFren helburu nagusia EEEn sortzen diren gizarte-arazo edo, batipat, langabetuen egoerak hobetzea da. Honetarako eskaintzen diren egitarauak, bestalde, berehalako eta epe ertaineko eragina izango dute.

Zein da, ordea, EGFk betetzen duen papera?. EEE helburu ekonomiko soilekin osatu nahi izan bazen, Europar gizartearen segmentu askok gaitzetsiko zuen batipat, Europaren eraketa berri horrek ongizaterik sortzen ez zuelako. Jakina da, hirurogei eta hirurogetamarreko hamarkada erdirarte garapen ekonomiko indartsua eman zela eta ondorioz gizarte-arazo ugari estalita egon zirela. Baina horrek ez du esan nahi arazorik ez zegoenik. 1973tik aurrera arazo horiek bere gordintasun osoarekin agertzen dira eta EGFk protagonismo handiagoa hartzen du, EEEn bideragarritasuna posible eginez(16).

Azken finean, garapen ekonomikoak dituen gorabeheren ondorioz, gizartearen segmentu batzuk afektatuta geratzen dira eta horrelako egoeraren errua EEEn eraketari egotzi izan bazioten

(16) Lodge, Juliet.- "Institutions and Policies on the European Community 99. orr. Tesi hau defendatzen du liburu honetan.

EEEren esistentzia bera zalantzan jar zitekeen eta beraz ez zen legitimatuko egin den bezain agudo. Eta egoera horri ere aurre egiteko, Erromako Tratatuan Fondo hau, EGF, onetsi zen.

Halere, ez da pentsatu behar EGF dela EEEren lanabes bakarra gizarte-arloan. Era honetan, Erromako Tratuak arau orokor ugari ematen ditu, nahiz gero, hedatze-garaien, aski murriztuta geratzen den arren, eredu bat ez bait dago, bai ordea estatu kide bakoitzaren eredu.

Erromako Tratuaren irakurketa egiten denean ohartzen da bat, Ameriketako EEBBen eredu indarrean jarri nahi dela. Hain zuzen, han ematen den pertsonen zirkulazio librea, batipat langileena, bermatu nahi izan zen 1957ko oinarrizko dokumentu horretan. Hain zuzen ere, Italiar langileek Alemanian lana zuten eta haientzat egoera egokitu behar zen, estatu kide honetako langileen eskubide berak erdiestea helburu ipiniz. Beraz, zirkulazio libre horrek soldata berak, Gizarte-Asegurantzak bera etab. suposatu behar zuen. Beste hitzetan esanda, langileen higikortasuna bizkortu nahi zen eta horretarako atzerritarren lan-eskubideak egokitu eta homologatu behar ziren etxekoekin. Hau dena Tratuaren 48, 49, 50 eta 51. artikuluetan jasotzen da.

Bazegoen, egon ere, beste jarrera bat. Frantziar estatuarena, hain zuzen. Estatu kide horretako agintariek kezkatuta zeuden bertako Gizarte-Asegurantzak gainontzeko kideena baino garestiagoa zela eta ondorioz frantziarrek konkurrentzialtasuna galtzeko arriskua zutela. Beraz, Gizarte-Asegurantzak ere berdindu behar ziren produkzio-kostuetan antzeko eragina izan zitzaten EEEen zehar.

Arazo hauez gain bazegoen beste bat ere eta berau emakume eta gizonezkoen soldaten diferentzietan zetzan. Azken finean, sexu diskriminazioa suntsitu nahi zen, norantza aurrerakoi baten barruan, nahiz, gaurregundik begiratuta, EEEren legitimizazioaren beste alderdi bat bezala uler daitekeen.

Erromako Tratatuaren 50. artikuluaaren arabera, EEEko estatu kideek politika egokiak eratu behar dituzte langile gazteek elkarganbio ditzaten. Langile gazteek, horrela nahi badute, erraztasun guztiak izan behar dituzte bere estatutik kanpo lana aurkitzeko eta EEEk lagundu behar die langile mota hauetakoak kontratatzen dituzten enpreseei. Programa hauek gauzatuta, EEE homogeneoagoa erdiestea posible izango zelakoan zeuden garai hartako agintariak. Geroago, gazteen elkarganbio honek beste bide batzuk hartu ditu, hain zuzen, ERASMUS bezalako egitarauak helburu berak edo antzekoak bete ditzaketela suposa daiteke, urrutirago joateke.

Gazteek Europar nortasuna, estatu kideenaren ordeiz, beregana dezaten, EEEko agintariak neurri ugari hartu dute, hala nola lanpostu aukerak, turismoa, etab. Geroago, Hezkuntz Ministraritzetan kontutan hartu da Europaren historia ikastea edo Europako hizkuntzen eskaintza egitea. Programa guzti hauek, azken finean, Europar kontzientzia sortu nahi dute, batipat, gazteek beraiena egin dezaten Europaren ideia eta edonon daudela ere arrotz ez daitezen sentitu, Europa beraien nazio gisa senti dezaten.

Politika guzti hauek egiteko, hots, EEE legitimizatzeko, Europar Gizarte-Fondoa sortu zen, egitura-fondo gisa. Hasiera batean, lehen esan bezala, EGFren helburua langileak estatu kide batetik bestera mugitzea zen eta horretan egiten ziren kostuak

estaltzen zituen edo langile ez-espezializatuak laguntzak ematen zizkien lantoki berrietarako egoki zitezen. Hots, lan-eskaintza gertatzea zen eginkizunetako bat. Geroago, 1971ean, fondoak erreformatu egin ziren eta hurrengo aldaketak 1977an egin ziren berriro, egoera berriari aurre egiteko.

Aipatu behar da ere, Irlanda EEEn sartu zenean bere eragina izan zuela EGFren orientazioan. Izan ere, Irlandak ez zuen inolako tradizioarik industri munduan eta fondo hauek erabiltzen hasi ziren bertako langileak egoki zitezen. Britaina Handia Irlandarekin batera bihurtu zen EEEn kide eta bertako eskualde asko industri ikeako bezala kontsideratu zituzten eta beraz, fondo hauek ere eskuratzen hasi zen.

1971erarte, EGFren fondoak estatu kideek erabiltzen zituzten berauen egitarauak betetzeko. Urte honetatik aurrera, Europar Batzordearen esku geratzen dira eta laguntza-plan guztiak Batzordeak beharko ditu nahiz plan hauek estatu kideetako gobernuek aurkeztuak diren arren. Hasieran, talde zehatzak, adibidez, ehungintzako langileak edo EEEn nekazaritza politikak baztertutako nekazariak aukeratu ziren laguntzak jasotzeko; baita ere emakume langile edo gazteak. Halere, fondo erdiak baino gehiago eskualde txiroetara joan ziren. Eta jakina, krisialdian sartuz gero, eskualde hauetako gizarte-arazoak larritu egin ziren eta beraz EGFren premia handitu. Zeresanik ez Grezia, Espainiar Estatua eta Portugal EEEn kide bihurtu zirenean.

Beraz, hasiera-hasieratik, EGFren helburua garbi dago. Nolabait esateko, Europar "gozokia" birbanatu nahi da, kaltetuenen egoera hobeto dadin. Azken finean, errentaren birbanaketarako lanabes bat besterik ez da. Horren atzean, merkatuko indarrek hala erabakita, banaketa ez-justu bat egiten

dute eta indar hauei bere kasa utzita ezin daiteke Europa integratu bat sortu. Hortik EGFren izateko arrazoia.

Lehenago esan denez, 1971ean EEEko Ministrari Kontseiluak EGFren papera erreformatu zuen eta operatiboagoa bihurtu zen, autonomia eta malgutasuna bereganatuz. Ez hori bakarrik, garai hartan nabariagoa zen EEEren eraketak toki askotan arazoak sortzen zituela eta beraz EGFren eginkizunetako bat arazo horiek baretzea izan behar zuen. Gainera, hamarkada horretan, EGFa EEEren aurrekontuan integratu ziren eta alde batera geratu ziren estatu kiden ekarpenak, eta orduz gero, aurrekontu propio baten barruan sartuta agertzen da.

Esan bezala, EGFren Erreforma 1971ean egin zen eta 1983rako EEEren gastu ororen % 6,5 erabiltzera iritsi zen. Zifra honek erlatiboki bederen, nahiko garrantzia hartu zuen denboraldi horretan, baina ez behar zen adinekoa, gastu gehienak nekazal ondasunen prezioak bermatzeko egiten bait ziren eta horrez gain, estatu kide berri eta arazo ugarikoak integratu edo integratzekoak ziren, eta fondoan premia ere asko gehitu zen, banatzeko eskakizunak etengabe ugaritu bait ziren(17).

1983an Ministrari Kontseiluak berriro erreformatu zuen, garai berriei aurre egiteko. Erreforma horren ostean, 25 urtetik behekoak aintzakotzat hartzen dira eta EGFren gastuen kopuru garrantzitsu bat talde horri laguntzeko izango da; emakumeek lanera itzultzeko planek ere garrantzia izango dute; gutxitu edo helbarritutako pertsonentzat ere fondoak egongo dira, etab.

(17) El Agra.- " The Economics of the European Community Philippe Allan /St. Martin's Press. Reddington., Oxford. 1985. 262 eta hurreng. orr. eta, Paul Teague.- "The European Community: The social dimension. Cranfield. London. 1989. 1. kapitulua.

Programak gehitu nahi ziren, baina dirutza ez zen gehitu eta horregatik erreformak ez zuen arrakasta handirik izan.

Bestalde, esan behar da, 1978tik gerora, Bremen-go Europar Kontseiluan egindako aitorpenaren ostean, langile gazteei (25 urtetatik beherakoak) laguntzak ematea erabaki zen lanpostu berriak sor zitzaten. Horrez gain, 1977an, Berlinen Bokaziozko Entrenamendua Garatzeko Europar Zentrua ireki zen. Eta honela joan da arau berriak ematen, gizarteko segmentu ahulenak babestu nahiean(18).

EGFren balantze bat egiterakoan azken erreforma egin arte, orohar, esan daiteke ez zela oso positiboa izan, hein handi batean behar ziren adina fondo erdiesten ez zituelako. Hortik, erreglamendu berria onetsi zenean fondo horiek bikoizteko asmoa egotea merkatu batua lortzen denerako, egoera berri horrek, 1973ko krisialdiaren antzeko ondorioak izan bait ditzake eta horri aurre egiteko fondo ugariagoen premia dagoela inork ezin dezake uka. Bestalde, esan behar da, Erromako Tratatuak gauza ugari esaten dituela gizarte-politikari buruz, baina ez duela gehiegi zehazten eta epeak ere ez dituela finkatzen markatutako helburuak erdiesteko. Horregatik estatu kide batzuk ihes egitea gizarte-arazoak mahai gainean planteatzen direnean, azken finean, arazoak daudenean egiten bait da lana.

Europako Fondoan Birreraketa

Europar Akta Bakarrak (EAB) Erromako Trataturia zehaztu eta aldatzen du zenbait arlotan. Adibidez, eskualde-garapenerako fondoak egitura-fondo egiten ditu. Horrez gain, egitura-fondo

(18) Swann, Dennis.- Op. cit. 286. orr.

guztien koordinazioa lortu nahi da EABren 130.B artikuluan aditzera ematen denez. Bestalde, EABren 130.D artikuluan, Batzordeak konpromisoa hartu behar duela dio egiturazko fondoan funtzionamendua arautzeko, gero ezartzen diren helburuak bete daitezen.

Beraz, erreglamentu berriak, indarrean daudenak, EAB onetsita gero egin ziren eta 1988koak dira. EGEF erreformatu zenean, gainontzeko egitura-fondoak ere erreformatu eta egokitu nahi izan ziren eta hauen artean, EGFren erreglamentua ere berritu zen. Azken erreglamendu berri honen arabera, aurrekoen ildotik jarraituz, EGFk ez du geografi euskarririk eta beraz ez zaio lotzen eskualde edo lurralde bati. Bai ordea EEEk finkatu dituen 5 helburuei, geroago ikusiko denez, EGEFa aztertzen den atalean.

Halere, esan behar da EGFk eskualdeekin zerikusi handia duela. Adibidez, 1. helburuaren barnean sartzen diren eskualde azpigaratuetan, garapen ekonomirako langileak trebatu behar dira eta beraz EGFtik laguntzak jasoko dira. Era berean, nekazaritza ere arrazionalizatu beharko da eta horretarako daude ENBBF-bideratze. Orientabide planak eta laguntzak eta politika hauen ondorioz, normala denean, nekazaritzan langabezia sortzen da eta egoera hori hobetzeko EGFren beharra izango dute lagabedian erori diren langileek.

2. helburuko eskualdeak, bestalde, industria ikean duten eskualde edo zonaldeak dira eta zeresanik ez dago langabetu ugari dutela horrela sailkatzen diren eskualdeek. Beraz, EGF eta EGEFtik fondoak eskualdekatuta egongo dira eta koordinazio minimo bat eskatuko dute.

Aldiz, iraupen luzeko langabezia (3.helburua) eta gazteen lanbideraketa errezteko (4. helburua), bakar-bakarrik, EGF erabiliko da eta ez dira eskualdetuta egongo laguntza hauek, nahiz, orohar, eskualde arazotsuenetan azaldu langabezi-mota hauek. Azkenik, 5. b) helburuan, EGFk bere eginkizuna izango du; izan ere, nekazal eskualdetan ematen den garapen ekonomikoaren ondorioz, garapen arrazionalagoa izango da, baina, halere, langabezia ugartu egingo da eta honek amankomun politikaren koordinazioa eskatzen du, lehen ez bezala, eta beraz, ENBBF-bideratzekotik eta EGEFtik etortzeaz gain, EGFtik ere etorriko dira laguntza horiek.

Zalantzarik gabe, EGF gainontzeko egitura-fondoekin koordinatu eta osatu egiten da. Halere, iharduera zehatz batzutan erabiltzen dira fondo hauek. Esan ere, EEEn historian zehar arazo berriak sortuz joan direla eta hauei erantzunak ematea derrigorrezkoa bihurtu da. Adibide gisa 25 urtetik beherakoentzak desenplegu-laguntzak izango lirateke, edo hauei enplegua emateko egiten diren saioaldiak edo lanbide berrietan gaitzeko laguntzak,...

Zenbakitzen hastea, edozein arlotan bezala, zaila da, baina EGFren iharduera garrantzienak, aipatzen bederen, saiatuko gara. Lehenbizi esan behar da, EGFk ez duela lurralde zehatz bat hartzen, baizik, printzipioz bederen, EEEn lurralde osora hedatzen dela; non arazoa han EGFren eskua, esango genuke. Gero, finantziatzen dituen iharduera zehatzei buruz, EGFren eginkizun garrantzitsuenak lanbide heziketara eta lanbide orientaziora luzatzen dira. Hauez gain, lanpostu berriak sortzen laguntzen du, estatu kide diferenteetako enpresetako langileen elkarganbioak ere gogoko dira. Kontutan izan behar da 25.urteik beherakoentzat egitarau bereziak egoten direla gazteei lan-

-merkatuetan sarrera errazteko. Amaitzeko, esan behar da, EGEF eta EGFk estudioak finantziatzen dituztela zonalde baterako garapen-planak edo fondoak egokien erabiltzeko; beraz, ikerketak ere sartzen dira EGFren planetan, besteak beste.

Europako Garapen Ekonomi Erregionalerako Fondoak (EGEEF)

Gaurregun asko mintzatzen da EGEFri buruz, baina EEE eratzen hasi zenean, ez zen inola ere kontutan hartzen eskualdeen garapena. Erromako Tratatua onetsi zenean bazeuden, egon ere, beste zenbait arazo eta eskualdeak ez ziren aintzakotzat hartu. Izan ere, Italiarrak kenduz gero, gainontzeko bost estatuek, ez zeuzkaten arazo larriak, une hartan, eta eskualdeen garapena, aparkatuta utzi zuten.

Erromako Tratuak ez dauka titulurik eskualde-garapenari buruz. Horregatik ez zen esleitu inolako finantzabiderik. Baina horrek ez du adierazi nahi eskualde-arazorik ez zegoenik. Hain zuzen ere, eskualdeen diferentzia ekonomikoak nabariak ziren Erromako Tratatua onetsi zenean. Garai hartan, berrogeitamarreko hamarkadaren erdialdean, eskualde-diferentziak bazeuden eta itxaron zitekeen diferentzia horiek mantentzen baziren EEE bera auzitan jarriko zela. Baina halere, ez zen inolako lanabesik sortu Europako Inbertsio Bankua kenduz gero (EIB) eta berau Italiarrei egin zitzaizen kontzesioa izan zen, kontzientziaturik bait zeuden zerbait egin behar zela Mezzogiorno atzerapenetik ateratzeko.

EEEren konstituzioa (ET) arakatzen baldin badugu, nabari geratzen da, hitzaurrean bertan, EEEren sortzaileak eskualdeen garapenez kezkatzen direla. Bertan, honela diote: "Kezkatuta agertzen gara batasun ekonomikoa bultzatzeko eta garapen

harmoniosoa indartzeko, era honetan eskualde-ezberdinen arteko diferentziak gutxi daitezen eta atzeratuenean (eskualdeek) abantailak jaso ditzaten". Geroago, zeharkako aipamenak badira ere, 2. 39 (2), 49 (d), 75 (3), 80.(2), 92 eta 94. artikuluetan eskualdeen aipamenak agertzen dira. Hain zuzen, 92. (c) artikuluan, zehazki, Mendebal Alemaniako zenbait eskualderi laguntzak ematea zilegi dela esaten da, era honetan desabantailak dituzten eskualdeek konpentsazioak jaso ditzaten. Are gehiago. Artikulu beraren, 3. puntuaren a) eta b)n eskualdeen garapenerako laguntzak onesten dira eta Merkatu Batuari inolako kalterik ez diela egingo onartzen da. Beraz, Erromako Tratatuan ez da esaten zehazki eskualdeak garatzeko fondo bat sortu behar denik, baina, zeharka bederen, eskualdeei buruzko arazoen aipamena egiten da, besterik ezean, eta horrek, noski, lanabesik behar du.

Gero, Europar Akta Bakarrean, V. Titulua eransten da eta 130. artikulua, bere A, B, C, D eta E puntuetan, EGEFk buruz zehaztapen guztiak ematen dira. Beraz, 1987tik aurrera, EGEF egitura-fondo bihurtzen da eta bere garrantzia izango du. Azken finean, artikulua honek, 1975etik gerora egin zena legeztatzen du, juridikoki onartuta geratzen bait da. Bestela, EEEren kronikari ugarik esan duten bezala, Elkarrearen izaera bera zalantzan jar zitekeen.

130.D-k dioenez, EGEFk gainontzeko egitura-fondoekin koordinatu behar du, era horretan emaitza handienak eta efikazienak erdiesteko. Beraz, EEE edo estatuen fondoak ezin daitezke bere gisara utzi koordinatzeko. Fondo urriak dira eta ahal den hobekien erabili behar dira. Baina, helburuak, jadanik, jasota zeuden eta EABk errepikatu besterik ez du egiten. Artikulu honek esaten du, Europar Kontseiluak proposamen global bat egin behar

duela fondo hauek hobekien erabiltzeko eta koordinatzeko EGF eta ENBBF-bideratzekoarekin. Hau dela eta, egitura-fondo guzti hauek erabiltzeko, Brusselasek Elkar Laguntzarako Eremuak (Marcos de Apoyo Comunitario) onesten ditu, aurretik estatu kide bakoitzak eta Batzordeak landuta.

Behin egitura-fondoak hedatu ostean, bere kopurua ere sendotu behar zen eta EEEn konpromezua fondo hauek, EGEF, EGF eta ENBBF-bideratzearenak bikoiztu nahi dira. 1987an 7 mila milioi ECU baziren, 1993an 14 mila milioi ECU 25 esleitu beharko dira, 1988ko baliotan. Beraz, "kontzientzia" dirutan zehaztu beharrean aurkitu dira EEEko agintariak.

EGEEFren Historia Laburra

Europako Ekonomi Elkartean beti egon dira eskualdeen arteko diferentziak, baina ez ziren aintzakotzat hartu Erromako Trataturia idatzi zenean, nahiz Italiarrek kezka hori azaldu zuten arren. Hauei egin zitzaien kontzesioa Europako Inbertsio-Bankua onartzea izan zen. Banku honek kredituak emango zituen desoreka errejionalak gutxitzeko, besteren artean, eta mailegu-hartzaile nabariena Italia zen. Orain ere antzeko betekizuna du, baina ez da nahikoa izan arazo hori gainditzeko, hau da, erregio desorekak baretzeko.

Eskualde-diferentziek hor zirauten, nahiz 60. hamarkadan, emigrazioa zela eta, pizka bat gutxitu ziren arren. Baina arazoak ez ziren konpondu. Are gutxiagorik ere ez. Adibidez, 60ko hamarkada erdialdean, biztanleko BPGren erlazioa, eskualde aberatsen eta txiroen artekoa, 4:1 zen; 1970ean 2,9:1. Krisialdia hasiz gero, berrriro, 4:1era pasa zen. Beraz, diferentzia nabariak ohartzeke geratzeko.

1970ean, Hamburgoren indizea %197,5 (EEEren batezbestekoa=100) zen eta, bien bitartean, Kalabriarena %39,40; 1977ean, zenbaki horiek %224,6 eta %34,6 ziren eskualde beretan. Dirudienez, 60etako garapenarekin zertxobait gutxitu ziren diferentziak, baina, berriro, aurreko egoerara itzuli zen, diferentziak handitzeko bidea hartu bait zuten.

Eskualde-arazo hauei konponbide bat emateko asmoz, 1969ean, EEEk paper aktiboa jokatu behar zuela pentsatzen zen eta proposatu ere, proposatu zen, Regional Development Rebate Fund (RDRF) sortzea. Fondo hau, hain zuzen, EEEren aurrekontutik finantziatuko zen eta zuzendaritza Standing Regional Development Committeek eramango zuen. Batzorde honetan, bestalde, Europar Batzordekoek eta EIBkoek lekua izango zuten. 1971ean laguntzak onestu ziren, baina sapai baten barruan(19) eta ez zen aintzakotzat hartu RDRF sortzea.

1972an, Werner Komiteak EEEk eskualdeetan eskusartu behar zuela proposatu zuen, bestela zaila ikusten zuen Europaren Ekonomi eta Moneta-Batasuna (EMB) erdiestea. Eskualde-desberdintasunak moneten egonkortasunaren aurka zeuden Werner-en eritziz eta kapialek ere ihes egingo zutela zioten eskualde txiroetatik aberatsetara. Beraz, bi arazo hauek konpondu nahi baziren, nahitanahiez, eskualdeen arteko deferentziak gutxitu beharrean zeuden politika egoki eta eskusartzaile baten bidez. Esan behar da, garai honetan Irlanda eta Bretaina Haundia presionatzen ari zirela eskualdeentzat politika eta fondo egoki batzuk antola zitezen.

(19) Sapai hori % 20ean ezarri zen. Beraz, estatu batek eman zezakeen kopuruak inbertsio osoaren % 20 hori ezin zezakeen gainditu. 1975ean sapai hori aldatu nahi izan zen. (Ikus: Juliet Lodge.-"Institutions and Policies of the EEC. Frances Pinter. London. 1983).

Gero, Pariseko Gailurrean, 1972an, beste urrats txiki bat eman zen. Bertan, Britaina Haundiak argumentatzen zuen EGEF sortzeak eskualde garapena ekarriko zuela eta Britaina Haundiak, aurrekontua finantziatzeko ematen zituen dirutzak fondo horretatik berreskuratuko zituela, bestela oso gutxi jasotzen bait zuen ENBBFtik, gainontzeko elkartekideekin konparatuta. Bilkura honetan EGEF sortzea proposatu zen, hurrengo urtean, 1973an, indarrean jartzeko, baina beste bi urte igaro beharko zen.

Fondo hauek, bestalde, estatu kidekoen fondoekin koordinatu behar ziren eta gastatzeko lehentasuna eskualde azpigaratuek izango zuten eta ondoren industri ikeako eskualdeak. Kontutan hartu, 1973an Thompsonen txostena argitaratu zela eta bertan izugarrizko desberdintasunak nabari ziren eskualdeen artean eta beraz, arazo horri erantzuteko kezka eta larritasunak hazi ziren. Hortik, lehenbaitlehen zerbait egin beharra arazo hau konpontze-bidean ipintzeko.

1974ean, Pariseko Tratatuan EGEF sortzea erabaki zen eta fondo horretarako £ 540 milioi esleitu ziren. Dirutza honen zati bat (quota-section) kuota-atala bezala ezagutzen zena eskualdeen artean banatuko zen baina estatu kide bakoitzak bere zatia eskuratuko zuen inbertsio erregionaletan erabiltzeko eta gainontzekoa (non-quota-section) Europar Batzordeak nahi zuen eran gastatuko zuen, baina beti eskualdeen garapena kontutan izan behar zuelarik. Lehentasuna, mugaldetako eskualdeek izan behar zuten. Dena dela, hasierako diru-kopurua, Thompson-ek nahi zuenaren erdia besterik ez zen eta bost urte beranduagorarte ez zen bikoiztu (1978-80).

Estatu kide bakoitzari portzentai bat esleitzen zitzaion eta honela kalkulaturakoa zegokion estatu bakoitzari, hain zuzen,

kuota ataletik. Beraz, ez ziren Thomsonen erizpideak kontutan hartu eta bai estatu kide bakoitzak zituen eskualde-arazo-maila. Portzentai hauek eskuratzeko proiektuak aurkeztu eta onetsi behar ziren eta banaketa horrela geratu zen:

Italia	35,49%	Mendebal Alemania	%4,65
Bretania Handia	23,80%	Holanda	%1,24
Frantziar Estatuak	13,64%	Belgika	%1,11
Grezia	13,00%	Dinamarka	%1,06
Irlanda	5,94%	Luxemburgo	%0,07

Iturria: Dennis Swann. Op. cit.

EGEFren lehen Erreglamentua hasieratik 1984rarte egon zen indarrean eta Grezia sartu ostean bigarrena onetsi zen, estatu kide berri honek arazo larri eta latzak bait zituen eskualdeetan. Erreglamentu horrek proiektuen kofinantziazioa bultzatzen zuen, (zonaldeak ere sar zitezkeen) eta urte aunitzetarako planak izan zitezkeen.

Fondoen banaketa, bestalde, zehaztuta geratzen zen estatu kideen artean. Baina estatu kide bakoitzak "urkila" moduan, gutxiengo portzentai bat eta gehiengoa izango zituen. Beraz, estatu batek eskualde-proiektu ugari aurkeztuz gero, aukera gehiago izango zuen gehiengo portzentaitik hurbilago egoteko, proiektu gutxi aurkeztuta baino. Espainar Estatuaren protzentai hau %8,36 eta %10,64ren artean kokatzen zen.

Bigarren erreglamentuarekin, oraindik, banakako proiektuak mantendu eta bultzatzen ziren, lehentasun guztiarekin enpresa txiki eta ertainentzat, EGEFren laguntzak mota hauetako

enpresentzat bait ziren hainbat lanpostu berri sortzen zituztelako. Bestalde, gutxienez EEGFren %30 enpresak sustatzeko erabili behar ziren.

EEGFren hirugarren erreglamendua 1988an onetsi zen, berau egitura-fondo bihurtu ostean. (2052/88 Dekretua, 1988ko Ekainaren 24koa). Hemendik aurrera, EGEF koordinatu behar da EIB, EGF, ENBBF-bideratzekoarekin, emaitzak hoberenak izan daitezen eta eskusartutako eskualde edo zonaldeek abantail handienak eskura ditzaten. Beraz, fondo urrien koordinazioa behar-beharrezkotzat jotzen da etekinak erdietsi nahi badira.

Europar Batzordeak fondo hauek banatzeko erizpide arras zehatzak ezarri zituen. Hau dela eta bost helburu azpimarratzen dira, azkenekoa bitan banatuta. Eta honela zehazten dira:

1. helburua: Erregio azpigaratuak. Erregio hauentzat EEGFren %80 erabiliko da eta biztanlegoa EEEn %21,5 da, nahiz populazio hau, helburuak betetzen diren heinean, aldakorra den(20) Bestalde, eskualde hauek EGF, ENBBF-bideratze eta EIBtik ere jasoko dituzte laguntzak eta maileguak. Esan beharrik ez dago, estatu eta eskualde afektatuetakoa aurrekontuetatik ere kofinantziatuko direla garapen-proiektu hauek.

Hautatua izateko eskualdeka, EEEn batezbesteko NPG "per capita"ren %75etik behera izan behar du, baina zenbaki honek egokitua izan behar du.

(20) Castillo, Jaime del, eta beste batzuk.-"La reforma de los fondos estructurales. Situación. 1989/3.BBV.

2. helburua: Industri izeak jotako eskualde eta mugaldetako eskualde edo zonaldeak. Eskualde hauen arazoak konpontzeko, barne-inbertsioez gain, EGEF eta EGFTik datoz, logikoa den bezala, garapen-arazoaz gain (EGEF), langabeziarena ere bait dago (EGF). Beraz koordinatu behar dira esfortzu guzti hauek. Gehitu behar, EGEFren % 20a bakarrik 2. helburu honetan erabiltzen dela eta EEEren populazioaren %15 baino gehiago ezin dezaketela izan laguntza hauek jasoko dituzten eskualdeek.
3. helburua: Iraupen luzeko langabezia. Beraz, langabezian daudenentzat emango dira zenbait laguntza. Baina honetarako EGFTik etorriko dira dirutza guztiak eta laguntza hauek ez dira eskualde-mailakoak, baizik afektatuak jasoko dituzte, nahiz "eskualde-arazorik" ez dauden lurraldeetan kokaturik egon.
4. helburua: Gazte langabetuak lanbideratzeko. Helburu horretarako ere, EGFTik etorriko dira laguntzak.
5. helburua a) Nekazal egituren egokitzapenarako. Horretarako ENBBF-bideratzekotik etorriko dira laguntzak.

b) Nekazal politikak eraginda eman diren aldaketei aurre egiteko diseinatutako eskualde- edo zonalde-garapena. Horretarako EGEF, ENBBF-bideratzeko eta EGFTik erdiets daitezke inbertsio-laguntzak.

Behin 3. Erreklamantuan aipatzen diren bost helburuak ikusita eskualdeei dagozkien garrantzi handienek lehenengo biek dute. Hain zuzen, EGEFren % 80 eskualde azpigaratuentzat da eta hauetan EEEren partehartzea proiektuen inbertsio osoren % 75 izan daiteke gehienez eta proiektu honetan egiten den gastu publikoaren % 50 guxienez; baina enpresa bati zuzenean ere eman diezaioke inbertsio bat interesgarria dela kontsideratzen badu Batzordeak; kasu horretan, gastu publikoaren % 50 izango da portzentai gorena.

Bestalde, 1. helburuko proiektuen iraupena bost urtetakoa izan behar du eta horretarako esleituta dagoen kopuruaren %85 estatuen artean banatuko da eta gainontzekoa EEEK berak gastatuko du. Fondo hauen osagarriak EIBtik etor daitezke eragin handiagoa izan dezaten ekimen hauek eta berauen iraupena ere 5 urtetakoa da.

Bigarren helburuan ez dira lehenengoan bezala KA edo eskualde osoak sartzen, baizik Espainiar Estatuan probintzia edo herrialde gisa ezagutzen direnak. Baita probintzia baten zati bat edo hiringuru bat ere sar daiteke. Hautatzeko, lurralde baten industria ikean egon behar du eta ondorioz, aurreko 3 urtetako lagabezi-tasa, EEEren batezbestekotik gora egon behar du; EEEren batezbesteko industri enplegutik gora izan behar du hautagai den lurraldeak eta industri enplegu galtzea ere ezagutu izan behar du krisialdia hasi zenez geroztik. Beraz, eskualde edo probintzia baten oinarritzko industriak oso baldintza txarretan egon behar du sailkapen honetan sartu nahi bada.

Baldintza hauez gain, laguntzak jasoko dituzten lurraldeetako populazioak EEEren % 15etik behera izan beharko du, iraupena 3 urtetakoa eta gehienez onetsitutako proiektuen inbertsio osoaren

% 50 EEEtik egingo da eta gastu publiko osoaren % 25, gutxienez, EEEtik egingo da ere; baina banakako enpresa baten inbertsio osoaren % 30a ez du inoiz gaintutuko. Esan denez, iraupena 3 urtetakoa izango da eta beraz 1988-1991 bitartean bete behar dira 2. helburu honetako egitasmoak.

Azkenik eta garrantzi gutxiagorekin, 5.b) helburuaren barruan sartzen diren herrialdeak daude. Hauetan laguntzak jasotzeko nekazal enplegua, langabezia eta garapen-maila hartuko dira kontutan. Helburu hauetan sartzen diren proiektuen iraupena 5 urtetakoa da.

Beraz, hiru helburu hauek lurralde-euskarria dute eta ez da honela gertatzen gainontzeko helburuekin zeinek proiektu zehatzei lotzen zaien arazoak gaintitzeko.

Espainiar Estatuaren kasuan, 9 KA lehenengo helburuaren barruan sartzen dira eta Eusko Komunitate Autonomoa bigarren helburuan, nahiz Arabako nekazal zona batzuk kanpoan geratu diren arren. Baina Arabar zonalde hauek 5.b) helburuan sartzen dira.

EEEren laguntzak jasotzeko, lehenengo helburuko eskualdeek Eskualde-Garapenerako Planak (EGP) egingo dituzte eskualde hauetako agintariek estatukoekin batera. Gauza bera bigarren helburuko eskualdetako arduradunek eta beraz, Eskualde-Birmoldaketa eta Gizarte Planak (EBGP) egingo dituzte eta azkenik, 5.b) helburukoak Nekazal Zonetarako Garapen-Planak (NZGP) eratuko dituzte afektatuek.

Behin Plan guzti hauek burututa daudenean, EEEko Batzordeak, laguntzak eskatu nahi dituen Estatuko arduradunen

kooperazioarekin Elkartel-Laguntzarako Markoak (ELM) ezarriko dituzte. Estatu bakoitzak, helburu bakoitzeko ELM bat izango du eta Espainiar Estatuak hirurak izango ditu.

ELM bakoitzean lehentasuna duten ekinbideak adieraziko dira, eskuhartzeko era diferenteak, nola finantziatu eta zein erakunderen artean banatzen diren finantzibideak, eskuhartzeen iraupena, etab. Beraz, xehetasun ugari azalduko da ELM bakoitzean. Estatu kideek uniformazio guzti hau jakiten dutenean gai dira plan zehatzagoak egiteko, batipat, kofinantziazioa, nola egingo den argituko da. Aipatu ere, Batzordeak programa operatiboei lehentasuna ematen diela.

Amaitzeko, esan behar da EGEFren ekintzak inbertsio produktiboak burutzen dituela, lanpostu ugari sor eta mantentzen daitezkeen. Azpiegiturei ere lehentasuna ematen zaie, hala nola, trenbideak konpondu, teknologiguneak eraiki, errepideak berritu. 2. helburuaren barruan dauden planetan ekipamendu berrietan ere inbertitzen laguntzen du, industri antolamendurako ere bai. Bestalde, Enpresa Txiki eta Ertaintzat ere laguntzak badaude zerbitzuak batu ditzaten, teknologia egokien informazioa jaso dezaten, etab. Azkenik, mugaldeetako eskualdeak garatzeko erabiliko dira fondo hauek eta gauza bera ingurugiroa babestu eta hobetzeko (21).

(21) Gobierno Vasco.- Política Regional Europea: Intervenciones del FEDER en el País Vasco. Gasteiz. 1990. Lan honetan xehetasun osoarekin lantzen ditu EGEFren laguntzak EKA. Bertan aztertzen dira RESIDER, RENAVAL planak etab. Baina EEEn programen azalpena egiteko ez da egokia lantxo hau.

**EUROPAKO NEKAZARITZA BERMATZEKO ETA
BIDERATZEKO FONDOA**

Europako Ekonomi Elkartea eratzea ez zen posible izango Nekazal Politika Amankomunik (NPA) gabe. EFTAK ez bezala, EEEK nekazal politika bat eratu beharra zeukan batasuna lortzeko. Bestalde, batasun hau, nekazal ondasunetara, soilki, ez da hedatzen, baizik arrantzako produktuei ere bai. Izan ere, nekazal produktuen terminopean, "lurreko produktua, abelazkuntzakoak, eta arrantzakoak, baita berauengandik lehen eraldaketaren bidez lortutakoak ere" sartzen dira ETren 38.1. artikuluaaren arabera(22).

Europako batasunera iristea ez da batere prozesu erraza eta are zailagoa izango zen, ezinezkoa ez bada, nekazaritzak tratamendu berezi bat ez bazuen izan, interes asko bait daude bere inguruan jokoan. Adibidez, ez zegoen zalantzarik industri produktuen zirkulazio librearekin abantaila handienak Alemaniarrak izango zituztela, baina Frantziar estatuak elkarte horretan sartu behar bazuen, bere abantailak, gutxienez, nekazaritzan izan behar zituen. Horregatik, nekazaritzaz diharduen ETren II. titulua arreta handiz idatzi behar izan zen, eztabaida luze eta sakonen ostean. Baina, halere, xehetasun gehiegirik ez da ematen nekazaritza babesteko, nekazaritza tratatzen duten artikulua guztietan, hau da, ETren 38.etik 47. artikulurarte.

Nekazal mundua oso zabala da, eta horregatik oso zaila eta korapilatsua egiten da nekazal produktu guztientzat arau amankomunak ematea. Hau dela eta ETk NPAREN helburuak zehazten ditu, baina inolako neurririk emateke. Era honetan, 39. artikulua bost helburu finkatzen du: 1) Nekazaritzako

(22) El-Agraa. Op. cit. 137. orr.

produktibitatea handitu, aurrerapen teknikoak ahal den neurrian sartuz eta produkzioa arrazionalizatuz; 2) nekazarien bizimaila egokia eta ekitatiboa ziurtatu; 3) nekazal merkatuei egonkortasuna eman; 4) nekazal ondasunen horniketa bermatu eta 5) kontsumitzaileei prezio egokiak aseguru.

Gehienetan bezala, helburu bat baino gehiago erdietsi nahi denean, helburu bat beste batekin kontrajarrita egotea ez da harritzekoa izaten. Hain zuzen ere, bost helburu horietako bat lortzen bada, besteren bat kaltetuta ateratzea ez da zaila izango. Adibidez, nekazaritzako produktibitatea handitzen bada, soberakinak azaltzea normala izango da eta ondorioz, politika konpentsatzaile egoki bat ez badago diseinatuta, merkatuetan prezioak behera egiteko arriskua egongo da, soberakin horiek ente publikoren batek ez baditu irensten behintzat. Horrelako kasu ugari emango da.

Bestalde, ETren 110. artikulua merkatal politika amankomuna eskatzen du eta beraz, kanporakiko batasun baten barruan jokatu behar dute EEEko estatu kide guztiek eta horrek nekazaritza babestea suposatuko du nekazaritza bizkorragoa duten estatuetakoa produktuek EEEko nekazal merkatuek ez ditzaten inbaditu. Izan ere, EEEko estatu kideetako nekazal produktibitatea askoz ere apalagoa da EEBB, Australia edo beste zenbait estatutakoa baino, eta ondorioz babestu beharra.

Nekazal Prezioak Babesteko Ereduek

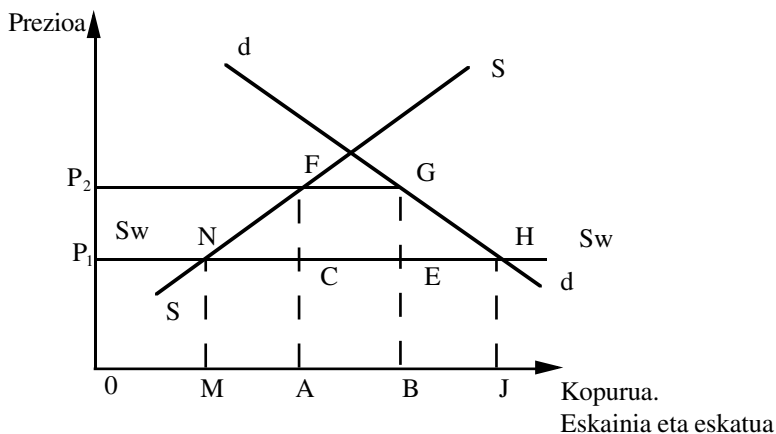
Nekazal produktuen prezioak babestearen helburua, zeharka bederen, nekazarien bizimaila mantentzeko izaten da. Eta, egon, nekazarien bizimailari eusteko badago sistema bat baino gehiago. Adibidez, Bretaina Haundikoa, EEEkoa edo Suediakoa non estatuak errenta-transferentzia zuzenak egiten dituen, prezioak

ikutzeke. Izan ere, Suediar ereduarekin nekazal ondasunen prezioak munduko merkatuetakoak izaten jarraitzen dute eta bienbitartean, nekazariak, produzitzen duten kopurua kontutan hartzeke, gobernutik diru-laguntzak jasotzen dituzte, bizimaila duin bat izan dezaten. Hau ez da ordea, EEEen erabiltzen den eredia, ezta ere Bretaina Haundian erabiltzen zena.

Hasteko esan behar da, EEEren kasuan prezioak babesteko makinarian ondasun bakoitzak bere bereztasuna duela, baina badituzte, izan ere, zenbait gauza amankomunean. Azken finean, merkaturia manipulatu da eta era horretan prezioek gora joko dute eta ondorioz, nekazarien sarrerak edo errentak oparagoak izango dira. EEEko barne-merkatuetako prezioak babestu egingo dira aduana-tasak altuak ipinita, kasu gehienetan mundu-prezioak apalagoak izaten bait dira. Bestalde, soberakinak edo eskasiak agertzea guztiz normala izaten da eta ente publikoren batek, erosi (irentsi) edo saldu egingo ditu soberakin horiek merkatuen egonkortasunaren izenean.

Prezioak babesteko beste eredu bat ere hartuko da kontutan, Bretaina Haundikoa, hain zuzen, ez EEEkoa bakarrik. Bretaina Haundian tradizio eta burruka ugari eman da azken bi mende hauetan nekazal prezioak ahal diren apalenak izan daitezen. Hain zuzen, XIX.mendean gatazka ezagunak eman ziren aduana-tarifak suntsitu nahi zituztenen eta lurjabe handien artean, azken hauen sarrerak altuak izaten jarraitzeko merkatuek babestuta egon behar bait zuten. Aldiz, merkatuen liberalizazioen aldekoek tarifa guztiak bertan behera utzi nahi zituzten, nahiz horrek Britaniar nekazaritza asko ahultzea suposatuko zuen arren. Liberalek nahi zuten nekazal ondasunen prezioak ahal zen apalenak izatea eta industri kostuetan eragin txikiena izan zezaten munduko industri merkatuetan produktu ingelesek egoera onean lehiakatu zezaten.

Britaniarrek ezin zitzaizkien nekazal ondasunak produzitu mundu-preziotan, hauek baxuagoak zirelako, orduan, konponbide gisa, "deficiency payments"ak eratu ziren nekazariarentzat. Era horretan Britainiar nekazariak mundu-preziotan saltzen zituzten, P_w , eta barne-prezioa, P_{uk} , garaiagoa izanez gero, gobernuak diferentzia hori ematen zien, hau da, "deficiency payments" deritzana ordaintzen zieten. Jakina, diferentzia hori kalkulatzeko, aurretik P_{uk} finkatzen zuten nekazariak eta gobernuak, P_w prezioan saldu behar bait zituzten beren nekazal ondasunak. Beraz, diferentzia, "deficiency payments"-a, zergaburuek ordaintzen zuten, baina erosleek zerealak merkeago eskuratzen zituzten. Hau dena, ondoko grafiko honekin azal daiteke(23).

(23) Swann, Dennis. Op. cit. 210-212. orr.

dd = Britainiar eskari-kurba.

ss = " eskaintza-kurba.

P_1 = Inportazio-prezioa (mundu-prezioa).

S_w = Mundu-prezioa edo merkatu horren eskaintza-kurba eta Bretaina Haundiko eskari aldaketak ez du P_1 aldatzen.

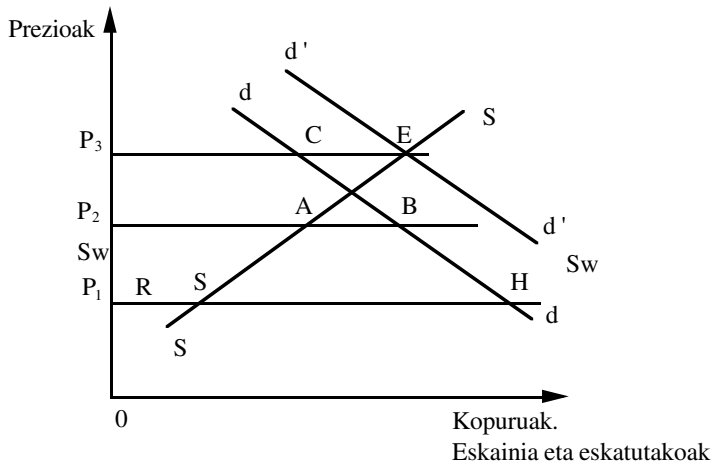
P_2 = Berma-prezioa, Bretaina Haundian finkatua, baina gatazka sortzen duena urtero finkatu aurretik; Britainiar gobernuak konprometitzen da prezio honetaraino ordaintzea ($P_2 - P_1$) "deficiency payment"-a.

OM =Bretaina Haundian, P_1 prezioan produzituko litzatekeena, "deficiency payments" gabe.

MJ = Bretaina Haundiak inportatuko lukeena eta, hein handi batean, nekazal hondamendi bezala kontsidera daiteke, barne-produkzioa oso txikia izango bait litzateke eta beraz asko inportatu beharko litzateke, gehiena.

Ekonomia babesten bada, Britainiar nekazariak OA ekoiztuko dute eta hori eskaini. Inportatuko dena, berriz, AJ izango da. Grafiko honetatik ateratzen da Britainiar nekazarien sarrerek bi osagai dutela; bata, merkatuan lortutakoak edo $OACP_1$ eta bestea CFP_2P_1 edo "deficiency payments" deritzana. Era honetan, Bretaina Haundian, gari edo zerealen prezioa, mundu-prezioa da eta beraz barne-prezioa baino apalagoa eta kontsumitzaileak hori ordainduko du, ez gehiago. Merkatu irekia da, ez itxia beste

ereduan ikusiko den bezala. EEEren babes-sistema diferentea da eta nekazal ondasun gehienentzat aplikatzen da. Hona hemen grafiko baten azalduta.

RS = Europar ekoizpena babesik gabe. Oso nekazari gutxi iraungo lukete egoera honetan.

dd = Europar eskaria.

ss = Europar eskaintza-kurba. P_1 etik behera erortzen bada mundu-prezioa, oraindik, Europar nekazari gutxi batzuek ekoizten jarrai dezakete.

a) 1. kasua

P_1P_2 = Exakzio aldakorra. Egunero egokitzen da, mundu-prezioek eragiten bait dute.

P_2A = Europar ekoizpena barne-merkatuak babestuta.

AB = Munduko merkatuetan erosi eta inportatua. Beraz, merkatua irekita geratzen da, nahiz exakzio aldakorrek babestuta dagoen arren.

b) 2. kasua

P_1P_3 = Exakzio aldakorra. Hau ere egunero egokitu behar da

P_3E = EEEen kontsumitutakoa

P_3E = EEEen ekoizitakoa. Besterik ezean, egoera horretan prezioak behera egingo lukete. Hau horrela ez dadin eman, EEEk P_1P_3 edo bere estatukideek, eskaria artifizialki gehitzen du. Hau da, erosketa ofizialak egiten dira eta horren agerpena d'd' eskari-kurbaren bidez egiten da.

Gerta daiteke soberakina biltegietan sartu ordez mundu-merkatuetan saltzea. Orduan, diferentzia ordainduko litzateke eta beraz, EEEk P_3P_1 ordaindu beharko luke, saldutako unitate bakoitzagatik eta EEEren barruan salmenta-prezioak P_3 izaten jarraituko luke.

Hemen esplikatu den eredua ez da aplikatzen nekazal ondasun guztientzat, GATTek galeraztan duelako eta beraz, exakzio aldakorrak ezin daitezke ipini. Kasu horietan, EEEk mundu-prezioak P_1 , onartu behar ditu eta nekazariak babestu nahi baditu, "deficiency payments" aplikatuko ditu, Britaina Haundian bezala. Ondasun hauek tabakoa, oliba-olioa, ardi-haragia, gari gogorra, etab. dira.

Badaude, egon ere, beste babes-sistemak. Ezagunena, dudarik gabe, Suediak erabiltzen duena da. Suedian nekazal ondasunak babesik gabe daude. Beraz, Suediar nekazariak produzitzen

dutena mundu preziotan, P_w , saldu behar dute, nahiz produkzio-kostuak estaltzeke geratu. Prezioak ez dira inoiz bikoitzak, EEEn kasuan bezala, bakarrak baizik.

Suediako kasuan estatuak ez badu eskuhartzen, hango nekazariak ezin izango lukete bizirauterainoko sarrerak erdiestea, produkzio-gastuak sarrerak baino altuagoak bait dira. Orduan, nekazal ekoizpena mantendu ahal izateko estatuak nekazariei errenta-transferentziak egiten dizkie, besterik gabe. Era honetan, merkatuak libreki funtzionatzen du eta GATTek ez du inolako eragozpenik jarri behar. Bestalde, kontsumitzaileek mundu-prezio apalagoak ordaintzen dituzte eta abantail zuzena beraientzat da. Baina honek ez du esan nahi zergaburuek zeharka ordaintzen ez dutenik. Izan ere, gobernuak egiten dituen transferentziak, nekazarien sarrera duinak izan daitezen, azken buruan, zergaburuek ordaintzen dituzte eta beraz, suediar nekazal ondasun bat erosterakoan, prezio zuzenez gain, zeharkako bat, zergen bidez egindakoa, jasan beharko dute. Halere, merkatuek oztoporik gabe funtzionatzen dute.

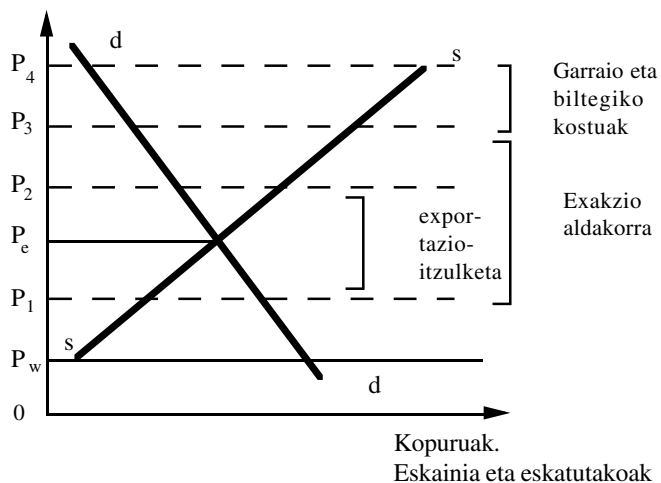
Suediar eredu hau da, hein batean, EEEn sartuz joango dena, azken denboraldi honetako nekazal politikaren aldaketa bide hortatik doala bait dirudi(24).

NParen Mekanismo Zehatzak

Gorago azaldu den eredua EEEn inportatzen dituen nekazal ondasun gehienentzat erabilgarria da, baina ez dira guztiak sartzen. Eredu hau, hain zuzen, zerealentzat onetsi zen, berauentzat aplikatu bait zen, lehenbizi, Nekazal Politika

(24) Ikus: 1990eko, Abuztuaren 6ko egunkariak eta geroago ere zenbait berri argitaratu da honelako eritziak indartuz.

Amankomuna (NPA)(25). Lehen esandakoa, hain zuzen, EEEren eredua, era zehatzago batean, honela aurkez daiteke.

dd = EEEko eskari-kurba

ss = EEEko eskaintza-kurba

P_w = Mundu-prezioa

P_1 = Edozein eguneko prezio apalena mundu-merkatuan

P_e = oreka-prezioa

P_2 = Eskusartze-prezioa

P_3 = Atari-prezioa

P_4 = Helburu-prezioa

(25) El-Agraa. Op. cit. 171, 172 eta 173 orr. eta EEEren "Documentación Europea: La política agrícola de la C.E. 1983".

P_4 edo "helburu-prezioa" urtero finkatzen den prezioa da eta bere kalkulurako nekazal ondasun horrek defizit handiena izango duen hiria hartuko da erreferentzia gisa. Hain zuzen, zerealen defizit handiena edo bere eskaintza urriena, Duisburgen, Ruhr Haranean, ematen da. Beraz, "helburu prezioa" hiri honetarako da. Prezio hau, bestalde, ez da produkzio-prezioa, baizik garraio eta biltegi kostuak ere kontabilizatzen ditu. Gainera, nahiz oinarri finko batekin kalkulatu, urtean zehar aldakorra da muga estu baten barruan. Honez gain, erantsi behar da, edozein hiritan kalkulatu nahi bada "helburu-prezio" hori, orduan, nahikoa da Duisburg-etik hiri honetarainoko garraio-kostuak kentzea eta ondorioz, bigarren hiri honetan izan behar lukeen "helburu-prezioa" erdietsiko litzateke(26).

Hurrengo prezioa, P_3 edo atari-prezioa da. Atari-prezio hau kalkulatzera, kontutan hartu behar da zerealak Rotterdam-eko portuan jartzen direla eta Duisburg-era garraiotzeko kostuak erantsita, "helburu-prezioa" eman behar duela edo apurtxo bat garestiago. Gero, atari-preziotik mundu-preziora edo P_1 era doana estaltzeko exakzio aldakorra ezarriko da eta babes-kalkulu hau egunero egin beharrekoa izango da.

Ondasun honetan soberakinak ematen badira, eskaintza eskaria baino handiagoa delako EEK erosiko ditu soberakin guztiak. Eta EEK merkatu-prezioak helburu-preziotik behera egiten duenean, EEK eskuhartzen du eta horretarako "eskusartze-prezioa" definitzen da. Berau, "helburu-prezioa" baino % 8-10 gutxiago izaten da eta barne-prezioa maila honetara erortzen denean, EEK agentariak ziurtutako prezio-maila apalena denez gero, estatu kideetako agentziek ondasun horren soberakinak

(26) El-Agraa. Op cit. 173.orr.

erosten dituzte. Beraz, "eskusartze-prezio" honek ere bere erreferentzia Duisburg-en eta eskaintza handiena izaten den EEEdo eskualdean, Sizilian, hain zuzen, izango du.

Babes-sistema hau erabilia, EEEdo agintariak uste zuten nahiko diru bilduko zutela kanpo-aduanetan, gero barne-prezioak bermatzeko egin behar ziren gastuak estaltzeko. Baina errealitateak ukatu egin du, babes-sarrerak asko ez bait dira igo eta bai ordea EEEd ordaindu behar izan dituen kopuruak, prezioak bermatzeko, nekazal produkzioa bideratzeko edo orientatzeko eta exportazio-laguntzak emateko. Beraz, dirutza gehigarrien beharra ugarituz joan da urte guzti hauetan eta sarrerek ez dute prozesu bera eraman. Hau izan da, hain zuzen, aurrekontuaren defizitaren iturburuetako bat.

NPAREN finantziazioa

Eskusartze, exportazio-laguntza eta bideratzeko gastu edo inbertsioak egiteko fondo bat behar zen eta horretarako sortu zen Europako Nekazaritza Bermatzeko eta Bideratzeko Fondo (ENBBF). Fondo hau, bestalde, bi sailetan banatzen da, prezioak bermatzeko sailean eta nekazal ekoizpena bideratzekoan, lehenengoa izanez garrantzi handiena duena, EEEdo gastu guztien %63 inguru suposatzen bait du eta bigarrenean egiten direnak %3 bat. Beraz, diferentzia aski nabaria da.

Erromako Tratatuan ikusten da nekazal politika finantziatzeko fondo baten beharra. Bestela, ez zen batere erraza izango EEE eraikitzea. Baina hortik, egiten diren gastu mailara iristera ez zuten uste Tratatu sinatu zutenek, horren ondorioz gainontzeko politikarako fondo urriegi geratzen bait da.

Hasiera batean, EEEko estatukide bakoitzak nekazal fondo honetara ekarpenak egiten zituzten, gero birbanatzeko. Honela finantziatu ziren 1968rarte nekazaritzako gastuak eta estatu kide bakoitzak ETren proportziotan egiten zituzten ekarpen horiek, hain zuzen, 200-1.artikuluaren arabera, aldaketa txiki batzuren barruan. Baina era honetan ezin zezakeen funtzionatu fondo honek, are gutxiago merkatu batu bat erdietsi nahi bazen.

Geroago, EEEK bere sarrera autonomoak eskuratzen ditu eta hauen artean nekazal ondasunagatik ordaintzen diren aduanetako zerga aldakorrek dira, besteren artean, eta jakina, diru hauek, nahiz estatu kideek bildu, EEEko kutxara igortzen dira, honek bere aurrekontua finantz dezan. Hau izango da, hain zuzen, urrats garrantzitsu bat EEEren eraikuntzan, sarrera autonomorik gabe ezin bait daiteke erakunde politiko autonomorik sortu eta EEE, beste gauzen artean, erakunde politikoa da eta derrigorrez autonomia izan behar du.

Babes-sistema honekin EEEko nekazaritzak hazkunde nabaria esperimentatzen du eta ondorioz inportazioak arras gutxitzen dira. Era honetan, aurrekontu-baliabideak ere urritu egiten dira, eta orokorki nekazal aurrekontua defizitarioagoa bihurtzen da, uste ez zen bezala.

Nekazaritza babesten gastatzen diren dirutzatik, zati handi bat, erdia gutxi gora-behera, exportazioak laguntzeko da, % 37, barne-ekoiztaile eta kontsumitzaileak laguntzeko eta % 17 nekazal ondasunak merkatuetatik erretiratzeko edo biltegi-tara eramateko. Fondo gehienak, bestalde, zerealak eta haragia babesten erabiltzen dira, fondoaren erdia bi merkatu horietan gastatzen bait da(27).

(27) El-Agraa. Op. cit. 185. orr.

NPAren ondorio nabargarria EEEdo nekazaritza suspertzea izan da. Ez ordea bere produktibitatea handitzea eta konkurrentegoa bihurtzea. Hau ez da horrela eman, are gutxiago zenbait nekazal estatutako produktibitatearekin* konparatzen bada. Eraitza eskas hauek berehala hasi ziren agertzen eta ondorioz agintarien kezkak eta irtenbideak aurkitu nahia ere nabaria zen, nahiz kontraesanak emango ziren arren, denen gustoa erdiestea ez bait zen batere erraza.

Egoera honen aurka gehien gatazkatu zuenetako bat Sicco Mansholt izan zen, nekazal Batzordekidea izan zen bitartean (1958-1972). Izan ere, 1968an, Mansholt jaunak hamar urtetarako nekazal plan bat eratu zuen non egitura-aldaketa sakonak proposatzen zituen. Plan honen arabera, produktibitatea asko handituko zen eta ondorioz nekazal fondoen bolumena gutxitu, nekazarien antzera. Beraz, nekazari ugari sektorez aldatu beharko zen, lagabezira joan beharrean ez bazen geratzen. Plan hau zela eta, EEEdo nekazari gehienek beren haserraldiak garbi utzi zituzten. Azkenean, Mansholt-en planak ez zuen aurrera jo, ez epe laburrean, baina bai ordea hogeitaz urteren buruan, gaurregun bere ideiak, hein batean bederen, aurrera bait doaz.

Beraz, Mansholt-en ideiek aurrera darraite eta ez da urterik igarotzen nekazal ondasunen prezioak gutxitzen saiatzeke, soberakinen aitzikia erabiliz eta bienbitartean nekazal produktibitatea gehitzeko inbertsio eta laguntzei ez zaie mugarik ipintzen, azken finean EEBB edo Australian bezalako nekazaritza lortzea bait da helburu nagusia. Baina erasoaldi bakoitzaren aurrean, EEEdo nekazariak, aho batez, erantzuten dute esperientziak demostratu duen gisara eta agintariak ez dira gai

* EEBB, Australia edo Zelanda Berriko produktibitate-maila askoz ere altuagoa da.

sentitzen presio honi nahi luketen adineko galga ipintzeko. Halere, lehen urratsak ematen ari dira eta froga ENBBFren urteko hazkunde-tasari ipini zaizkion mugak(28).

Larogeigarren hamarkadako datuak ikusten baditugu, ez dago zalantzarik, nekazal ondasunen prezioak babesteko esleituta zeuden dirutzek, erlatiboki, ez zutela atzera egin. EEEren aurrekontuko gastuen % 63ren inguru mantendu dira, gainontzeko % 3-4 nekazal egiturak aldatzeko erabili den bitartean. Izan ere, nekazarien presioak hor dirau eta epe laburrean bederen, zaila izango da presio horrek porrot egitea. Halere, kontutan hartu behar da, azken urte hauetan nazioarteko (EEEtik kanpoko) presioa handituz doala babesak bertan behera, lehenbaitlehen, gera daitezen. Froga gisa hor daude GATTen eginahalak, "Uruguay Round"aren barruan, EEEk nekazaritzari laguntzak ken diezaizkion, lehiaketa ireki baten izenean.

Bestalde, ENBBFren eragina oso nabaria izan da prezioen egokortasunari begiratzen bazaio. Izan ere, 1969-1980ra bitartean zenbait nekazal ondasunetan eman ziren prezio-aldaketak EEEko estatu kideetan edo EEBBetan, garbi geratzen da EEEen aldaketa hauek apalagoak izan zirela. Horretarako ondoko lauki hau ezinhobe da.

(28) ENFko gastuen hazkunde-tasak, EEEko BPGren hazkunde-tasaren %74 baino txikiagoa izan behar du, 1988ko Europar Kontseiluak... onartuta.

3. Taula**Zenbait Nekazal Ondasunen Prezio-aldaketak
(1969-1980)**

	Gari arrunta	Garagarra	Behi- -haragia	Txerri- -haragia	Esnea
Mendebal Alemania	9,8	9,3	7,6	11,7	11,8
Frantziar Estatua	9,3	9,6	7,8	16,1	10,0
Italia	5,2	8,5	9,3	28,4	
Holanda	16,3	13,5	14,0	7,9	7,3
Bretaina Haundia	13,0	13,8	10,7	18,0	28,3
EEBB	26,3	31,8	16,2	21,9	4,4
Hirugarren Mundua	40,3	31,8	22,3	20,8	56,5

Iturria: Eurostat

Datu hauen arabera, ez dago zalantzarik, EEEn barruan nekazal ondasunek prezio egonkorrak izan dituztela eta beraz Erromako Tratatuaren helburuetako bat ondo bete da. Baina horrek bere kostua izan du, ENBBF agortezina bait da. Hain zuzen, EEEn BPGren % 0,8-1 ondasun hauen prezioak egonkorrak mantentzen gastatzen da eta bidenabar nekazarien sarrera autonomoei eusten. Halere, kontsumitzaileen ikuspuntutik ona dela ezin daiteke esan. Izan ere, kontsumitzaileak askoz hobekiago egongo ziren mundu-prezio apalagoak ordaindu izan behar bazituzten(29). Hau ekonomiaren ikuspegitik, baina, ez gizartearenatik eta hau ere kontutan hartzekoa da, zalantzarik gabe.

(29) Lodge, Juliet.- Op. cit. 60-71. orr.

Nekazal ondasunen prezioak egonkorrak izateaz gain, EEeko nekazal produkzioa ere asko handitu da ET indarrean sartu zenez geroztik. Zerealen hazkunde-tasa 1973tik 1980ra % 12,7 izan zen; azukrearena %34; esnearena %14; etab. Beraz hazkunde nabariak. Baina hazkunde hau artifiziale izan zela esan behar, stockek ere bide bera eramane bait zuten eta bienbitartean produktibitatea ez zen asko igo, azken finean, nekazari ez-produktiboenek ere lanean jarraitu bait zuten eta hau ez da bide egokiena produktibitatea handitzeko, hori helburutzat hartzen bada behintzat(30).

Esan bezala, ENBBFri esker posible izan da nekazal ondasunen prezioen egonkortasuna, produkzioa handitzea eta laburbilduta, orokorki, EEeko nekazal biztanleen ongizatea bultzatzea eta ziurtatzea. Honek bere kostua izan du. Hain zuzen, ENBBF bermaren gastuak 1967an 1.313 milioi ECU izan ziren eta 1981erako kopuru hori 11.600 milioitara igo zen eta 1990ean 30 mila milio ECU inguru. Eta pentsatu behar da inportazioek sortzen dituen sarrerak erortzen ari direla eta beraz, defizita handia sortzen du nekazaritza babestu honek, defizita estaltzeko beste iturrien premia bait dago.

NPA ez da mugatzen bakarrik nekazal prezioak babesteko edo nekazarien errenta duinak erdiesten laguntzeko. Badago, egon ere, fondo bat, nekazaritzarekin lotuta, nekazal egiturak aldatzeko eta egokitzeko. Izan ere, behin baino gehiagotan esan denez, ENBBF bitan banatzen da eta bigarren fondo hau nekazal ekoizpena bideratzeko da. Beraz, ENBBF-bideratzeko izango da, inbertsio-fondo hau.

(30) Ibid. 60-71. or.

ENBBF-bideratzekoa ez da oso garrantzi handikoa konparatzen badugu ENBBF-bermarakoarekin. Hain zuzen ere, EEEn gastu guztien % 3 ingurukoa da egitura-helburuekin erabiltzen den fondo honen kopurua. Beraz, fondo hau egiturazkoa da eta EGF edo EGEF bezala kontsidera daiteke eta 1988ko erreformaren geroztik ENBBF hau haiekin koordinatu behar da.

Lehen esan denez, ENBBF-bideratzekoak 1.helburuan erabiliko dira gainontzeko fondoekin bat eginez. Izan ere, industrializazioa bultzatzeko EGEFz gain, nekazaritza egokitu eta eguneratu behar da, langabe edo kaltetuta irtetzen direnek, bestalde, babesa jaso behar dute eta honetarako daude EGFren fondoak helburu honekin lotuta. 5. helbururako ere ENBBFtik eskuratuko dira laguntza ekonomikoak helburu berarekin.

Amaitzeko esan behar da arrantzarako ere EEEk badituela zenbait fondo, nahiz ENBBF-bermarekin konparatuta arbuigarriak diren arren, guxi gorabehera, gastu guztien % 0,25. Dirutza hau, gehienbat, arraintokiak garatzeko, arrantza-untziak egokitzeko, arrain-merkatu batua bultzatzeko EEEn eta EEEk hirugarren estatuekin hartzen dituen arrantza-konpromezuak betetzeko izango da. Nahiz arlo honetan urrats garrantziak eman diren arren, batasuna, EEEk eskatzen duena, ez da batere erraza erdiestea(31) eta luze joango dela dirudi helburu horiek erdietsi arte.

EKAren ATXIKIMENDUA

Espainiar Estatua 1986ean egin zen EEEko kide eta beraz, EKA ere bertan sartuta aurkitu zen, galdetzeke. Orduz gero,

(31) El-Agraa.- Op. cit. 10. kapitulua.

denbora asko ez da igaro, ondorio objetiboak ateratzeko, baina iadanik zenbait gauza esan daitezke integrazio honi buruz.

Posible da EEE eta EKArean artean ematen diren finantz fluxu publikoak neurtzea. Fluxu pribatuak ere posible izango lirateke kalkulatzeko, baina EKAk duen maila ekonomikoan oinarrituz ez da zaila suposatzea balantze hau negatiboa izango dela, estatu kide gehienei gertatzen zaien bezala, batipat irabazle netoa Alemania bait da, gainontzekoak atzetik joanez. Beraz, lehenengo urteetako finantz fluxu publikoak estimatu dira eta emaitzak ez dira hain baikorrak, ez behintzat agintari politikoek esaten dizkiguten bezain onak.. Geroago, hain zuzen 1988an, egitura-fondoak aldatu ziren eta aldaketa honen ondorioz EKAk posible izan zuen zertxobait gehiago eskuratzea, baina ez gehiegi.

Ildo honetan ez da ikerketa gehiegi egin eta are gutxiago argitaratu. Ikerketa horien artean, N. Jurado eta E. Herrerorena dago, hain zuzen, kritikoena eta gauzak bere tokian jarri nahi dituen(32). Kritika hau, zehazki, fluxu publikoez da, ez ordea gainontzeko elkarganbioez. Bestalde, esan behar da, Espainiar Estatuarentzat fluxu publiko hauek positiboak direla eta ikusiko denez, EKArentzat negatiboak(33).

Bi ekonomilari hauek 1986, 1987 eta 1988ko datuak erabiltzen dituzte eta ikerketa, beraz, hiru urte hauetara mugatzen da. Estatuak ordaindu zituen kopuruak oinarri gisa hartzen dituzte, Aurrekontuaren IV, VII eta VIII. kapituluetan agertzen direnak eta gero, EKArentzat estimatzen dira, % 6,24a aplikatuz. Koefiziente hau, kupoa kalkulatzeko erabiltzen dena da eta bere ahulezia izan

(32) N. Jurado eta E. Herrero.- Financiación de la CEE. Herria 2000 Eliza. 102. zbk. 1989.

(33) Navarro, M.- Op. cit. 155 eta 156. orr.

dezake, baina hurbilketa bat egiteko nahikoa dela pentsatu behar da. Hurrengo taulan EKak eta Estatuak EEeri ordaintzen dizkioten dirutzak azaltzen dira:

4. Taula

EEeri EKak EGINDAKO EKARPENAK

Kontzeptuak	1986		1987		1988	
	Estatua	EKA	Estatua	EKA	Estatua	EKA
Oinarri Uniformean Kalkulatutako BEZaren ekarpena	251.78		244.600		313.700	
Kenkari konpentsatzailea	-201.285		-155.400		-151.500	
Aduanetako eskubideak eta azukre eta isoglukosaren kotizazioak	82.847		125.037		98.024	
EURATOMentzat	10		10		10	
IV.KAPITULUA	133.352	8.321	214.247	13.369	260.234	16.238
EEEko proiektu kofinantziatuta	89.000		78.345			
VII.KAPITULUA	89.000	5.553	78.345	4.888		
EAIerako ekarpenak	2.223		2.538			
VIII.KAPITULUA	2.223	139	2.538	158	2.650	165
Guztira kontsolidatzeke	224.586	14.014	295.131	18.416	262.884	16.404
Guztira kontsolidatuta	224.586	11.014	216.785	13.527	262.884	16.404

Iturria: N. Jurado eta E. Herrero

4. lauki honetan ikusten diren estatu-mailako datuetatik zenbatetsi dira EKari dagozkion ordainketak, lehen esanenez,

zenbatespen hauek, %6,24 aplikatuz erdiesten dira. Beraz, ezin daiteke esan zenbaki errealak direnik. Halere, hurbilketa batzuk egiteko nahiko zehatzak direla pentsa daiteke.

EEEk, edozein estatuk bezala bere gastuak ditu eta dirutzak lurralde zehatzetan kokatzen dira. Estatu batek balantze positiboa izan dezake eta negatiboa estatu horretako edozein eskualdeko. Hau da, hain zuzen, Espainiar Estatua eta EKArekin kasua. Espainiar Estatuak bere finantz saldoa EEErekin positiboa du hasiera-hasieratik, bestela ezin zitekeen uler EEEen sartzea hain atzeratuta dagoen ekonomia bat(34). Ez ordea, EKAk. Hemen, finantz saldo hau, N. Jurado eta E. Herreroren azterketaren arabera negatiboa da, nahiko nabaria gainera, ondoko bi laukietan ikusten denez(35):

(34) M. Navarro.- Op cit. 155, 156 eta 157. or. Halere, badirudi Maastrichteko bilera ostean gauzak ez dira hain garbi geratu. Dena dela, bilera hori 1991eko Abenduaren 9 eta 10ean egiten zen eta ondorioak gero atera beharko dira, oraindik akordioak gauzatzeke bait daude.

(35) Nafarroaren kasua diferentea da, Nafarroak egiten dituen ekarpenak EKArekin laurdenak dira. Beraz, 1986ean 3,5 mila milioi, hurrengo urtean 4,7 mila milioi eta 1988an beste 4 mila milioi inguru. Bien bitartean, gastuak, erlatiboki, Nafarroan EKAn EEEk egiten dituenak baino handiagoak dira, nekazal fondo ugariago eskuratzen bait du eta beraz, balantze hori orekatuagoa egongo da.

5. Taula**EKAk EEEtik jasotakoa (Milioietan)**

KONTZEPTUA	1986	1987	1988
Europar Gizarte-Fondoa	947	396	979
Santsaila	775	375	975
Hezkuntz Saila	141		
Industria Saila	30	15,5	—
Nekazal Saila	—	4,8	—
ENF (Nekazaritza)	178	760	625
ENF (Arrantza)	166	304	45
EEGF	—	—	—
OROTARA	1.292	1.460	1.649

Iturria: N. Jurado eta E. Herrero.

5. lauki honetan agertzen diren datuak nahiko adierazgarriak dira, lehenbiziko urteotan. Gero, behin erreglamenduak aldatu zirenean, bide gehiago ireki ziren diru ugariago erdiesteko. Baina hori 1988tik aurrera izango da. Bien bitartean, EEE eta EKAREN arteko finantz fluxu publikoen balantzea negatiboa da beheragoko taulan ikusten denez.

6. Taula**EEE eta EKAREN arteko balantzea**

KONTZEPTUA	1986	1987	1988
EKAREN ekarpena (a)	14.014	18.416	16.404
Eskuratutakoa (b)	1.292	1.460	1.649
b/a $\times$ 100	9,2%	7,9%	10%
SALDOA	-12.722	-16.955	-14.755

Iturria: N. Jurado eta E. Herrero. op. cit.

Lauki honetan ikusten denez, 1986-1988rarte, EKA ordaintzaile netoa da eta EEETik jasotzen duena ere nahiko arbuia garria da, % 10era ere ez baita iristen ordaintzen dugunarekin konparatzen badugu. Beraz, euskaldunontzat sakrifizio gogorra suposatzen du EEEdo egituretan egoteak. Egoera hau, eskuarki, hobetuko da EKArenezat EEEden egitura-fondoen erreglamentuen aldaketekin. Izan ere, gaurregun EKA plan operatibo batean sartuta dago eta honez gain, RESIDER, RENAVAL eta beste elkarte-iniziatiben egitarauetan ere parte hartuko du eta horrek EKA eskuratutako dirutzak gehitzea suposatuko du epe ertainean. Halere, saldoa aunitz ez da hobetuko.

Egitura-fondoen erreglamentu berriek, 1988an onartutakoek bide berriak ireki dituzte elkarte-fondoak eskuratzeko. Hau dela eta, gaurregun bi bide argi daude dirutza hauetara heltzeko: a) estatu-iniziatibek bultzatuta eta b) elkarte-iniziatibek Bruselasek bultzatuta. Lehenengoak egitarau operatiboak finantziatzen ditu eta beraz, EKArenez egitarau operatiboak ere bai. Bide honetatik, 1989/1991eko hiru urte hauetan 18 mila milioi jasoko da EKA eta STAR, VALOREM eta RESIDER egitarauetatik jasotzen dena kontutan hartzen bada beste 3 mila milioi gehitu beharko litzateke. Honez gain, EGFko dirutzak ere erantsi behar lirateke eta orotara 199,6 MECUS izango da epe horretan (1 ECU = 130 pezeta).

Azkenik, xehetasun gehiago azaltzeko, EGEFtik jasotako diru-kopurua, 1989an 6.271 milioi pezeta izan zen, 1990ean 7.363 milioi eta 1991ean 8.727 milioi pezeta(36). Kontutan izan, EGEFtik datozela diru gehienak, EKA EEEden 2. helburu barruko eskualdea bait da.

(36) Eusko Jaurilaritza.- "Politica Regional Europea. Gasteiz-Vitoria. 1990. 8. zbk. (1989-1991). Datu gehienak lantxo honetatik aterata daude.

ERABILITAKO BIBLIOGRAFIA

BADIA LA CALLE, J., *El Concierto Económico de Alava y su legislación complementaria*. Arabako Foru-Aldundia. Gasteiz. 1975.

BAKAIKOA, B., *The Public Budget in the Basque Economy*. In First International Basque conference in Northamerica. California State University Fresno. (USA). 1985.

BAKAIKOA, B., *Una visión del Concierto Económico y del Cupo en la Comunidad Autónoma Vasca*. RVAP. 15. zbk. Urtarrila-Apirila. 1986.

BELDARRAIN, M., *El Concierto Económico como Conformador de un sistema de financiación autónoma*. RVAP. 15. zbk. 1986.

BELTZA, *El Nacionalismo Vasco. 1876-1937*. Ed. Mugalde. Hendaia. 1974.

BENAVIDES, L., *Hacienda Pública. Lecturas y textos Legales*. Donostia. 1981.

BIESCAS, J.A. eta LOPEZ LABORDA, J., *La superación del sistema transitorio de financiación autonómica*. Hacienda Pública Española. 1989.

- BORRELL, I. eta ZABALZA, A., *El nuevo FCI: un instrumento de Política Regional. In Presupuesto y Gasto Público. 2. zbk.* Ekonomia eta Ogasuna Ministeritza. Madril. 1990.
- BURGO, J. I. del, *El régimen fiscal de Navarra*, Nafarroako Foru-Aldundia. Aranzadi. Iruñea. 1972.
- BURGO, J. I. del, *Introducción al estudio del Fuero (Los Derechos Históricos de Navarra)*, Nafarroako Gobernua. Iruñea. 1987.
- CACHON, Mª A., *El Presupuesto de las CCEE. Pasado, realidad actual y perspectivas futuras.* Situación, 1988/4. BBV. 17.zbk.
- CASTELLS, A., *Hacienda Autonómica: Una perspectiva de federalismo fiscal.* Ariel, Bartzelona. 1988.
- COMISION DE LAS CCEE., *El presupuesto de la CE.* Documento 15. Madril. 1984.
- DEL CASTILLO I. eta beste batzuk, *La Reforma de los Fondos Estructurales.* BBV. Situación 1984/3.
- DELEGACION DEL GOBIERNO EN EL PAIS VASCO, *La Constitución. El Estatuto de Autonomía y Normas Institucionales de la Comunidad Autónoma del País Vasco.* Delegación del Gobierno. Gasteiz. 1985.
- EL-AGRAA, *The Economics of the European Community.* Philip Allan/St. Martin's Press. Deddington Oxford. 1985.

EL-AGRAA, EEE. *Documentación Europea: La Política Agrícola de la CE*. 1983.

ELCARTE, J., *La aplicación y desarrollo de la Ley del Concierto Económico*. Hacienda Autonómica y Local, vol XX. 60 Zbk. Iraila/Abendua, 1990.

EUSKO JAURLARITZA, *Politica Regional Europea*, Gasteiz, 1990 N° 8. (1989-91).

EUSKO JAURLARITZA, *Euskal Herria en la Comunidad Europea*. Eusko Jaurlaritz. Gasteiz. 1986.

EKONOMIAZ, %/6 zbk. Gasteiz. 1987. Lankide Aurrezkia. *Informes Anuales* (1985, 86, 87, 88, 89, 90). CLP/LKA Arrasate.

GOBIERNO DE NAVARRA, *Presupuestos Generales de la Comunidad Foral de Navarra*. Azken urtetakoa.

GOBIERNO VASCO, *Política Regional Europea: Intervenciones de FEDER en el País Vasco*, Gasteiz. 1990.

JURADO, N. eta HERRERO, E., *Financiación de la CEE*. Herria 2.000 Eliza. 102. zbk. 1989.

LAMBARRI, C., LARREA, J.L., *El Concierto Económico*. IVAP/HAEE., Oñati, 1991.

LODGE, J., *Institutions and Policies of the European Community*. Frances Printer, London 1983.

NAVARRO, M., *Europako Ekonomi Elkartearen Aurrean*. Udako Euskal Unibertsitatea. Bilbo. 1990.

NAVARRO, M., *Kontzertuak eta Konbenioa: Atzo eta Gaur*. Udako Euskal Unibertsitatea/IVAP. In Euskal Herriko Ekonomi Lanen Bilduma. 1981. Oñati 1983.

POSTIGO, C., *Los Conciertos Económicos*. Haranburu. Donostia. 1979.

STRASSER, D., *Les finances de l'Europe*, Librairie Generale de Droit et de jurisprudence. Paris. 1990.

SWANN, D., *The Economics of the Common Market Penguin*. Middlesex. 1984.

TEAGE, P., *The European Community: The social dimension*. Granfield. School of Management London. 1989.

ZURITU, M., *Cien años de Concierto Económico*. Diputación Foral de Alava. Gasteiz-Vitoria. 1977.